

Lokalna Strategia Rozwoju Partnerstwa Dorzecze Słupi

na lata 2016 - 2023

Krzynia, 16 września 2016

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka LGD.....	2
1.1.Nazwa LGD.....	2
1.2.Zwięzły opis obszaru.....	2
1.3. Mapa obszaru objętego LSR.....	2
1.4. Opis procesu tworzenia partnerstwa.....	2
1.5. Opis struktury LGD.....	3
1.6. Opis składu organu decyzyjnego.....	4
1.7. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym.....	4
1.8. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD.....	4
Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR.....	5
Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności.....	12
3.1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup.....	12
3.2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości.....	15
3.3. Opis rynku pracy.....	18
3.4. Przedstawienie działalności sektora społecznego.....	22
3.5. Wskazanie problemów społecznych.....	24
3.6. Opis wybranych elementów dziedzictwa kulturowego i zabytków.....	27
3.7. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki.....	28
3.8. Charakterystykę rolnictwa i rynku rolnego.....	32
3.9. Opis produktów lokalnych.....	32
3.10. Opis zagospodarowania przestrzennego.....	33
3.11. Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR.....	35
Rozdział IV Analiza SWOT.....	36
4.1. Mocne i Słabe strony obszaru Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi.....	36
4.2.Szanse i Zagrożenia dla obszaru Lokalnej Grupy Działania.....	37
Rozdział V Cele i wskaźniki.....	37
5.1. Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć.....	37
5.2. Opis i uzasadnienie sformułowania celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT.....	38
5.3. Wykazanie zgodności celów z celami PROW 2014 - 2020 w ramach Działania: Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (M-19).....	39
5.4. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.....	40
5.5. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.....	40
5.6. Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych wraz z uzasadnieniem wyboru konkretnego wskaźnika w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć.....	45
5.6. Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.....	51
Rozdział VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	52
6.1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych.....	56
6.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru.....	57
6.3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny.....	57
6.4. Informacja o realizacji projektów grantowych i/lub operacji własnych.....	57
Rozdział VII Plan działania.....	58
Rozdział VIII Budżet LSR.....	58
8.1. Ogólna charakterystyka budżetu.....	58
8.2. Opis powiązania budżetu z celami LSR.....	58
Rozdział IX Plan komunikacji.....	59
Rozdział X Zintegrowanie.....	60
10.1. Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi.....	60
10.2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej.....	61
Rozdział XI Monitoring i ewaluacja.....	61
Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko.....	62
Wykaz wykorzystanej literatury.....	62
Załącznik 1. Procedura aktualizacji LSR.....	63
Załącznik 2. Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu.....	66
Załącznik 3. Plan działania.....	69
Załącznik 4. Budżet LSR.....	72
Załącznik 5. Plan komunikacji.....	72

Rozdział I Charakterystyka LGD

1.1. Nazwa LGD.

Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi (LGD PDS) KRS: 0000508098, NIP: 8393177253, REGON: 222183997.

1.2. Zwięzły opis obszaru

Obszar Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi na którym będzie wdrażana Lokalna Strategia Rozwoju w latach 2016-2023 powstał w wyniku połączenia 11 gmin należących do LGD - Fundacji Partnerstwo Dorzecze Słupi oraz LGD Wrzeciono (Fundacja) – 2 gminy sąsiednie – Miastko i Trzebielino. Obszar LGD PDS (13 gmin) położony jest w środkowo - zachodniej części województwa pomorskiego, 9 z tych gmin położonych jest na terenie powiatu bytowskiego (w tym 2 gminy miejsko-wiejskie: Bytów i Miastko oraz 7 gmin wiejskich), 4 gminy wiejskie położone są w wschodniej części powiatu słupskiego. Wymienione dwa powiaty (bytowski i słupski) do roku 1999 należały administracyjnie do województwa słupskiego. Na terenie 13 gmin wchodzących w skład LGD wydzielono 226 sołectw to jest 14% sołectw w województwie i 427 miejscowości tj. 15% miejscowości w województwie. Liczba sołectw w poszczególnych gminach waha się od 8 (Borzytuchom) do 27 (Miastko), a liczba miejscowości od 12-stu w również w gminie Borzytuchom do 81 w gminie Miastko. Na terenie LGD występują dwa miasta: Bytów, który w 2013 r. zamieszkiwało 16,8 tys. mieszkańców i Miastko o liczbie 10,9 tys. mieszkańców. Powierzchnia LGD to 2902 km² co stanowi 15,8% powierzchni województwa pomorskiego ogółem i 16% powierzchni wsi ogółem w województwie. Ludność LGD w 2013 r. wynosiła 105 901 osób co stanowi 4,6% ludności ogółem w województwie oraz 13,2% ludności wiejskiej w województwie. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosi średnio w województwie 125 osób a na obszarach wiejskich województwa – 47 osób. Liczba ludności na 1 km² na obszarze LGD jest niższa niż średnia na obszarach wiejskich województwa i wynosi 36 osób, od 17 osób w gminie Trzebielino do 126 w gminie miejsko - wiejskiej Bytów. Gminy należące do LGD wchodzi w skład podregionu słupskiego w tym powiatu bytowskiego (9 gmin) i powiatu słupskiego (4 gminy).

Tabela. Ludność i powierzchnia obszaru LSR w okresie w 2006 - 2013 (wg stanu na 31.12). Dynamika zmian ludności.

Wyszczególnienie	Powierzchnia w km ² 2013 (wg. stanu 31.12)	Ludność – ogółem (wg. zamiesz.)	Dynamika
			ludność ogółem (w %)
Woj. pomorskie	18310	2295811	4,2
Podregion słupski	8184	489216	2,3
Bytów (miejsko-wiej)	197	24830	5,2
Miastko (miejsko-wiej)	466	20077	1,9
Dębica Kasz.	300	9803	4
Główczyce	322	9475	0,7
Potęgowo	228	7128	-0,1
Damnica	168	6311	-0,3
Czarna Dąbrówka	298	5836	3,7
Kołczygłowy	170	4264	-1,1
Tuchomie	111	4168	6,5
Trzebielino	226	3733	-0,2
Parchowo	131	3635	6,7
Studzienice	176	3583	5,7
Borzytuchom	109	3058	8,6
Obszar LGD	2902	105901	3,0
Województwo = 100%	15,8	4,6	x
Podregion słupski=100%	35,5	21,6	x

Źródła: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy. Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2007, 2014; Bank danych lokalnych GUS.

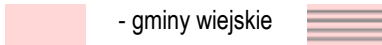

1.3. Mapa obszaru objętego LSR

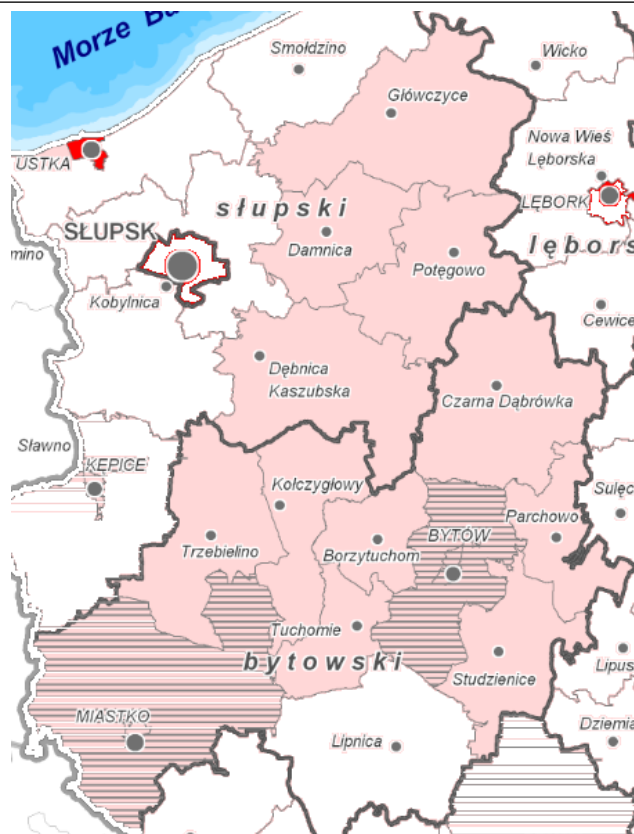
Spójność lokalnych zasobów z uwarunkowaniami przestrzennymi.

Lokalna Strategia Rozwoju obejmuje 13 gmin wiejskich i 2 miejsko-wiejskie, położone w środkowo - zachodniej części województwa pomorskiego. Obszar objęty LSR jest spójny przestrzennie i znajduje się w jednym obrysie. Wszystkie gminy objęte LSR są partnerami LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi. W stosunku do Aglomeracji trójmiejskiej obszar objęty LSR położony jest peryferyjnie, a największym ośrodkiem społeczno-gospodarczym i kulturowym jest miasto Słupsk, nie należące do LGD i będące do 1999 roku stolicą województwa słupskiego

1.4. Opis procesu tworzenia partnerstwa

LGD PDS powstała na bazie Fundacji Partnerstwo Dorzecze Słupi (Fundacja PDS), organizacji powołanej w ramach realizacji I schematu Pilotażowego Programu Leader w ramach SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Rolnictwa 2006-2008. Fundacja PDS wdrażała Zintegrowaną Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach II schematu PPL+ oraz Lokalną Strategię Rozwoju w

 - gminy wiejskie - gminy miejsko - wiejskie
Źródła: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2014. Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2014; s. s. 344

ramach PROW 2007-2013. W wyniku zmian w realizacji podejścia Leader na lata 2014-2020 Fundacja PDS zainicjowała utworzenie Stowarzyszenia LGD PDS, w skład którego weszła zarówno Fundacja PDS (przy czym 11 gmin, spośród 19 jakie były objęte dotychczasową LSR zostały ujęte w niniejszej strategii), jak i Fundacja LGD Wrzeciono (cały jej dotychczasowy obszar, tj. 2 gminy, został ujęty w niniejszej strategii), która także uczestniczyła we wdrażaniu II schematu PPL+ oraz wdrażała LSR w ramach PROW 2007-2013. Pozostała część obszaru obejmowanego w latach 2007-2013 działaniem Fundacji PDS została objęta działaniem Słowińskiej Grupy Rybackiej, która zamierza realizować dwufundusową LSR.

W ramach realizacji Pilotażowego Programu Leader+ oraz PROW 2007-2013 Fundacja PDS oraz LGD Wrzeciono realizowały zbieżne ze sobą cele strategiczne, powiązane z takimi obszarami jak:

- rozwój kapitału społecznego,
- rozwój i zachowanie zasobów lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego,
- rozwój gospodarczy, w tym w szczególności w oparciu o zasoby turystyczne obszaru.

W ramach dotychczasowych działań obu LGD zrealizowano szereg przedsięwzięć i operacji wpisujących się w powyższe kierunki rozwoju, w tym:

- rozwój kapitału społecznego poprzez finansowanie działań organizacji społecznych lub ośrodków kultury wspierających aktywność obywatelską oraz inwestowanie w infrastrukturę społeczną,
- rozwój infrastruktury rekreacyjnej,
- poprawa infrastruktury turystycznej (w tym: rozwój szlaków turystycznych i sieciowych produktów turystycznych, rozwój infrastruktury związanej z wodami występującymi na obszarze LGD),
- rozwój przedsiębiorczości ze szczególnym uwzględnieniem oferty turystycznej,
- promocja obszaru (identyfikacja i promocja produktów lokalnych, liczne imprezy, wydawnictwa i inne działania promocyjne),
- rozwój zasobów lokalnych.

W ramach wdrażania PROW 2007- 2013 zarówno Fundacja PDS, jak i LGD Wrzeciono osiągnęły:

1. wysoki stopień osiągnięcia wskaźników realizacji LSR oraz
2. wysoki stopień wykorzystania budżetu na wdrażanie LSR w ramach PROW 2007-2013, tj.: Fundacja PDS wykorzystwała 88% budżetu zaś LGD Wrzeciono - 83% budżetu.

Obie grupy osiągnęły także wysoką wartość realizowanych projektów finansowanych z innych źródeł niż os 4 PROW 2007-2013 lub os 4 PO Ryby 2007-2013 (Fundacja PDS: ponad 1,5 mln zł, LGD Wrzeciono: ponad 500 tys. zł).

W latach 2014-2020 przewiduje się kontynuację działań, których rozpoczęcie nastąpiło wraz z uruchomieniem w regionie podejścia Leader, wykorzystując zbudowany potencjał, w szczególności ludzki i społeczny. Realizacja celów strategicznych będzie kontynuowana, jednak z modyfikacjami, wynikającymi z dotychczasowych doświadczeń obu grup, które opisano poniżej:

- rozwój kapitału społecznego – podejmowane w ramach LSR działania będą bardziej uporządkowane, tj. będą wspierały sektor społeczny na różnych etapach jego rozwoju – mniej zaawansowane formy wsparcia (granty) dla organizacji o stosunkowo niskim potencjale oraz bardziej zaawansowane formy wsparcia (konkursy, w tym konkurs na społeczną sieć centrów aktywności lokalnej dla organizacji o silniejszym potencjale; realizacja działań o zasięgu całego obszaru LGD wspierających rozwój sektora społecznego oraz współpracy (w tym partnerstwa z samorządem),
- rozwój infrastruktury społecznej wyłącznie w oparciu o potencjał sektora pozarządowego, zapewniający trwałość funkcjonowania tej infrastruktury i aktywne korzystanie z niej przez mieszkańców oraz działania wpływające na wzmocnienie sektora pozarządowego, w tym poprzez tworzenie miejsc pracy w tym sektorze oraz wzmocnienie współpracy z samorządem lokalnym oraz współpracę w sieci,
- rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (wyłączenie z LSR finansowania infrastruktury turystycznej związanej z wodami występującymi na obszarze LGD - działania te zostaną objęte monofundusową LSR LGR Pojezierze Bytowskie; kontynuacja działań związanych z rozwojem tras rowerowych w ramach projektów współpracy),
- rozwój zasobów lokalnych – koncentracja na zachowaniu dziedzictwa lokalnego – kulturowego oraz wykorzystaniu zasobów lokalnych w działaniach związanych aktywnością społeczną i z przedsiębiorczością,
- rozwój przedsiębiorczości - dostosowanie oferty wsparcia do potrzeb przedsiębiorców na różnych etapach rozwoju (najniższy poziom wsparcia na utrzymanie miejsc pracy, średni poziom wsparcia na zakładanie działalności gospodarczej i największe wsparcie na tworzenie miejsc pracy), preferencje dla produkcji, przetwórstwa lokalnych produktów, turystyki i usług skierowanych do grup defaworyzowanych; wsparcie rozwoju przedsiębiorczości poprzez umożliwienie współpracy podmiotów gospodarczych, tworzenie warunków do dystrybucji produktów lokalnych,
- koncentracja na działaniach promocyjnych wspólnych dla całego obszaru LGD oraz opierających się na promocji produktów lokalnych w ramach kontynuacji działań związanych z rozwojem Marki Lokalnej Zielone Serce Pomorza (rezygnacja z finansowania pojedynczych inicjatyw promocyjnych).

1.5. Opis struktury LGD

Na dzień 17 listopada 2015 LGD PDS liczy 112 członków, wśród których przedstawiciele sektora gospodarczego stanowią 47%, sektora społecznego – 32% oraz sektora publicznego – 21%, co potwierdza, iż żadna z grup interesu nie jest dominująca. Liczba członków LGD PDS z każdej gminy objętej LSR wynosi od 4 do 17. Każdą gminę w LGD PDS reprezentują członkowie wszystkich 3 sektorów, tj. publicznego, społecznego i gospodarczego. 48 członków LGD PDS to mieszkańcy obszaru. Ważną rzeczą jest to, iż zgodnie ze statutem LGD członkami stowarzyszenia mogą być, poza osobami prawnymi, osoby fizyczne, jednak tylko takie, które:

- prowadzą działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej,
- prowadzą działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego,

- w gospodarstwie rolnym zajmują się wyrobem wina, wynajmem pokoi, sprzedażą posiłków domowych i świadczeniem innych usług związanych z pobytem turystów.

Wśród członków LGD są reprezentowane wszystkie grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR, tj.:

- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorcy,
- organizacje zrzeszające kobiety i prowadzące działania na ich rzecz,
- podmioty prowadzące działania na rzecz dzieci, młodzieży i seniorów, osób niepełnosprawnych,
- podmioty prowadzące działania na rzecz zachowania dziedzictwa lokalnego.

Członkami LGD są także wszystkie gminy, których obszar jest objęty LSR oraz Powiat Bytowski.

1.6. Opis składu organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym LGD PDS jest Rada LGD składająca się z 15 osób, reprezentujących wszystkie 3 sektory w następujących proporcjach: 47% - przedstawiciele sektora społecznego oraz 27% - sektora publicznego i 20% gospodarczego (jedna osoba, tj. 7% składu Rady, nie jest reprezentantem żadnego z ww. sektorów, tj. jest przedstawicielem mieszkańców), co potwierdza, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji. Wśród członków Rady LGD aż 12 osób to mieszkańcy obszaru LGD. W gronie członków Rady LGD są także kobiety oraz osoby poniżej 35 roku życia.

1.7. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Sposób pracy Rady LGD określa jej regulamin. W procesie decyzyjnym przewidziano rolę Zarządu LGD, odpowiadającego za ogłaszanie naborów i dbanie o prawidłowy przebieg oceny, rolę pracowników biura polegającą na wstępnej ocenie operacji i obsłudze technicznej procesu decyzyjnego oraz Rady LGD odpowiadającej za merytoryczną ocenę operacji, ich wybór oraz ustalenie kwoty wsparcia. W procesie decyzyjnym zachowane będzie bezstronności oraz parytety w ocenie i brak dominacji jakiegokolwiek grupy interesu, przed czym zabezpieczają przyjęty regulamin i procedury, w tym prowadzony rejestr interesów. Przewiduje się ocenę operacji pod kątem zgodności z LSR wg ściśle określonych kryteriów, które obejmują: ocenę pod kątem zgodności z przepisami prawa/programem, zgodności z kryteriami dostępu określonymi przez LGD oraz kryteriami wyboru. Aby operacja mogła być wybrana wymagane jest spełnienie wszystkich kryteriów zgodności z przepisami/programem oraz wszystkich kryteriów dostępu oraz osiągnięcie wymaganego minimum punktów w ocenie wg kryteriów wyboru. Procedury przewidują także możliwość skutecznego odwoływania lub składania protestów wobec wyniku oceny Rady LGD. Szczegóły procesu decyzyjnego opisano w Regulaminie Rady LGD, procedurach oceny i wyboru wszystkich typów operacji.

1.8. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD

Głównym dokumentem regulującym funkcjonowanie LGD jest Statut. Statut został uchwalony przez Walne Zebranie Członków (WZC) stowarzyszenia. Zgodnie ze statutem przy liczbie członków LGD przekraczającej 50 powołuje się Zebranie Delegatów (ZD), które zastępuje Walne Zebranie Członków. Dlatego też nowelizacja Statutu dokonywana jest odpowiednio przez Walne Zebranie Członków lub Zebranie Delegatów. Statut reguluje:

- cele, dla których stowarzyszenie powołano oraz sposoby ich realizacji,
- podstawowe zasady członkostwa, prawa i obowiązki członków,
- kwestie powoływania organów stowarzyszenia oraz ich kompetencje, prawa i obowiązki,
- zasady reprezentacji stowarzyszenia,
- źródła finansowania działalności stowarzyszenia,

Kolejnym dokumentem regulującym pracę LGD jest Regulamin Rady LGD, uchwalany i aktualizowany przez WZC/ZD. Regulamin reguluje następujące kwestie:

- prawa i obowiązki członków Rady LGD,
- sposób organizacji pracy Rady LGD i jej posiedzeń,
- sposób podejmowania uchwał oraz organizacji procesu oceny wniosków,
- przesłanki wykluczenia z oceny operacji i zasady zachowania parytetów,
- sposób prowadzenia rejestru interesów.

Dodatkowo, LGD dysponuje procedurami:

- oceny i wyboru grantobiorców,
- oceny i wyboru operacji konkursowych,
- oceny i wyboru operacji własnych,

jak również kryteriami oceny i wyboru operacji w ramach LSR (dla określonych w niej zakresów wsparcia). Procedury i kryteria wyboru podlegają uchwaleniu przez WZC/ZD.

Regulamin Biura LGD uchwalany jest i aktualizowany przez Zarząd LGD. Do ważniejszych kwestii uregulowanych tym regulaminem należą:

- stanowiska pracy w biurze oraz sposób zatrudniania i wynagradzania pracowników oraz oceny ich pracy,
- kompetencje dyrektora, księgowej i pracowników oraz podstawowe zasady pracy,
- bezpieczeństwo i ochrona danych osobowych,
- zasady świadczenia usług doradczych.

Wszystkie ww. dokumenty są publikowane na stronie internetowej LGD, tj. www.pds.org.pl.

Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR

Praca nad opracowaniem LSR LGD rozpoczęła się w 2014 w postaci warsztatów „Ewaluacja wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Dorzecza Słupi na lata 2009 – 2015 – konsultacje i rekomendacje”. Warsztaty z udziałem przedstawicieli lokalnej społeczności oraz organów i pracowników LGD pozwoliły na podsumowanie pracy związanej z dotychczasowym wdrożeniem LSR i dokonanie przeglądu sukcesów LGD i barier utrudniających ten proces, jak również na wyciągnięcie najważniejszych rekomendacji na nowy okres programowania. Kolejnym ważnym etapem była realizacja wśród społeczności lokalnej „Badania stanu kapitału społecznego na obszarze PDS”, którego autorami byli Wojciech Knieć i Wojciech Goszczyński, pracownicy Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. W ramach współpracy przeprowadzono badania ilościowe wśród mieszkańców oraz badania jakościowe, które pozwoliły na rozpoznanie stanu kapitału społecznego na obszarze objętym strategią, jak również zidentyfikowanie ważniejszych problemów w zakresie rozwoju kapitału społecznego i istniejących potencjałów do wykorzystania, które mogą w znaczący sposób przyczynić się do rozwoju kapitału społecznego na terenie LGD. Badanie wpłynęło również na zmianę podejścia LGD do współpracy ze społecznościami poprzez intensyfikację działań pozwalających na lepsze „zakorzenienie” partnerstwa w społeczności lokalnej. Wnioski te zostały natychmiast przez LGD zastosowane w praktyce – w postaci stworzenia sieci liderów lokalnych, animatorów, współpracowników, nazywanych „Liderami Zmiany”. Stworzenie sieci Liderów Zmiany umożliwił cykl warsztatów dot. partycypacyjnych metod diagnostycznych, w czasie którego uczestnicy, tj. „Liderzy Zmiany” opracowali metodologię partycypacyjnej diagnozy w wybranych przez siebie obszarach i przeprowadzili serię diagnoz lokalnych. Większość przeprowadzonych diagnoz wpłynęła na kształt niniejszej LSR, a dodatkowo wpłynęła pozytywnie na silniejsze „związanie” liderów z procesem budowania strategii i z LGD, a za ich pośrednictwem umożliwiła ścisły kontakt z mieszkańcami poszczególnych środowisk istotnych dla wdrażania LSR. Najbardziej intensywne prace nad LSR miały miejsce od maja 2015, kiedy rozpoczęto serię warsztatów strategicznych związanych ze ścisłą pracą nad kształtem LSR. W procesie tym stosowano szereg metod partycypacyjnych, w tym: spotkania konsultacyjne, badania ankietowe, debaty, tworzenie bazy potencjalnych projektów, warsztaty prowadzone różnymi technikami, grupy focusowe czy e-konsultacje. Liczne spotkania i warsztaty powodowały, iż wielokrotnie powracano do poszczególnych elementów strategii, aby zastosować w niej jak najlepsze rozwiązania, dostosowane do potrzeb lokalnych i oczekiwań społeczności, a jednocześnie stanowiące ważne dla niej wyzwania, przynoszące jak najwięcej korzyści. Szeroki wachlarz stosowanych metod i narzędzi spowodował, iż społeczność lokalna utożsamia się z niniejszą strategią, będąc jej głównym autorem. Kolejne etapy prac nad LSR* to:

1. Diagnoza i analiza SWOT
2. Określenie celów i wskaźników realizacji LSR, Plan Działania
3. Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru
4. Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji
5. Przygotowanie planu komunikacyjnego

Zastosowane na poszczególnych etapach metody i techniki partycypacyjne, jak również główne wnioski zostały przedstawione w poniższej tabeli

Partycypacyjne metody konsultacji stosowane w procesie budowania LSR	Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR	Podstawowe informacje dotyczące przeprowadzonych konsultacji (daty spotkań, ilość uczestników)	Etapy LSR, do których odnosi się metoda partycypacyjna*				
			1	2	3	4	5
1) Badanie „Stan kapitału społecznego na obszarze Partnerstwa Dorzecze Słupi”	Raport z badań: 1. Badanie ilościowe - technika wywiadu kwestionariuszowego telefonicznego (CATI) w oparciu o kwestionariusz ankiety 2. Badanie jakościowe - wywiady zogniskowane, tzw. wywiady fokusowe na bazie scenariusza wywiadów zogniskowanych 3. Badanie jakościowe - pogłębione wywiady indywidualne (IDI) o charakterze eksperckim na bazie kwestionariusza indywidualnych wywiadów pogłębiony	Termin: wrzesień-listopad 2014; liczba uczestników: 1. badanie ilościowe: 353 osób ankietowanych 2. wywiady zogniskowane: 30; 3. wywiady indywidualne: 10 osób; Uczestnicy: 1. operat losowania próby stworzony został na bazie bazy telefonicznej liderów lokalnych (radni, sołtysi, szefowie organizacji społecznych, instytucji kultury, wójtowie, sekretarze gmin) z wszystkich gmin z terenu Dorzecza Słupi 2. 3 grupy, reprezentujące trzy zasadnicze sektory społeczne – publiczny (wójtowie oraz radni), biznesowy (lokalni biznesmeni oraz właściciele gospodarstw agroturystycznych) i pozarządowy, (przedstawiciele organizacji społecznych); 3. wybrane z puli liderów lokalnych osoby, reprezentujące wszystkie trzy sektory	x				x

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: wnioski z badań, które miały istotne znaczenie dla kształtu LSR:

1. Niski poziom „zakorzenienia” na obszarze LGD, 2. Kobiety, które w tym badaniu wykazywały się zdecydowanie większym potencjałem i zasobami kapitału społecznego, prezentowały wyraźnie bardziej pesymistyczne nastawienie, co do przyszłości. Jeśli wydobyty zostanie ich potencjał to poprzez swoje sieci nieformalnych kontaktów, tradycyjnie uwarunkowaną aktywność na rzecz społeczności, zdolność do podejmowania działań innowacyjnych, mogą one stanowić bazę zaplecze dla aktywności organizacji; 3. Tendencja do zamykania się o obręb rodziny, czy wsi. Pola kontaktów, znajomości, relacji z innymi bardzo ograniczone. Ten proces marginalizacji wzmacniany jest przez swoistą kulturę braku zaufania w relacjach z innymi, instytucjami państwa, czy samorządu. Jest to jedna z najtrudniejszych do przełamania barier w rozwoju badanego regionu. Jakikolwiek działanie jednostek, organizacji pozarządowych czy sektora publicznego będzie początkowo natrafiało na mur nieufności osób, do których jest skierowane. Próby dotarcia do mieszkańców powinny bazować na lokalnych liderach, osobach rozpoznawanych w środowisku. Przy takiej konfiguracji większość działań wykorzystujących pośrednie metody komunikacji (ulotki, ogłoszenia, strony internetowe) jest skazana na niepowodzenie. 4. Niskich poziom kapitału osób gorzej wykształconych i młodszych. 5. Respondenci będący liderami lokalnych społeczności nie są w stanie nawiązać efektywnej komunikacji ze społecznością, mają typowe dla Polaków problemy z zaufaniem osobom pochodzących spoza społeczności oraz co ważniejsze niechętnie instytucjonalizują (np. poprzez założenie stowarzyszenia) działania na rzecz wspólnoty. 6. Działając na obszarze objętym badaniem należy zadbać o odpowiednią rozpoznawalność i zakorzenienie własnej organizacji. 7. Tendencja do przenoszenia odpowiedzialności za działania na urzędy gminy i sektor publiczny. Jednocześnie wraz ze wzrostem zaufania do NGOów spada chęć do delegowania zadań urzędnikom. 8. Wsie izolowane, oddalone od tras komunikacyjnych, bez zaplecza gospodarczego cierpią na depopulację i będącym jej konsekwencją obniżeniem lub całkowitym zanikiem usług komunalnych. 9. Ważna rola działań kulturalnych mogących pozytywnie wpływać na autoidentyfikację miejscowej ludności. Co więcej – dla wielu liderów jakość życia na tym obszarze budowana być powinna najpierw przez inwestycje w ludzi, a nie twarde inwestycje infrastrukturalne. 10. Niska ocena jakości relacji między sąsiadującymi społecznościami (a nie wewnątrz nich). Jakość współpracy między sąsiadującymi społecznościami lokalnymi buduje znacznie solidniejsze zręby kapitału społecznego, aniżeli te obecne tylko na poziomie jednej wsi. 11. Ważną instytucją, która w opinii badanych ma kluczowe znaczenie dla formowania, modelowania oraz podnoszenia jakości kapitału społecznego na tym terenie jest świetlica wiejska. Dla lokalnych liderów niewyobrażalnym jest, aby takie budynki stały opuszczone i niewykorzystane, gdyż to zwykle są jedyne miejsca wspólne we wsi. Po drugie zaś – stanowią one idealny łącznik między lokalną władzą i administracją publiczną a zorganizowanymi oraz niezorganizowanymi obywatelami. Ci drudzy jednak bardzo często widzieliby tu rolę władz lokalnych polegającą na finansowaniu jej działalności, zaś oddaniu świetlicy w ręce sołtysa i mieszkańców. Przedstawiciele władz z kolei chcieliby mieć na nie wpływ poprzez zatrudnianych tam przez siebie animatorów. Oczywiście interesy jednych i drugich można pogodzić. 12. Badani dostrzegali wreszcie znaczenie nieformalnych liderów lokalnych, których rola animacyjna jest nie do przecenienia. Wszyscy oni mają bardzo pozytywny wpływ na budowanie lokalnego kapitału społecznego. Trzeba jednak przyznać, że badani podawali tu stosunkowo niewiele przykładów, przez co wnioskujemy, że obecność nieformalnych liderów na badanym obszarze jest niewielka i ma ona umiarkowany wpływ na poziom lokalnego kapitału społecznego. 13. Wielki potencjał tkwiący w różnego rodzaju inicjatywach, których celem jest uruchamianie funduszy „parasolowych”. Ich znaczenie może być doniosłe na bazie pozytywnych reakcji na fundusze sołeckie. Istotą rzeczy jest pojawiające się przy tej okazji poczucie sprawstwa, czyli społecznie konstruowana świadomość posiadania wpływu (realnego) na najbliższe otoczenie.

2) Warsztaty „Ewaluacja wdrażania LSR – konsultacje i rekomendacje” - warsztat prowadzony metodą "World Cafe"	1. Logika interwencji strategicznej 2. Wskaźniki i ich znaczenie w ramach LSR 3. Problemy i bariery na trzech etapach projektu (od złożenia wniosku do rozliczenia) 4. Budowanie społecznego zaufania i współpracy na obszarze wdrażania LSR 5. Budowanie zakorzenienia i autonomii na terenie Partnerstwa Dorzecze Słupi 6. Stan przygotowania struktur organizacyjnych Partnerstwa Dorzecza Słupi do przygotowania i wdrażania LSR na okres 2014 – 2020	Termin: 20-21.11.2014; liczba uczestników: 17; uczestnicy: K- 11, M-6, sektor publiczny, społeczny i gospodarczy z obszaru LGD PDS	x	x	x	x	x	
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: co należy poprawić, aby w nowym okresie programowania wdrażanie podejścia LEADER w ramach RLKS przebiegało sprawniej, a efekty były bardziej widoczne:								
1. Budowa zaufania społecznego 2. Zmniejszenie biurokracji, kontroli; 3. Wzrost odpowiedzialności za podejmowane działania 4. Wsparcie samorządu: równy dostęp, stabilność, systematyczność 5. Budowanie podstaw prospołecznych 6. Wzbogacenie projektów o aspekt społeczny, np. angażowanie społeczności lokalnych w ich realizację, spełnianie realnych potrzeb 7. LSR dostosowana do realnych potrzeb 9. Jasne zasady, konkretne, niezmiennie „w trakcie realizacji projektów” 8. Zaangażowanie społeczności lokalnych w tworzenie projektów – tworzenie pomysłów, spełniających potrzeby 10. Bardziej racjonalne wydatkowanie środków 11. Małe projekty rozliczane przez LGD 12. Mniejszy obszar działania LGD 13. Większa odpowiedzialność osób oceniających projekty 14. Postawienie na innowacyjność, zwiększenie miejsc pracy 15. Zabezpieczenie środków na utrzymanie infrastruktury, która powstała w ramach LSR 16. Projekty sieciowe – wsparcie LGD 17. Wykorzystanie istniejącego potencjału z poprzedniego okresu programowania – spójność 18. Regionalna promocja projektów/produktów 19. Wzmocnienie sektora gospodarczego – powyżej 50% udziału we władzach LGD 20. Wsparcie przedsiębiorczości i rolników w realizacji projektów Istotne elementy dyskusji zw. z wdrażaniem podejścia LEADER: 21. utrudnienia w tworzeniu miejsc pracy (brak specyficznych, dedykowanych narzędzi do prowadzenia działań na rzecz tworzenia miejsc pracy, szczególnie trudne tworzenie miejsc pracy wokół infrastruktury i usług turystycznych ze względu na ich sezonowość, niski poziom kooperacyjności w tych usługach, w wielu przypadkach początkowy etap profesjonalizacji działalności przedsiębiorców); 22. istotnym czynnikiem wzrostowym dla lokalnych środowisk jest też swoiste „uchylenie drzwi” dla różnego typu działalności społecznej i obywatelskiej osób dotąd aktywnych głównie w roli odbiorców, uczestników; 23. zaplanowanie działań PDS w nowym okresie programowania w taki sposób, by budować inną niż dotychczasową relację Partnerstwa z beneficjentami, by PDS jeszcze silniej wykraczało poza rolę „grantodawcy” i nadawało znaczenie zrównoważonemu rozwojowi obszaru i wzmocnianiu aktywności żyjących na nim społeczności dla poprawy ich jakości życia.								
3) Badanie "Diagnoza Partnerstwa Dorzecze Słupi" - badanie ankietowe opracowane i przeprowadzone w całości przez Liderów Zmiany - aktywnych liderów społeczności lokalnej	1. Rozpoznanie potrzeb mieszkańców terenu partnerstwa; 2. Wzmocnienia komunikacji ze społecznością lokalną i promocja idei partnerstwa, 3. Analizy wybranych problemów i zjawisk społeczno-gospodarczych istotnych dla zrównoważonego rozwoju obszaru działania PDS Kluczowym elementem metodologii badania był jego oddolny charakter. Został on zaplanowany i zrealizowany w postaci spotkań roboczych z lokalnymi liderami i członkami społeczności partnerstwa. Efektem tych spotkań było stworzenie i publiczne udostępnienie w Internecie ankiety dotyczącej wybranych zagadnień ważnych z perspektywy celów partnerstwa. Zastosowana metodologia, poza podejściem partycypacyjnym, uwzględniała zaangażowanie ekspertów z zakresu badań społecznych i planowania strategicznego. W wyniku procesu negocjacyjnego, decyzją przedstawicieli PDS, stworzono podejście łączone – integrujące metodę partycypacyjną z klasycznymi badaniami eksperckimi.	Termin: I i II kwartał 2015 Liczba uczestników procesu opracowania metodologii badania: 19 "Liderów Zmiany" (liderzy lokalni, uczestnicy cyklu warsztatów dot. partycypacyjnych metod diagnostycznych) Liczba uczestników badania: 724 Uczestnicy: mieszkańcy	x				x	
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: 1. Uczestnictwo w projektach partnerstwa i organizowanych przez nie wydarzeniach jest szczególnie ważne z perspektywy celów społecznych i gospodarczych, jakie zawiera LSR. Partnerstwo ma znaczenie wspierające społeczność i wzmocniające lokalne zasoby. Aby taki proces wsparcia mógł być uruchomiony potrzebna jest określona sekwencja działań i zdarzeń: • nawiązanie kontaktu ze społecznością,								

- wejście w obustronnie podtrzymywany proces interakcji z mieszkańcami, grupami, organizacjami i instytucjami,
- definiowanie/diagnoza zakresu wspólnych celów, potrzeb i interesów,
- ocena/diagnoza potencjału do współdziałania dla zaspokojenia potrzeb i realizacji wspólnych celów,
- planowanie wspólnego, zintegrowanego działania,
- działanie w partnerskiej współpracy,
- monitoring i ewaluacja wspólnego działania,
- rozwój partnerstwa i obszaru jako wspólny cel PDS i społeczności, w tym celowe, intencjonalne wzmocnienie tożsamości społeczności, jej coraz lepsza samoorganizacja
- trwały wzrost kapitału społecznego.
- umacnianie partnerstwa jako społeczności w lokalnej wspólnocie

2. Głównym źródłem informacji o LSR dla mieszkańców pozostaje samo PDS. Równocześnie, w licznych wyborach pojawiają się media (głównie lokalne). Kluczowy jest tu także temat wizerunku PDS, jaki tworzy się poprzez kontakt z tymi mediami. Co ważne dla kontaktów z samymi mediami, PDS jest dużym, regionalnym partnerem, co oznacza, że wizerunek mediów może być zwrotnie kształtowany przez promocję Partnerstwa Dorzecze Słupi, co warto uwzględnić w LSR. 3. Respondenci nadal wskazują na problemy „infrastrukturalne” i związane z dostępem do rozrywki (co bywa wzajemnie powiązane). Z jednej strony to fakt, że na terenie PDS są tu istotne braki. Z drugiej strony widać wyraźnie, że to te kategorie (infrastruktura, rozrywka) kojarzą się mieszkańcom z wyższą jakością życia, przy jednoczesnym niedocenianiu jakości więzi i poziomu samoorganizacji społeczności. To, co wydaje się ważne z perspektywy LGD i jej strategii, to znaczenie działań aktywizacyjnych i edukacyjnych. To one mogą wspomagać oddolną samoorganizację społeczności i budować zrozumienie o jej wielkim znaczeniu dla lokalnych społeczności. 4. By mieszkańcy stali się partnerami (uzyskali realny wpływ i wykorzystywali go), korzystniejsze jest tworzenie im okazji do działania i wspieranie ich inicjatyw, tak, jak to miało miejsce do tej pory lub z jeszcze większą intensywnością. Ważna będzie tu rola PDS jako koordynatora, orędownika idei, oraz łącznika pomiędzy osobami, grupami, sektorami i

społecznościami, a nie jedynie „grantodawcy” i „decydenta”. 5. Wyniki potwierdzają że mieszkańcy upatrują największych szans dla działalności gospodarczej w turystyce i rekreacji (ponad 58% wskazań), przetwórstwie lokalnych produktów (39%), ale też usługach budowlanych, i branży drzewno-meblarskiej (odpowiednio: 38% i 37%). Tylko o 1 punkt procentowy niżej ulokowała się energetyka, w tym energie odnawialne (36% odpowiedzi). W przedziale od 25 do 30 procent zmieściły się także usługi zdrowotno-opiekuńcze i gastronomia (po 29%). 6. Analiza najważniejszych problemów mieszkańców: • oferta spędzania wolnego czasu jest słabo dostępna lub mało atrakcyjna; • zbyt niskie dochody (brak pracy, słabe możliwości zmiany pracy na lepszą, itp.), • ludzie są mało aktywni, niechętnie uczestniczą w życiu społecznym, słabo angażują się w rozwiązywanie lokalnych problemów; • brakuje obiektów, które mogłyby mocniej przyciągnąć turystów; • mieszkańcy i lokalne instytucje za słabo dbają o zachowanie lokalnego dziedzictwa specyficznego dla obszaru (np. kulturowego, przyrodniczego, historycznego)

4) Diagnoza współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi - badanie ankietowe Liderów Zmiany oraz spotkanie diagnostyczne nt. modelu współpracy organizacji pozarządowych z samorządem (na przykładzie gminy Bytów)	Ocena jakości współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi na podstawie Lokalnego Indeksu Jakości Współpracy	Termin: badanie ankietowe - marzec 2015, spotkanie diagnostyczne: 1.04.2015; Liczba uczestników: 11 Ankietowanych, 55 uczestników spotkania diagnostycznego; Uczestnicy: organizacje pozarządowe i samorząd gminy Bytów	x				
---	--	---	---	--	--	--	--

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: badania wykazały konieczność: 1. organizacji konsultacji społecznych, włączania mieszkańców do większości działań, planów itp., do tworzenia polityk publicznych; 2. organizacji warsztatów aktywizujących organizacje pozarządowe i przeciwdziałające wypaleniu w działalności społecznej, 3. organizacji spotkań przyciągających nowe osoby, żeby pobudzić aktywność i zaangażowanie („wciąż zaczynać od początku”), 4. organizacji spotkań organizacji pozarządowych w celu wymiany dobrych praktyk, poznania się nawzajem i nawiązania współpracy

5) Diagnoza problemów i potrzeb aktywnych kobiet - badanie ankietowe przeprowadzone przez Liderów Zmiany	Problemy i potrzeby aktywnych kobiet	Termin: kwiecień 2015 Liczba uczestników: 37 aktywnych kobiet	x				
---	--------------------------------------	--	---	--	--	--	--

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: wyniki potwierdziły duży potencjał kobiet w działaniach rozwojowych oraz wskazały szczegółowe obszary potencjalnej współpracy z tą grupą (w tym kultura, dziedzictwo lokalne).

6) Badanie ankietowe wśród kobiet 27-65+ przeprowadzone przez Liderów Zmiany	1. Stopień wiedzy na temat Partnerstwa Dorzecze Słupi; 2. Aktywność w życiu społeczności lokalnej; 3. Sposoby spędzania czasu, aktywności indywidualnej, podejmowania inicjatyw i realizowania działań	Termin: 10.03-5.04.2015	x				
---	--	-------------------------	---	--	--	--	--

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: główny wniosek z badania: zadaniem LGD jest wspierać i pobudzać inicjatywy lokalne zarówno poprzez organizację szkoleń i warsztatów, jak i poprzez udzielanie wsparcia finansowego tych inicjatyw które zmierzają do

zawiazywania partnerstw publiczno-prywatnych, współpracę z grupami nieformalnymi, stowarzyszeniami, klubami sportowymi i osobami zaangażowanymi, co stanowi potencjał do wyrównywania szans między poszczególnymi gminami wchodzącymi w skład partnerstwa, tak by te słabsze zarówno infrastrukturalne jak i społecznie, miały szansę zmniejszać dystans do liderów regionu

7) Badanie zainteresowań dzieci i młodzieży - badanie ankietowe przeprowadzone przez Liderów Zmiany	Poznanie potrzeb i oczekiwań związanych z aktywizacją i rozwojem kulturalnym, edukacyjnym i sportowym młodzieży oraz gotowości do działań społecznych	Termin: marzec/kwiecień 2015; liczba uczestników: 75 ankietowanych; uczestnicy: młodzi ludzie (51 dziewcząt i 23 chłopców w wieku od 10 do 30 lat)	x				
---	---	--	---	--	--	--	--

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: wyniki potwierdziły jako ważną potrzebę współpracy z młodzieżą i dostosowaniem możliwych obszarów współpracy (sport, rekreacja, turystyka, kultura, działalność świetlic) do zainteresowań młodzieży, która gotowa jest do zaangażowania przy silnym wsparciu lokalnych organizacji i instytucji, ale umożliwiającym młodzieży podejmowanie samodzielnych decyzji.

8) Diagnoza środowiska dzieci i młodzieży - badanie ankietowe przeprowadzone przez Liderów Zmiany	Formy spędzania czasu wolnego - analiza potrzeb	Termin: marzec/kwiecień 2015; liczba uczestników: 178 ankietowanych; uczestnicy: dzieci i młodzież, nauczyciele (22 dzieci z klas 1-3, 23 osoby z klas 4-6, 96 osób z gimnazjum - w tym 49 chłopców, 47 dziewcząt; 22 nauczycieli szkoły podstawowej, 17 nauczycieli gimnazjum)	x				
---	---	---	---	--	--	--	--

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: wyniki potwierdziły jako ważną potrzebę współpracy z organizacjami i instytucjami prowadzącymi działalność na rzecz dzieci i młodzieży. Możliwe obszary współpracy (sport, działalność świetlic, rozwój umiejętności interpersonalnych). Badania ujawniły potrzebę charyzmatycznych prowadzących/animatorów współpracujących z tą grupą.

9) Badanie ankietowe "Wykluczenie społeczne" przeprowadzone przez Liderów Zmiany	Założenie badawczym było uzyskanie informacji na temat gotowości osób długotrwale bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej do zmiany swojej sytuacji życiowej i podjęcia pracy zarobkowej.	Termin: marzec 2015; Liczba uczestników: 60 ankietowanych; uczestnicy: uczestnicy Centrum Integracji Społecznej w Potęgowie, klienci Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnej Dąbrówce, osoby pracujące z osobami wykluczonymi społecznie	x				
--	---	---	---	--	--	--	--

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: najważniejsze pola działania w w/w zakresie do ujęcia w LSR to: 1. podjęcie próby zbadania tego tematu i wspólne wypracowanie z placówkami udzielającymi wsparcia osobom wykluczonym sposobów przeciwdziałania temu zjawisku, 2. wspieranie ekonomii społecznej, tworzenie miejsc pracy, 3. działania kulturowe skierowane szczególnie na dzieci i młodzież (próba wyeliminowania pokoleniowego korzystania z pomocy społecznej), 4. budowa infrastruktury ułatwiający włączenie tych osób życie społeczne np. infrastruktura drogowa, pieszo-rowerowa.

10) Badanie ankietowe nt. zajęć pozalekcyjnych - przeprowadzone przez Liderów Zmiany	1. Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży; 2. Dostosowanie obecnej oferty świetlic wiejskich do potrzeb potencjalnych użytkowników. 3. Rodzaje zajęć pozalekcyjnych, które powinny być organizowane w szkołach i świetlicach wiejskich	Termin: marzec 2015; liczba uczestników: 62 ankietowanych; uczestnicy: uczniowie szkoły podstawowej w wieku od 10 do 14 lat (35 chłopców, 27 dziewcząt)	x				
--	---	---	---	--	--	--	--

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: badania wskazały, iż konieczne jest dostosowanie oferty zajęć w świetlicach do potrzeb odbiorców (dostosowanie godzin pracy, jakości i tematyki zajęć, akceptowalna możliwość dojazdu do innej miejscowości na ciekawe zajęcia, profesjonalizacja i specjalizacje świetlic).

11) Badanie potrzeb społeczności wiejskiej na przykładzie Dąbrówna i Runowa - wieczorek dyskusyjno-towarzyski przeprowadzony przez Liderów Zmiany	1. Badanie potrzeb mieszkańców; 2. Badanie poziomu integracji społeczności wiejskiej	Termin: 16.05.2015; liczba uczestników: 51; uczestnicy: 39 mieszkańców Dąbrówna, 12 mieszkańców Runowa	x				
---	--	--	---	--	--	--	--

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: badanie pokazało: 1. widoczne różnice poziomów integracji i współpracy pomiędzy miejscowościami oraz gotowości do współpracy poza własnym środowiskiem, 2. gotowość mieszkańców do rozwiązywania zdiagnozowanych na poziomie miejscowości problemów ale wymaga to lepszej integracji społeczności.

12) Badanie ankietowe kobiet 45-65+ przeprowadzone przez Liderów Zmiany	Potencjał kobiet do angażowania się w sprawy istotne społecznie	Termin: 10.03-5.04.2015; liczba uczestników: 19 osób; uczestnicy: kobiety	x				
---	---	---	---	--	--	--	--

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: wyniki potwierdziły duży potencjał kobiet w działaniach rozwojowych oraz uwidoczniły konieczność większego wsparcia organizacyjnego i wzmacniania poczucia własnej wartości i możliwości kobiet.

13) Badanie ankietowe wśród młodzieży 27-65+ przeprowadzone przez Liderów Zmiany	1. Stopień wiedzy na temat Partnerstwa Dorzecza Słupi; 2. Aktywność w życiu społeczności lokalnej; 3 Sposoby spędzania czasu, aktywności indywidualnej, podejmowania inicjatyw i działań	Termin: 10.03-5.04.2015; liczba uczestników: 38 osóbUczestnicy: młodzież w wieku 13-27 lat	x				x
--	--	--	---	--	--	--	---

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: badanie wykazało potrzebę zwiększenia informacji o możliwościach jakie stwarza dla młodzieży udział w działaniach PDS (za

pośrednictwem mediów internetowych jak i portalu FB oraz na bezpośrednich spotkaniach informacyjnych)									
14) Badanie ankietowe sektora gospodarczego przeprowadzone przez Liderów Zmiany	1. Potrzeby sektora gospodarczego w zakresie rozwoju działalności 2. Analiza możliwych kanałów komunikacji i promocji 3. Zainteresowanie sektora gospodarczego współpracą wewnątrzsektorową	Termin: 10.03-5.04.2015; liczba uczestników: 44 osoby; uczestnicy: przedsiębiorcy, rolnicy, osoby prowadzące działalność potencjalnie gospodarczą (rzemieślnicy, rękodzielnicy, osoby prowadzące działalność artystyczną, itp.)	X						X
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: 1. Stosunkowo ważnym źródłem informacji jest tzw. „poczta pantoflowa” - 68% ankietowanych; 2. Portale społecznościowe nie należą do najważniejszych źródeł informacji; 3. 85% ankietowanych uznaje strony internetowe za ważne źródło informacji; 4. Wśród najbardziej pożądanym form komunikacji Partnerstwa Dorzecze Słupi z ankietowanymi są: kontakt e-mail oraz telefoniczny i kontakt osobisty (w tym np., spotkania z doradcą, spotkania informacyjne). Za ważny kanał komunikacji należy też uznać stronę internetową LGD. 5. Ponad 70% to odpowiedzi świadczące o zainteresowaniu współpracą, ankietowani najbardziej są zainteresowani wspólną promocją w różnych formach oraz współpracą sieciową (sieci producentów, sieci dystrybucji); 6. Ponad 26% respondentów jest zainteresowana wspólnym korzystaniem z inkubatora, choć tylko połowa z nich jest zainteresowana korzystaniem z inkubatora przetwórstwa produktów rolnych. 7. Do ważniejszych zachęt które mogłyby zwiększyć chęć współpracy należy zaliczyć lepszą integrację podmiotów o podobnych celach i wzajemne poznanie się. Motywujące do współpracy może być poznanie dobrych przykładów współpracy. 8. Dobrze oceniono własną stronę internetową – ponad 77% ankietowanych uznało ją za efektywną formę promocji 9. Zdecydowana większość ankietowanych pozytywnie ocenia efektywność ulotek i innych materiałów promocyjnych. 10. Udział w targach oraz lokalnych imprezach promocyjnych został oceniony wysoko pod względem efektywności. 11. Połowa ankietowanych planuje zwiększenie zatrudnienia w najbliższych latach. 12. Ponad 3/4 ankietowanych zamierza zatrudnić pracowników lub założyć działalność gosp./pozarolniczą pod warunkiem uzyskania dofinansowania. 13. Ankietowani, którzy zadeklarowali rozwój działalności w większości planują realizację inwestycji – ponad 57%. Ponad 36% respondentów planuje zatrudnienie pracowników oraz podnieść kwalifikacje kadr (30%).									
15) Warsztaty „Diagnoza i analiza stanu rozwoju obszaru Partnerstwa Dorzecze Słupi”	1. Analiza porównawcza stanu rozwoju gmin obszaru PDS; 2. Analiza atutów i słabości, szans i zagrożeń; 3. Identyfikacja grup docelowych, oraz obszarów działalności podlegających różnego typu wykluczeniom; 4. Określenie powodów wykluczenia i zaproponowanie sposobów przeciwdziałania dla negatywnych zjawisk	Termin: 25-26.05.2015; liczba uczestników: 25; uczestnicy: przedstawiciele JST, instytucji kultury, NGO, aktywnych mieszkańców, podm. prowadzących dział. gospodarczą, w tym przedsiębiorstwa społeczne oraz „Liderzy Zmiany”	X	X					
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: dokonano szczegółowej analizy SWOT w pięciu najważniejszych obszarach rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru PDS w kontekście analizy porównawczej na obszarze LSR; dokonano analizy interesariuszy, potencjalnych grup docelowych wsparcia planowanego w ramach LSR; wstępnie zidentyfikowano grupy podlegające wykluczeniu i zagrożone wykluczeniem, w tym wiejskie organizacje pozarządowe; dokonano analizy możliwych, innowacyjnych rozwiązań służących rozwiązaniu negatywnych zjawisk, w tym w szczególności dotyczących rozwoju turystycznego obszaru oraz wsparcia przedsiębiorczości mieszkańców.									
16) Warsztaty "Analiza problemów i identyfikacja kierunków i celów rozwoju obszaru Partnerstwa Dorzecze Słupi"	1. Cele ogólne, szczegółowe, przedsięwzięcia; 2. Wskaźniki produktu i rezultatu; 3. Źródła finansowania celów; 4. Rekomendacje dot. kierunków i wskaźników rozwojowych; 5. Identyfikacja elementów innowacyjności; 6. Integrowanie rozwoju	Termin: 15-16.06.2015; liczba uczestników: 21; uczestnicy: przedstawiciele JST, instytucji kultury, NGO, aktywnych mieszkańców, podmiotów prowadzących dział. gosp., w tym przedsiębiorstwa społeczne oraz „Liderzy Zmiany”	X	X					
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: 1. Wypracowanie pierwszej wersji celów LSR. 2. Poszukiwanie innowacyjnych i zintegrowanych ze sobą sposobów na realizację celów, wypracowanie pierwszych założeń dotyczących poszczególnych przedsięwzięć planowanych w ramach LSR oraz analiza możliwości ich finansowania w ramach PROW 2014-2020 i innych źródeł oraz wypracowanie potencjalnych wskaźników realizacji przedsięwzięć. Ustalono, iż istnieje konieczność wzmocnienia roli NGO we wdrażaniu LSR, jako jednego z podstawowych beneficjentów środków LSR.									
17) Spotkania informacyjno-konsultacyjne w każdej gminie	1. Podstawowe informacje o obszarze objętym LSR wynikające z diagnozy; 2. Analizy mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń dla obszaru; 3. Proponowane cele w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju do realizacji w ramach PROW na lata 2014-2020.	Terminy – 11.08, 12.08, 24.08, 25.08x2, 26.08x2, 27.08, 28.08, 2.09, 08.09, 9.09, 11.09.2015 r.; liczba uczestników: 124 osoby; uczestnicy: mieszkańcy każdej gminy	X	X					
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: w wyniku spotkań dokonano: uzupełnienia danych diagnostycznych, zmodyfikowano zapisy LSR dot. analizy SWOT oraz proponowanych celów i przedsięwzięć - uzupełniono proponowane przedsięwzięcia o typy projektów pożądanym przez społeczność lokalną, w tym wprowadzono kontynuację działań związanych z promocją marki lokalnej ZSP. Ustalono zakres możliwego zaangażowania wiejskich NGO we wdrożenie przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach LSR.									
18) Ankieta potrzeb mieszkańców do Lokalnej Strategii Rozwoju obszarów wiejskich LGD Partnerstwo Dorzecze	1. Zapotrzebowanie na poszczególne zakresy wsparcia w ramach RLKS, 2. Cele LSR i przedsięwzięcia oraz zakres	Termin: sierpień-wrzesień 2015 Liczba uczestników: 135 os. wypełniło ankietę	X	X	X				

Słupi (przeprowadzona podczas spotkań konsultacyjnych i po nich)	wsparcia w ramach przedsięwzięć.3. Grupy defaworyzowane.	elektronicznie; Uczestnicy: mieszkańcy wszystkich gmin uczestniczący w spotkaniach konsultacyjnych				
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: w wyniku badania określono typy projektów planowane do wsparcia w ramach przedsięwzięć LSR, tj. (wg największej liczby wskazań): Rozwój przedsiębiorczości - podejmowanie działalności gospodarczej, Zachowanie dziedzictwa lokalnego, Budowa lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej, Wspieranie kapitału społecznego, Rozwój rynków zbytu produktów i usług lokalnych, Rozwój przedsiębiorczości - rozwijanie działalności gospodarczej, Budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych, Rozwój przedsiębiorczości - tworzenie lub rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego produktów rolnych, Promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych. Wyodrębniono grupy defaworyzowane (wg największej liczby wskazań): Młodzież, seniorzy, organizacje pozarządowe, dzieci, przedsiębiorcy, osoby niepełnosprawne, mieszkańcy mniejszych miejscowości, kobiety, osoby niezamożne, bezrobotni, dokonano wstępnego określenia stosowanego podejścia we wdrażaniu poszczególnych przedsięwzięć (konkursy/granty), przeanalizowano rodzaje wskaźników możliwych do osiągnięcia w wyniku zidentyfikowanych typów projektów planowanych do wsparcia w ramach LSR. Ustalono zakres możliwego zaangażowania wiejskich NGO we wdrożenie przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach LSR.						
19) Debaty strategiczne sektorów	1. Cele i przedsięwzięcia LSR - 2 wersja; 2. Typy projektów planowane do finansowania w ramach LSR.3. Potencjalne kryteria (dostępu i wyboru) dla planowanych przedsięwzięć.	Uczestnicy: przedstawiciele poszczególnych sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego 1) Sektor Publiczny - 24.09.15, liczba uczestników - 16os. 2) Sektor Gospodarczy - 23.09.15 r., liczba uczestników - 14 os.; 3) Sektor Społeczny - 24.09.15 r., liczba uczestników - 11 os.		x	x	
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: w wyniku debat: zweryfikowano proponowane cele LSR i przedsięwzięcia w kontekście potrzeb i możliwości poszczególnych sektorów, ustalono precyzyjne zapisy dotyczące typów projektów planowanych do finansowania w ramach LSR - koncentracja na wybranych typach projektów o największym potencjale rozwojowym, w tym opracowano wstępne propozycje warunków udzielania wsparcia dla przedsiębiorców i osób planujących podejmowanie działalności gosp., koncentracja na rozwiązaniach sieciowych, zgodnych z najważniejszymi potrzebami lokalnymi, tj. rozwojem infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego, rozwój kapitału społecznego i aktywności lokalnej, wsparcie przedsiębiorczości, rezygnacja z wspierania rozwoju dróg w ramach LSR z uwagi na zbyt niski budżet na wdrażanie LSR, zweryfikowano możliwy udział NGO w realizacji wybranych przedsięwzięć (w tym zaplanowano działania ułatwiające NGO wystąpienie w charakterze wnioskodawcy w przypadku większości zakresów możliwych do wsparcia w ramach LSR, zbadano oczekiwany poziom wsparcia przez podmioty należące do 3 sektorów, przeprowadzono wstępną dyskusję dot. potencjalnych zasad i kryteriów wyboru projektów.						
20) Spotkanie konsultacyjne z przedsiębiorcami	1. Cele i przedsięwzięcia LSR - 2 wersja; 2. Typy projektów planowane do finansowania; 3. Potencjalne kryteria (dostępu i wyboru) dla planowanych przedsięwzięć.	Termin: 01.10.2015 r.; Liczba uczestników: 12 os.; Uczestnicy: przedsiębiorcy, rolnicy, właściciele gospodarstw agroturyst.		x	x	
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: weryfikacja 2 wersji proponowanych celów LSR i przedsięwzięć w kontekście potrzeb i możliwości poszczególnych sektorów. W wyniku spotkania: zbadano możliwości sektora gospodarczego w zakresie współpracy z innymi podmiotami. Z uwagi na niski poziom gotowości do współpracy i aktywnego zaangażowania przedsiębiorców w budowanie takiej współpracy, co mogło stanowić istotne ryzyko w realizacji LSR, zrezygnowano z wyodrębniania przedsięwzięcia poświęconego realizacji przedsięwzięć wymagających współpracy przedsiębiorców (stymulowanie współpracy przejmą lokalne organizacje, w tym zrzeszające przedsiębiorców, a odbywać się będzie w postaci realizacji projektów grantowych). Niezbędne zadania w tym zakresie zostały ujęte w ramach przedsięwzięcia 2.1.2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawa dostępności do lokalnych produktów i usług, w ramach którego projekty wymagające współpracy przedsiębiorców będą preferowane.						
21) Warsztaty strategiczne "Diagnoza. SWOT. Cele i wskaźniki. Budżet."	1. Cele i przedsięwzięcia LSR - 3 wersja; 2. Typy projektów planowane do finansowania w ramach LSR; 3. System wdrażania przedsięwzięć.	Terminy: 05.10.2015; Liczba uczestników: 27 os. Uczestnicy: NGO, przedsiębiorcy, rolnicy, przedstawiciele sektora publicznego		x	x	x
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: ustalono alokację budżetu na poszczególne przedsięwzięcia, zweryfikowano typy projektów planowane do finansowania w ramach LSR, ustalono system wdrażania poszczególnych przedsięwzięć (dopasowano rodzaj konkursu - konkurs tematyczny/grantowy dla określonych typów projektów)						
22) Warsztaty strategiczne "Wskaźniki produktu i rezultatu. Plan działania. Grupy defaworyzowane. Kryteria wyboru. Procedury". Praca w grupach w podziale na sektory.	1. Cele i przedsięwzięcia LSR - 3 wersja; 2. System wdrażania przedsięwzięć; 3. Wskaźniki produktu i rezultatu. 4. Potencjalne kryteria dostępu i wyboru operacji.	Terminy: 15.10.2015; Liczba uczestników: 18 os. Uczestnicy: NGO, przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora publicznego		x	x	x
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: zweryfikowano system wdrażania poszczególnych zakresów wsparcia w ramach planowanych przedsięwzięć, przeanalizowano zaplanowane formy wsparcia pod kątem charakteru korzyści z nich płynących dla grup defaworyzowanych, określono ilości i rodzaje konkursów dla planowanych zakresów wsparcia w ramach przedsięwzięć – wyodrębniono 3 zakresy wsparcia związanego z bezpośrednim rozwojem przedsiębiorstw (zakładaniem i rozwojem), w tym niewielkich firm w celu utrzymania istniejących miejsc pracy (do 25 tys. zł), opracowano wskaźniki produktu, określono potencjalne kryteria dostępu (w tym średnią wartość dofinansowania, max./min. poziom pomocy dla poszczególnych typów projektów), opracowano wstępne kryteria wyboru operacji.						

23) Warsztaty strategiczne "Kryteria wyboru. Procedury."	1. Kryteria dostępu i wyboru operacji; 2. Grupy defaworyzowane; 3. Plan działania; 4. Procedur oceny i wyboru operacji; 5. Ustalono zasady monitorowania i oceny operacji; 6. Regulamin Rady LGD	Terminy: 23.10.2015; Liczba uczestników: 25 os. Uczestnicy: NGO, przedsiębiorcy, rolnicy, przedstawiciele sektora publicznego		x	x	x	
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: zweryfikowano kryteria dostępu i doprecyzowano kryteria wyboru operacji, w tym w szczególności adekwatnie do potrzeb grup defaworyzowanych; opracowano wstępny plan działania (harmonogram realizacji przedsięwzięć, wskaźników, budżetu); przeprowadzono debatę nt. procedur oceny i wyboru operacji w ramach poszczególnych przedsięwzięć i rodzajów konkursów (ustalono iż planowana obsługa procesu oceny operacji zostanie wsparta odpowiednim systemem informatycznym); ustalono zasady oceny i wyboru operacji (także ustalono że pożądane jest wsparcie informatyczne tego procesu); wypracowano wstępne zasady pracy monitorowania i ewaluacji oraz pracy Rady LGD.							
24) Utworzenie bazy potencjalnych projektów w ramach wybranych przedsięwzięć LSR	Informacje o potencjalnych projektach proponowanych przez mieszkańców	Terminy: 23.10-23.11.2015; liczba uczestników: ok. 20 potencjalnych wnioskodawców; uczestnicy: NGO, przedstawiciele sektora publicznego - potencjalni wnioskodawcy		x	x	x	
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: analiza potencjalnych projektów pozwoliła na oszacowanie wielkości planowanych do realizacji wskaźników produktu i rezultatu oraz alokację budżetu w ramach wybranych zakresów wsparcia, tj.: Społeczna sieć centrów aktywności lokalnej, Sieć zielonych siłowni, Budowa lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, Zachowanie dziedzictwa lokalnego; analiza gotowości projektów do realizacji pozwoliła na uzgodnienie harmonogramu (Plan Dział.)							
25) Warsztaty strategiczne "Kryteria wyboru. Procedury."	1. Kryteria dostępu i wyboru operacji; 2. Procedur oceny i wyboru operacji; 3. Regulamin Rady LGD	Terminy: 10.11.2015; liczba uczestników: 18 os.; uczestnicy: organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora publicznego			x	x	
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: zweryfikowano kryteria wyboru operacji; przeanalizowano szczegółowo procedury oceny i wyboru operacji tematycznych i grantowych; ustalono zasady zmiany procedur i kryteriów wyboru operacji; wypracowano szczegółowe zasady pracy Rady LGD - w tym zasady prowadzenia rejestru interesów członków rady i przesłanki wyłączenia z procedury oceny operacji.							
26) Grupa focusowa kobiet wiejskich	Plan komunikacji	Terminy: 14.11.2015; Liczba uczestników: 28; Uczestnicy: kobiety, uczestniczki projektu "Polka Lokalna"					X
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: w wyniku dyskusji wypracowano sposoby komunikacji LGD z mieszkańcami (ze szczególnym uwzględnieniem kobiet wiejskich), sposoby komunikacji kobiet wiejskich z LGD oraz zakres możliwej wymiany informacji pomiędzy obiema stronami.							
27) Warsztaty strategiczne: "Monitoring, ewaluacja, komunikacja". Praca metodą World Cafe.	1. Zasady opracowania i aktualizacji kryteriów; 2. Monitoring i ewaluacja; 3. Plan komunikacji	Termin: 11.12.2015; liczba uczestników: 19; uczestnicy: organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora publicznego			x	x	X
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: w wyniku warsztatów uzgodniono szczegółową procedurę wnoszenia zmian w LSR i kryteriach wyboru (w tym dodano zapisy obligujące LGD do publikacji uzasadnienia odrzucenia zmiany na stronie internetowej LGD; dokonano weryfikacji i korekty zasad monitorowania i ewaluacji LSR; przyjęto szczegółowe rozwiązania związane z działaniami planowanymi w ramach Planu Komunikacji.							
28) e-konsultacje	1. Zasady opracowania i aktualizacji kryteriów 2. Monitoring i ewaluacja; 3. Plan komunikacji	Termin: 14-18.12.2015; liczba uczestników: 7; uczestnicy: przedstawiciele 3 sektorów (141 adresów mailowych)			x	x	X
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: w wyniku e-konsultacji: 1.Zmieniono wzór formularza zgłaszania uwag, 2. Poprawiono błędną punktację w kryteriach, 3. Dokonano modyfikacji kryteriów ewaluacji, 4.Wprowadzono poprawki redakcyjne							
29) Spotkanie konsultacyjne z przedsiębiorcami	1. Kryteria oraz zasady opracowania i aktualizacji kryteriów 2. Monitoring i ewaluacja; 3. Plan komunikacji	Termin: 14-20.12.2015; liczba uczestników: 6 uczestnicy: przedsiębiorcy			x	x	X
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji: w wyniku spotkania uzyskano aprobatę odbiorców wobec większości proponowanych zapisów LSR i załączników oraz doprecyzowano definicję innowacyjności.							

Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności

3.1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup

Grupa defaworyzowana	Problemy i powody wykluczenia	Proponowane sposoby przeciwdziałania
----------------------	-------------------------------	--------------------------------------

Dzieci	Z konsultacji społecznych wynika, iż dzieci i ich rodzice posiadają słaby dostęp do różnego rodzaju usług – związanych z pomocą dzieciom z dysfunkcjami (terapia logopedyczna, pedagogiczna, integracji sensorycznej, itp.) a także usług społecznych, kulturalnych, edukacji pozaszkolnej. Istniejąca oferta usług nie jest dostosowana do potrzeb dzieci, a jej organizacja wadliwa, co pogłębia dysproporcje szans rozwojowych dzieci z obszaru LGD i innych obszarów – szczególnie miejskich. Ponadto, dzieci są ofiarami szeregu patologii społecznych – ubóstwa wynikającego z bezrobocia rodziców, przemocy, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizmu, itp. Dodatkowo, problem alkoholizmu i narkomanii dotyka coraz większą grupę dzieci w wieku szkolnym.	Preferencje dla projektów skierowanych do dzieci (zakres 1.1.1.2 oraz 1.1.1.3), preferencje dla działalności gospodarczej w zakresie usług skierowanych do dzieci (2.1.1.1, 2.1.1.2). Dostęp do działań edukacyjnych zakresu 1.1.1.1 dla osób prowadzących działania na rzecz dzieci.
Młodzież	Brak ofert pracy dla młodych wykształconych. W strukturze bezrobotnych wzrosła liczba bezrobotnych absolwentów. Duże bezrobocie młodych w grupie 18- 35 lat. Brak doświadczenia zawodowego. Niechęć do podejmowania ryzyka działalności gospodarczej. Niedostosowane wykształcenie i umiejętności do rynku pracy. Zagrożenia cywilizacyjne pogorszonego się stylu życia ludzi, w tym młodych. Problem alkoholizmu i narkomanii dotyka coraz większą grupę młodzieży.	Preferencje dla projektów skierowanych do młodzieży (zakres 1.1.1.2 oraz 1.1.1.3), preferencje dla działalności gospodarczej w zakresie usług skierowanych do młodzieży. Dostęp do działań edukacyjnych zakresu 1.1.1.1 dla osób prowadzących działania na rzecz młodzieży.
Seniorzy (wiek 55+)	Obszar LGD w obecnym kształcie od roku 2010 wpisuje się w rosnący trend liczby mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym, co spowodowane jest głównie zjawiskiem starzenia się społeczeństwa. U osób starszych (WHO za początek starości uznaje 60 rok życia) obserwuje się znaczny spadek zdolności adaptacyjnych w wymiarze biologicznym i psychospołecznym, postępujące ograniczenie samodzielności życiowej, stopniowe nasilenie się zależności od otoczenia. Najważniejszymi problemami osób starszych są: samotność, choroba, inwalidztwo, życie w ubóstwie i poczucie nieprzydatności. Wielu seniorów posiada słaby dostęp do różnego rodzaju usług (w tym społecznych, kulturalnych, opiekuńczych). Dodatkowo osoby starsze, ale jeszcze będące w wieku produkcyjnym (55+) mają problemy na rynku pracy (trudniej jest im sprostać konkurencji z osobami młodszymi, łatwiej dostosowującymi się do niezbędnych zmian.)	Preferencje dla projektów skierowanych do seniorów (zakres 1.1.1.2 oraz 1.1.1.3), preferencje dla zakładania działalności gospodarczej w zakresie usług skierowanych do seniorów (zakres 2.1.1.1.), preferencje dla projektów związanych z utrzymaniem miejsc pracy seniorów (zakres 2.1.1.2). Dostęp do działań edukacyjnych zakresu 1.1.1.1 dla seniorów i liderów grup senioralnych.
Kobiety	Ze względu na płeć, liczba bezrobotnych kobiet wzrosła o 11%, natomiast liczba bezrobotnych mężczyzn wzrosła o 8%. Kobiety posiadają trudności w dostępie do rynku pracy (często nie pracowały w ogóle zawodowo i zajmowały się wychowaniem dzieci, lub też posiadają dłuższą przerwę w pracy spowodowaną macierzyństwem). Kwalifikacje zawodowe niedostosowane do potrzeb rynku pracy lub zdezaktualizowane. Problemy społeczne typu brak pracy, przemoc domowa (ofiarami przemocy są zazwyczaj kobiety i dzieci), współzależnienie, ubóstwo. Z danych GUS wynika, że w grupie osób starszych na obszarze LGD 68% stanowiły kobiety. Jednocześnie kobiety stanowią duży potencjał obszaru związany z gotowością do angażowania się w działania społeczne.	Preferencje dla projektów skierowanych do kobiet (zakres 1.1.1.2 oraz 1.1.1.3), preferencje dla projektów związanych z utrzymaniem miejsc pracy kobiet (zakres 2.1.1.2). Dostęp do działań edukacyjnych zakresu 1.1.1.1 dla kobiet i liderki grup kobiet.
Osoby niepełnosprawne	Prawie 86% osób, którym wydano orzeczenie o niepełnosprawności, nie posiada zatrudnienia a W strukturze bezrobocia w ostatnich latach wzrosła liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych. Najczęstszymi problemami, z jakimi spotykają się na co dzień osoby niepełnosprawne to: utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji, bezrobocie, bariery architektoniczne i komunikacyjne, izolacja społeczna.	Preferencje dla projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych (zakres 1.1.1.2 oraz 1.1.1.3), preferencje dla projektów związanych z utrzymaniem miejsc pracy osób niepełnosprawnych (zakres 2.1.1.2). Dostęp do działań edukacyjnych zakresu

		1.1.1.1 dla osób niepełnosprawnych i osób pracujących na ich rzecz.
Organizacje pozarządowe	Największe bariery, na jakie napotykają organizacje dotyczą: finansów, zasobów kadrowych oraz trudności administracyjnych. Rzadziej wskazywane bariery to brak współpracy z JST, brak siedziby/miejsca spotkań i wyposażenia, brak świadomości wśród społeczności lokalnej. Największe słabości organizacji to trudności z kadrami (brak ludzi do pracy i czasu wolontariuszy), kłopoty finansowe, brak dobrego sprzętu, brak siedziby (miejsc spotkań). NGO zgłaszają także potrzeby podnoszenia swoich kwalifikacji np. w zakresie pozyskiwania środków publicznych na działalność, finansów i księgowości czy zarządzania organizacją. Przedstawiciele organizacji pozarządowych słabo lub bardzo słabo oceniają współpracę z innymi podmiotami – najslabiej z mediami i biznesem.	Ograniczenie dostępu do wsparcia wyłącznie do organizacji pozarządowych dla zakresów: 1.1.1.1, 1.1.1.2, 1.1.1.3, 2.1.2.1, 2.1.2.2. Preferencje dla projektów których wnioskodawcami są NGO (zakres 1.2.1.1 oraz 1.2.1.2). Dostęp do działań edukacyjnych zakresu 1.1.1.1 dla przedstawicieli NGO. Preferencje dla projektów związanych z utrzymaniem miejsc pracy realizowanych przez podmioty ekonomii społecznej (zakres 2.1.1.2).

3.2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości

Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze LGD w latach 2009-2013 wzrosła z 7564 do 8159 (tj. o 595 i o 8%). W tym samym okresie odpowiednia liczba podmiotów gospodarczych w województwie wzrosła o 11%. Z zebranych informacji wynika, że wzrost liczby podmiotów gospodarczych na obszarze LGD przebiegał wolniej niż średnia w województwie. (Tabela poniżej). Podmioty gospodarcze obszaru LGD stanowiły do 2013 r. 3% podmiotów w województwie i ok. 1/6 podmiotów w podregionie słupskim (15,8%).

Tabela. Podmioty gospodarki narodowej na obszarze LGD PDS zarejestrowane w Rejestrze REGON w okresie 2009 – 2013 r. – *podmioty ogółem, spółki handlowe, SH z udziałem kapitału zagr., osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą*. (wg. stanu na 31.12.)

Wyszczególnienie	Ogółem 2009	Ogółem 2014	Różnica 3-2	Spółki handlowe	*Spółki handlowe	**Osoby fizyczne
				różnica 2009 – 2014		
1	2	3	4	5	6	7
Województwo pomorskie	24926 2	275990	26728 (+11%)	5502 (+26%)	490 (+12%)	1107 (+6%)
Podregion słupski	49298	50495	1197 (+2%)	415 (+19%)	30 (+5%)	-586 (-2%)
Obszar LGD	7564	8159	595 (+8%)	96 (+31%)	7 (+6%)	130 (+2%)
Województwo=100%	3,0	2,9	<i>*Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego</i>			
Podregion słupski=100%	15,3	15,8	<i>**Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą</i>			

Źródło: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy – 2010; 2014; Urząd Statystyczny w Gdańsku, gru. 2010;2014 s. 264. 346

Podmioty gospodarcze według klas wielkości (mikro i małe przedsiębiorstwa) na obszarze LGD PDS.

W tabeli poniżej zestawiono informacje dotyczące podmiotów gospodarczych wg. klas wielkości: ogółem, mikro-, małe- i średnie przedsiębiorstwa. Informacje dotyczą podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w okresie od 2009 – 2014 r. Z przedstawionych informacji wynika, że struktura wielkości podmiotów gospodarki narodowej na terenie LGD odzwierciedla strukturę wielkości przedsiębiorstw w całym kraju. Przeważają mikroprzedsiębiorstwa (95%), a udział małych przedsiębiorstw jest niewielki (4%). Średnie i duże to ok. 1% liczby wszystkich przedsiębiorstw. Taka struktura sprawia, że rynek pracy oraz wpływy podatkowe są bardziej stabilne i przewidywalne. Natomiast niepokojącym zjawiskiem jest odnotowany spadkowy trend liczby małych przedsiębiorstw (patrz Tabela poniżej.), które mają istotne oddziaływanie na rynek pracy i stanowią element wpływający na konkurencyjność obszaru.

W tabeli poniżej przedstawiono dynamikę zmian liczby podmiotów w okresie 5 lat od 2009 do 2014r. W omawianym okresie wzrosła liczba mikroprzedsiębiorstw o 654 podmioty. W 2009 na obszarze gmin należących do Lokalnej Grupy Działania było zarejestrowanych 370 małych przedsiębiorstw zatrudniających od 10 – 49 pracowników. W 2014 liczba ta spadła do 311 podmiotów, nastąpiło zmniejszenie liczby podmiotów o 59 (spadek o 16%). Za wyjątkiem gmin Dębница Kaszubska i Potęgowo nastąpił spadek małych przedsiębiorstw w każdej gminie.

Tabela. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w okresie od 2009 – 2014 r. (ogółem, mikro, małe przedsiębiorstwa). (Wg. stanu na 31.12.2014).

Wyszczególnienie	Ogółem		Mikro-0 – 9 osób		Małe-10– 49 osób	
	2009 r.	2014 r.	2009 r.	2014 r.	2009 r.	2014 r.
Polska	3742673	4119671	3548354	3938654	159705	146926
Województwo pomorskie	249262	275990	236926	264455	10193	9348
Podregion słupski	49298	50495	46953	48417	1893	1637
Obszar LGD	7564	8159	7128	7782	370	311
Podregion słupski = 100%	15	16	15	16	20	19

Źródło: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy – 2010; Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2010; S.s. 264; Bank danych lokalnych GUS. Dotyczy danych statystycznych za rok 2014.

Tabela 3. Wzrost lub spadek liczby podmiotów gospodarczych (przedsiębiorstw) – dynamika 2009 - 2014 r.

Wyszczególnienie	Wzrost lub spadek 2009 - 2014 r.		
	ogółem o ...	mikro-	małe -
Polska	376 998 (+10%)	390 300 (+11%)	-12 779 (-8%)
Województwo pomorskie	26 728 (+11%)	27 529 (+12%)	-845 (-8%)
Podregion słupski	1 197 (+2%)	1 464 (+3%)	-256 (-14%)
Obszar LGD	597 (+8%)	654 (+9%)	-59 (-16%)

Źródło: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy – 2010; Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2010; S.s.264; Bank danych lokalnych GUS. Dotyczy danych statystycznych za rok 2014.

Struktury przedsiębiorstw pod kątem rodzajów działalności na obszarze LGD.

Najwięcej podmiotów prowadzi działalność związaną z handlem hurtowym i detalicznym (21% wszystkich podmiotów w 2014 r.), kolejną branżą to działalność związana z budownictwem (odpowiednio 15%), oraz branża związana z przetwórstwem przemysłowym (11%). Z zebranych danych wynika, że udział podmiotów gospodarczych związanych z rolnictwem wynosi 8%, (Tabela poniżej). Najliczniej reprezentowany sektor działalności gospodarczej obejmuje: handel hurtowy i detaliczny, budownictwo, przetwórstwo przemysłowe, rolnictwo.

Najwięcej osób na terenie obszaru LGD w roku 2014 pracowało w przemyśle i budownictwie (35% ogólnej liczby zatrudnionych) oraz w sektorze rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (28% ogólnej liczby zatrudnionych).

Poza branżami, które liczą najwięcej podmiotów możemy wytypować branże charakteryzujące się największym wzrostem. W okresie od 2009 do 2014 roku największy wzrost zanotowano w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (sekcja Q PKD – 30%). Dział ten obejmuje praktyki lekarskie ogólne i specjalistyczne, praktyki dentystyczne i działalność fizjoterapeutyczną. Kolejną grupą, w której w ciągu 5 lat wystąpił wzrost o ponad 27% jest edukacja (sekcja P PKD). Do grupy tej należą szkoły oraz przedsiębiorstwa prowadzące pozaszkolną działalność edukacyjną. Wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność w zakresie usług administracyjnych (sekcja N PKD) wyniósł 21%. Sekcja ta dotyczy przedsiębiorstw, które świadczą usługi najmu i dzierżawy między innymi środków transportu, sprzętu sportowego, rolniczego, maszyn i urządzeń budowlanych. Do sekcji tej należą także firmy zajmujące się utrzymaniem porządku w budynkach i obiektach przemysłowych oraz wspierające prowadzenie działalności gospodarczej. O ponad 9% wzrosła również liczba podmiotów działających w sektorze budowlanym (sekcja F PKD) oraz prowadzących działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L PKD – 9%). Do działalności związanej z rynkiem nieruchomości zaliczamy kupno, sprzedaż, wynajem i zarządzanie nieruchomościami. Natomiast usługi budowlane to przede wszystkim usługi specjalistyczne (wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych, gazowych, ciepłych, elektrycznych, tynkowanie, roboty wykończeniowe).

Tabela. Podmioty gospodarki narodowej na obszarze Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi w Rejestrze REGON w okresie 2009 -2014 r. (stanu na 31.12). Według wybranych sekcji PKD.

Wyszczególnienie	Ogółem	Handel hurtowy i detaliczny	Budownictwo	Przemysł, przetwórstwo przemysłowe	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Zakwaterowanie i gastronomia
Obszar LGD-2009	7564	1805	1089	884	684	190
LGD=100%-2009	100	23,9	14,4	11,7	9,0	2,5
Obszar LGD-2014	8159	1706	1241	915	631	201
LGD=100%-2014	100	21	15	11	8	2,5

Źródło: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy – 2010; Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2010; S.s. 264.

Źródło: Bank danych lokalnych GUS. Dotyczy danych statystycznych za rok 2014

Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców (ogółem i w wieku produkcyjnym).

Stan przedsiębiorczości na obszarze LGD można również ocenić na podstawie liczby podmiotów gospodarczych przypadająca na 10 tys. mieszkańców ogółem i mieszkańców w wieku produkcyjnym. W tabeli przedstawiono liczbę podmiotów gospodarki narodowej w Rejestrze Regon na 10 tys. mieszkańców ogółem w okresie 5 lat 2009 – 2014, natomiast w kolejnej tabeli liczbę podmiotów gospodarki narodowej, ale w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym. Analizując dane przedstawione w tabeli poniżej (podmioty w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców obszaru ogółem) zaobserwowano, że najwyższy wskaźnik przedsiębiorczości (851 lub więcej podmiotów ogółem) występuje w gminach miejsko-wiejskich: Bytów - 952, Miastko - 891. Średnim wskaźnikiem przedsiębiorczości (od 651 – 850 podmiotów ogółem) wysteruje w gminach wiejskich Czarna Dąbrówka - 679, Trzebielino - 672, Borzytuchom - 713, Studzienice - 732, Dębica Kaszubska - 764. Najniższym wskaźnikiem przedsiębiorczości (od 500 – 650 podmiotów ogółem) charakteryzują się gminy: Damnica - 552, Potęgowo - 587, Kołczygłowy - 616, Główczyce - 619, Tuchomie - 634, Parchowo – 642. Dla porównania wskaźnik ten dla województwa pomorskiego wyniósł w 2014 r. - 1199, Polska - 1071. Średnio dla obszaru LGD wskaźnik ten w porównaniu do województwa i kraju był znacznie niższy i wynosił 696 podmiotów na 10 tys. mieszkańców ogółem. Szczegółowe dane w omawianym okresie 5 lat, oraz dynamikę zmian liczby podmiotów dla obszaru LGD przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela. Podmioty gospodarki narodowej w Rejestrze Regon na 10 tys. mieszkańców ogółem (wg. stanu na 31.12.)

Wyszczególnienie	Rok			Dynamika zmian 2009 – 2014 r.	
	2009	2013	2014	Różnica (4-2)	(w %)
1	2	3	4	5	6
Polska	981	1060	1071	90	+9
Województwo	1118	1184	1199	81	+7
LGD	654	675	696	43	6%

Źródło: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy – 2010; Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2010; S.s. 264.

Źródło: Bank danych lokalnych GUS. Dotyczy danych statystycznych za rok 2014

Dodatkowo w tabeli poniżej dla okresu 2010 – 2013 zestawiono dane liczbowe dotyczące podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys., mieszkańców ale w **wieku produkcyjnym**. Przedstawione informacje potwierdzą niski poziom przedsiębiorczości na obszarze LGD PDS.

Tabela. Podmioty gospodarki narodowej w Rejestrze Regon na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (wg. stanu na 31.12.)

Wyszczególnienie	Rok			Dynamika zmian 2010 – 2013r.	
	2010	2012	2013	2010-2013	w %
1	2	3	4	5	6
Polska	1575	1616	1667	92	6
Województwo	1143	1157	1184	41	+4
LGD	1037	1028	1052	18	+1

Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014; Portret województwa, Portrety Powiatów, Gmin.*
<http://gdansk.stat.gov.pl/statystyczne-vademecum-samorzadowca>.

Ogólna charakterystyka gospodarki obszaru.

Największym pracodawcą jest firma Drutex, która jest przykładem, że niezależnie od miejsca można stworzyć „wielką firmę”. Dziś Drutex to największy producent stolarki okiennej w Europie. Branża drzewno-meblarska jest branżą naturalną dla LGD ze względu na łatwy dostęp do surowców. Natomiast ze względu na naturalne uwarunkowania oraz wysoką lesistość obszaru leśnictwo i rolnictwo były i będą nadal jednymi z ważniejszych branż gospodarki lokalnej. Na terenie obszaru występuje również kilka większych przedsiębiorstw produkcyjnych i handlowych jak np.: „Kołaszewski”, przedsiębiorstwo które oferuje szerokie spektrum części zamiennych i maszyn rolniczych takich jak: kosiarki, osprzęt do ładowaczy, betoniarki ciągnikowe, pługi. Wireland Sp. z o.o. działająca m.in. w branży metalowej, wyposażeniem sklepów z szeroką ofertą eksportową działająca również na rynku angielskim, francuskim, niemieckim, irlandzkim, węgierskim, duńskim i rosyjskim, Łąccy - Kołczygłowy Spółka z o.o. która jest firmą o wieloletniej tradycji w dziedzinie produkcji i handlu wyrobami przemysłu drzewnego na rynku krajowym i zagranicznym. Gospodarka obszaru LGD oparta jest na własności prywatnej, przeważają zdecydowanie małe firmy. Działalność gospodarcza na obszarze LGD skoncentrowana jest wokół 2 miast Bytowa i Miastka.

Branże kluczowe na obszarze LGD PDS.

Do branż kluczowych obszaru LGD zaliczamy sektor drzewno – meblarski, metalowy oraz narzędziowy i budowlany oraz turystyczny. Szczegółowe informacje dotyczące stanu branży, perspektyw rozwojowych oraz działających podmiotów gospodarczych znajdują się w dostępnej literaturze^{1,2,3,4}. W przedmiotowej diagnozie dla obszaru LGD PDS ograniczono się do wybranych elementów charakteryzujących m. in. główne problemy kluczowych branż obszaru LGD (patrz: tabela poniżej).

Do głównych problemów kluczowych branż obszaru LGD zaliczamy (dla kluczowych branż na obszarze):

1. Małe możliwości promocyjne i marketingowe.
2. Mała liczba turystów odwiedzających subregion.
3. Brak współpracy między przedsiębiorstwami a instytucjami otoczenia biznesu.
4. Brak współpracy i konkurencja między przedsiębiorstwami (m.in. w wyniku braku współpracy z instytucjami otoczenia biznesu i instytucjami samorządowymi).
5. Problemy ze znalezieniem pracowników (zwłaszcza problemy z edukacją w branży) - np. branża drzewno-meblarska, turystyczna.
6. Brak lub ograniczone możliwości finansowe.
7. Niski poziom organizacji i przepływu informacji. Brak silnej i rozpoznawalnej marki. Brak inwestycji, niska innowacyjność (np. branża drzewno - meblarska).
8. Niski stopień rozwoju gospodarki w powiecie, wysokiej specjalizacji przedsiębiorstw. Niski poziom wykorzystania nowych technologii i innowacji.
9. Niewielki udział w gospodarce obszaru. Słaby stan infrastruktury turystycznej. Słabe wsparcia ze strony samorządu (np. branża turystyczna).

Branża turystyczna⁵ jako jeden z kluczowych sektorów lokalnej gospodarki.

Z uwagi na walory przyrodnicze oraz kulturalne wśród branż kluczowych zidentyfikowano również turystykę. Zasadnicze zidentyfikowane problemy przekładają się na możliwości wykorzystania ogromnych walorów środowiskowo-kulturowych (czyli przewag komparatywnych) i przekształcenia ich na przewagi konkurencyjne^{6,7,8}. *Rekomendacje:* Obszar LGD Partnerstwa

¹ Analiza potencjału rozwoju sektora drzewno-meblarskiego w powiecie bytowskim, Gdańsk 2011,

² Analiza potencjału rozwoju sektora metalowego w powiecie bytowskim, Gdańsk 2011.

³ Analiza sektora narzędziowego w powiecie bytowskim, Gdańsk 2011.

⁴ Analiza potencjału rozwoju sektora turystycznego w powiecie bytowskim, Gdańsk 2011.

⁵ Na podstawie opracowania: Strategia przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą w Powiecie Bytowskim do 2016 r. Człowiek najlepsza inwestycja. Projekt współfinansowany w ramach wsparcia z UE, Europejskiego Funduszu Społecznego, s.s. 95

⁶ Na podstawie opracowania: Strategia przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą w Powiecie Bytowskim do 2016 r. Człowiek najlepsza inwestycja. Projekt współfinansowany w ramach wsparcia z UE, Europejskiego Funduszu Społecznego, s.s.95

⁷ Na podstawie opracowania: Strategia przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą w Powiecie Bytowskim do 2016 r. Człowiek najlepsza inwestycja. Projekt współfinansowany w ramach wsparcia z UE, Europejskiego Funduszu Społecznego, s.s.95

Dorzecze Słupi należy do obszarów o najwyższych wskaźnikach jakości i zróżnicowania krajobrazu w Polsce (!), jednakże brakuje siły napędowej i działań, które pozwoliłyby na zrównoważone wykorzystanie tego potencjału i stworzenie innowacyjnych, różnych form turystyki (aktywnej- rekreacyjno-sportowej, zdrowotno-rehabilitacyjnej w tym SPA, kulturowej, biznesowej etc.), przeznaczonej przede wszystkim dla osób przed 35 rokiem życia i po 50 roku życia („młoda” i „srebrna” gospodarka) z obszaru Trójmiasta, Słupska, osób spoza regionu oraz z Polski. *Rekomendacje:* Kluczowymi warunkami do osiągnięcia sukcesu są: odpowiednia dostępność transportowa, innowacyjność w ofercie turystycznej oraz dostępność środków finansowych, dających możliwość inwestowania w infrastrukturę turystyczną, marketing oraz sieciowanie się z otoczeniem (biznesem okołoturystycznym).

3.3. Opis rynku pracy

Ludność LGD w 2013 r. wynosiła 105 901 osób co stanowi 4,6% ludności ogółem w województwie oraz 13,2% ludności wiejskiej w województwie. W ogólnej liczbie ludności LGD mężczyźni to 50931 osób (4,7% mężczyzn ogółem w województwie i 13,1% mężczyzn na wsi pomorskiej). Kobiety w liczbie 52970 to 50% ludności ogółem w LGD 4,5% kobiet w województwie i 13,4% kobiet na wsi pomorskiej. Na 100 mężczyzn w województwie przypada 105 kobiet, na wsi pomorskiej 98 kobiet, w LGD proporcja ta jest wyrównana, ale w poszczególnych gminach waha się od 95 (gm. Tuchomie) do 104 i 102 w gminach miejsko-wiejskich Bytów i Miastko. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosi średnio w województwie 125 osób a na obszarach wiejskich województwa – 47 osób. Liczba ludności na 1 km² na obszarze LGD jest niższa niż średnia na obszarach wiejskich województwa i wynosi 36 osób – od 17 osób w gminie Trzebielino do 126 w gminie miejsko - wiejskiej Bytów. Gminy należące do LGD wchodziły w skład podregionu słupskiego w tym powiatu bytowskiego (9 gmin) i powiatu słupskiego (4 gminy).

Tabela. Ludność na obszarze LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi wg stanu na 2009 i 2013 (wg. stanu na 31.12)

Wyszczególnienie	Ludność ogółem	w tym kobiety	Wskaźnik obciążenia demograficznego ⁹
2009 rok			
Woj. pomorskie	2230099	1146960 (51%)	55
R-m gminy LGD	103689	52004 (50%)	54
2013 rok			
Woj. pomorskie	2295811	1176421 (51%)	58
R-m LGD	105901	52970 (50%)	55,1

Źródła: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2014. Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2014; s. s. 344; Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2010. Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2010; s. s. 264; Bank Danych Lokalnych GUS; obliczenia własne.

Ludność w wieku przedprodukcyjnym zarówno w roku 2009 jak i 2013 była w LGD wyższa niż średnia w województwie i wynosiła rok 2009 - 23% (woj. 20%) r. 2013 - 22% (w województwie 20%). Ludność w wieku produkcyjnym to 65% oraz 63% ludności ogółem w województwie. W LGD ta grupa wiekowa w latach 2009 i 2013 stanowiła 65 i 64%. Ludność w wieku poprodukcyjnym w latach 2009 - 2013 to 15% i 17% ludności ogółem w województwie. Grupa ta w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym LGD PDS stanowiła 12% i 14%. Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w 2013 r. zwiększył się we wszystkich badanych grupach w porównaniu do 2009 r. Odsetek ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym zwiększył się we wszystkich badanych grupach i wynosił w latach 2009 i 2013 odpowiednio 55% i 58% a w LGD PDS 54% i 55% (kraj 58%). Wskaźnik obciążenia demograficznego wyrażony jest jako stosunek liczby osób w wieku, gdy są one nieaktywne lub biernie zawodowo, czyli w wieku nieprodukcyjnym¹⁰ do liczby osób będących w wieku produkcyjnym¹¹. Analizując w/w wskaźnik stwierdzić można, iż sytuacja na obszarze LGD kształtuje się korzystniej od sytuacji krajowej i wojewódzkiej - w roku 2013 na 100 osób w wieku produkcyjnych przypadało na terenie obszaru LGD 55 osób w wieku nieprodukcyjnym (58 osób w województwie pomorskim, 58 osób w kraju). *Rekomendacja:* Należy jednak podkreślić, iż obszar LGD w obecnym kształcie od roku 2010 wpisuje się w rosnący trend liczby mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym, co spowodowane jest głównie zjawiskiem starzenia się społeczeństwa.

Tabela. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i nieprodukcyjnym na obszarze LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi wg stanu na 2009 i 2013 (wg. stanu na 31.12)

Wyszczególnienie	Ludność w wieku					
	przedprodukcyjnym		produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety
2009 rok						
Woj. pomorskie	452881	220036	1439523	695041	337695	231899

⁸Na podstawie: „Analiza potencjału rozwoju sektora drzewno-meblarskiego w powiecie bytowskim”, opracowanie zrealizowane w ramach projektu „Strategia i kwalifikacje – nasze narzędzia na zmiany w gospodarce” współfinansowanego ze środków Unii Euro-pejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytetu VIII „Regionalne Kadry Gospodarki”, poddziałanie 8.1.2. „Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, EU Consult, Gdańsk 2011., <http://www.powiatbytowski.pl/docs/208>, dn. 19.10.2012r.

⁹Wskaźnik obciążenia demograficznego - ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

¹⁰ Ludność w wieku nieprodukcyjnym to suma liczby dzieci w wieku 0-14 lat i liczby osób w wieku 60 lub 65 lat i więcej.

¹¹ Ludność w wieku produkcyjnym to liczba osób w wieku 15 – 59 (kobiety) i 15- 64 (mężczyźni).

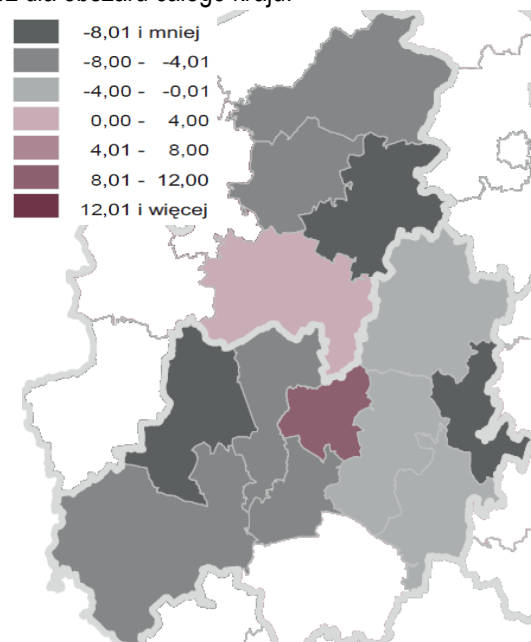
% ogółem woj.	20	10	65	31	15	10
R-m gminy LGD	24023	11645	67167	31714	12499	8645
% LGD	23	11	65	31	12	8
2013 rok						
Woj. pomorskie	448976	218269	1454944	689603	391891	268549
Województwo %	20	10	63	30	17	12
w tym wieś	189189	92187	512997	237676	98182	66294
Wieś %	24	12	64	30	12	8
R-m LGD	22796	11115	68264	31643	14891	10212
LGD %	22	11	65	30	14	10

Źródła: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2014. Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2014; s. s. 344; Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2010. Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2010; s. s. 264; Bank Danych Lokalnych GUS, obliczenia własne.

Jeśli chodzi o liczbę ludności, to od 2009 roku zauważyć można nieznaczny, minimalny o 1,6% wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym na terenie obszaru LGD PDS (wzrost o 1097 osób). Tak niewielki wzrost może być spowodowany odpływem ludności w wieku produkcyjnym z terenu obszaru LGD w celach zarobkowych oraz większym spadkiem liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (-5,1%), o 1227 osób, w całym okresie analizy (4 lat), co przyczynia się również do systematycznego spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym. **Wniosek:** Na terenie obszaru LGD można również zauważyć znaczny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w całym analizowanym okresie, z 12499 do 14891, czyli wzrost o 19%, co świadczyć może o starzeniu się społeczeństwa obszaru. Jest to zjawisko typowe również dla obszaru całego kraju.

Migracje ludności na obszarze LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi.

W latach 2005-2013 na terenie obszaru LGD odnotowano ujemną wartość współczynnika salda migracji w odniesieniu do ludności w wieku produkcyjnym (podobnie do danych krajowych) co świadczyć może o problemach na lokalnym rynku pracy i emigracji zarobkowej mieszkańców obszaru LGD. Wartość w/w współczynnika na obszarze województwa pomorskiego w całym analizowanym okresie, kształtowała się na dodatnim poziomie, co spowodowane jest głównie stosunkowo dobrą sytuacją na trójmiejskim rynku pracy. Współczynnik salda migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności w wieku produkcyjnym w wyszczególnionych obszarach w latach 2005-2013 przedstawiono na mapie obok. Dla przedstawienia ruchów migracyjnych na terenie obszaru LGD przeanalizowano współczynnik salda migracji wewnętrznych i zewnętrznych na całym obszarze w porównaniu do danych krajowych i

Ryc. 5. Saldo migracji wewnętrznej i zagranicznych na pobyt stały na 1000 mieszkańców w 2013 r. (wg. stanu na dzień 31.12) dla obszaru LGD, Województwo (plus 0,81), Polska (minus 0,52); Źródło: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2014. Urząd

wojewódzkich oraz obszaru podregionu słupskiego w odniesieniu do ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (dotyczy to salda migracji na pobyt stały ludności o określonym wieku na 1 tys. osób w tym wieku). Ujemny współczynnik salda migracji w odniesieniu do ludności w wieku przedprodukcyjnym na obszarze odnotowano w całym okresie analizy, przy czym największy spadek odnotowano w roku 2009 w stosunku do roku 2008 (ponad 300%). Ujemne saldo migracji pogłębiało się również w roku 2013 w stosunku do 2012. Należy podkreślić, iż w przypadku danych krajowych ujemny współczynnik salda migracji odnotowano w latach 2005-2008 oraz w roku 2013.

Wniosek: Pogłębiający się odpływ ludności w wieku przedprodukcyjnym z terenów obszaru LGD wpływa negatywnie na sytuację ekonomiczną na obszarze LGD (czego konsekwencją jest spadek ludności w wieku produkcyjnym).

Rynek pracy. Aktywność ekonomiczna ludności obszaru LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi.

Prawidłowe funkcjonowanie lokalnej gospodarki i rynku pracy powiązane jest ze strukturą ludności pod względem ekonomicznych grup wieku. Podstawowym elementem kształtującym rynek pracy jest aktywność ekonomiczna ludności. Obejmuje ona zarówno liczbę osób pracujących, bezrobocie oraz bierność zawodową.

Liczba osób pracujących w okresie od 2003 do 2013 roku na terenie obszaru LGD PDS wzrosła o ponad 19%, przy czym w całym okresie diagnozy liczba pracujących mężczyzn przewyższała liczbę pracujących kobiet. W tym samym okresie liczba osób pracujących w Polsce wzrosła o ponad 14% (dane GUS). W roku 2013 na terenie LGD jest 12178 pracujących w tym 47% to kobiety. W roku 2009 liczba pracujących była wyższa o 51 osób. Pracujący w rolnictwie zarówno w r. 2009 i 2013 to 4,9%, w przemyśle i budownictwie (2013 r.) 43,8% (w r. 2009 – 44,3%), w handlu itd. to 15%, w r. 2009 – 14,7% w pozostałej działalności, finanse, obsługa rynku to 36,3%, (w r. 2009 – 32,8%).

Jak już wcześniej wspomniano przy omawianiu stanu przedsiębiorczości najwięcej osób na terenie obszaru LGD PDS w roku 2013 pracowało w przemyśle i budownictwie (35% ogólnej liczby zatrudnionych) oraz w sektorze rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo

i rybactwo (28% ogólnej liczby zatrudnionych). Najmniej osób pracowało w sektorze związanym z działalnością finansową i ubezpieczeniową oraz obsługą rynku nieruchomości.

Liczba pracujących na 1000 ludności wynosiła średnio dla LGD w latach 2010, 2012, 2013 odpowiednio 118, 112 i 115 osób co jest niższą średnią niż średnia dla województwa i stanowi około 48% wielkości pracujących średnio w województwie w latach 2010, 2012, 2013.

Rozpiętość danych dotyczących liczby pracujących na 1000 ludności w gminach LGD w latach 2010, 2012, 2013 ulegała niewielkim zmianom, ale wielkości te różnią się bardzo w poszczególnych gminach od 295, 286, 298, w gminie Bytów do 62, 61 i 64 w gminie Parchowo.

Tabela. Pracujący na 1000 ludności na obszarze LGD.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014; Portret województwa, Portrety Powiatów, Gmin; http://gdansk.stat.gov.pl/statystyczne-vademecum-samorzadowca/	Jednostka terytorialna	Pracujący na 1000 ludności		
	Rok	2010 r.	2012 r.	2013 r.
	Województwo pomorskie	245	243	249
	Podregion słupski	238	232	236
	Obszar LGD PDS	118	112	115

W dwóch kolejnych tabelach poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby pracujących w wymienionych działalnościach w latach 2009 i 2013 na obszarze LGD w porównaniu do danych w województwie pomorskim i podregionie słupskim. W tabeli poniżej ujęto pracujących wg. faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

Rekomendacje: Liczbę osób pracujących na danym obszarze należy zestawiać z liczbą osób niepracujących i wskaźnikami związanymi z bezrobociem, aby móc w pełni zobrazować sytuację na lokalnym rynku pracy. W analizowanym okresie liczba zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze LGD charakteryzowała się spadkowym trendem, wynosząc w 2013 roku 7206 osób (spadek w stosunku do roku 2003 o ponad 36%). Średniookresowy wzrost liczby bezrobotnych na terenie LGD w latach 2009-2013 (wzrost w roku 2013 w stosunku do roku 2009 o ponad 9%)- sytuacja ta wpisuje się w ogólnopolski trend (kryzys gospodarczy). Należy również podkreślić, iż w całym okresie analizy liczba bezrobotnych kobiet przewyższała liczbę bezrobotnych mężczyzn.

Tabela. Pracujący^a na obszarze gmin LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi w 2009 r. i 2013 r. (stan na 31.12).

Wyszczególnienie	Ogółem:	w tym kobiety	Rolnictwo, łowiectwo, i leśnictwo, rybactwo	Przemysł i budownictwo	Handel hurtowy	Działalność finansowa	Pozostałe
Województwo pomorskie -2009	493711	242048	5830	176215	120945	25460	165261
Ogółem=100%	100%	49%	2%	36%	24%	5%	32%
Województwo pomorskie-2013	507251	257160	5769	166045	128917	20652	185868
Ogółem=100%	100%	51%	2%	33%	25%	4%	34%
Podregion słupski-2009	97406	46742	2450	40131	17464	4840	32521
Ogółem=100%	100%	48%	5%	38%	18%	5%	31%
Podregion słupski-2013	97489	49623	2800	39428	17772	3748	33741
Ogółem=100%	100%	51%	5%	40%	18%	4%	31%
Obszar LDG-2009	15595	7079	764	6911	2285	520	5115
Ogółem=100%	100%	45%	11%	44%	15%	3%	30%
Obszar LGD-2013	16188	7527	792	7089	2427	567	5313
Ogółem=100%	100%	46%	11%	41%	15%	4%	30%

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

Bezrobocie na obszarze LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi.

W roku 2009 bezrobotni zarejestrowani w województwie to 100267 osób a w LGD to 8965 osób co stanowiło 8,9% ogółu bezrobotnych. Mężczyźni zarejestrowani stanowili 8,6% bezrobotnych mężczyzn w województwie a kobiety 9,3%. W roku 2013 liczba bezrobotnych zarejestrowanych w województwie była wyższa o 13881 niż w 2009r. Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli poniżej, w 2013 (na dzień 31.12) roku zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze LGD wynosiła 9850 osób w tym mężczyzn 4405 osób i kobiet 5445. W porównaniu do roku 2009 liczba bezrobotnych wzrosła o 885 osób (10%), w tym mężczyzn o 340 osób (8%), kobiet o 545 osób (11%).

Tabela nr 11. Bezrobotni na obszarze LGD PDS zarejestrowani ogółem i według płci w 2009 i 2013 r. (stan w dniu 31.12)

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Odsetek bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
Województwo pomorskie-2009	100267	47330	52937	7,0
Bezrobotni (w %)	8,9	8,6	9,3	14,7
Województwo pomorskie-2013	114148	51473	62675	7,8
Bezrobotni (w %)	8,6	8,6	8,7	x
Podregion słupski-2009	34189	15685	18504	11,0

Bezrobotni (w %)	26,2	25,9	26,5	26,2
Podregion słupski-2013	36206	16792	19414	11,5
Bezrobotni (w %)	27,2	26,2	28,0	x
Obszar LGD-2009	8965	4065	4900	13,0
Obszar LGD-2013	9850	4405	5445	14,4

Źródło: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2010. Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2010; s. s. 264; Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2014. Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2014; s. s. 344

Odsetek bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym zwiększył się w r. 2013 w województwie do 7,8 (z 7,0) w roku 2009, a w LGD zwiększył się z 13,00 w 2009r. do 14,4 w 2013 r.. Odsetek ten w gminach LGD jest zróżnicowany w obydwu badanych latach i był wyższy niż średnia dla województwa. Udział ludzi bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010, 2012, 2013 w województwie pomorskim wynosił 12,3%, 13,4%, 13,2%. W gminach LGD był on znacznie zróżnicowany i zmienny w latach. Najwięcej bezrobotnych zarejestrowanych w roku 2013 było w gminie Trzebielino (20,5%), Czarna Dąbrówka (17,3%) Miastko (17,8) i Damnica (16,3%).

Tabela. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w okresie 2010 -2013.

Lp	Jednostka terytorialna	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym			
		Rok	2010	2012	2013
Województwo pomorskie			12,3	13,4	13,2
Gminy LGD					
1	Bytów		10,4	11,7	11,9
2	Miastko		18,1	17,5	17,8
3	Borzytuchom		11,9	11,5	13,6
4	Czarna Dąbrówka		14,0	17,0	17,3
5	Kołczygłowy		14,3	14,7	15,5
6	Parchowo		11,7	12,0	12,5
7	Studzienice		9,7	12,2	12,7
8	Trzebielino		19,2	20,4	20,5
9	Tuchomie		11,1	11,4	11,1
10	Damnica		12,0	13,6	14,2
11	Dębica Kaszubska		15,0	15,9	16,3
12	Główczyce		10,9	11,5	11,0
13	Potęgowo		13,7	12,5	14,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: Statystyczne Vademecum Samorządowca, 2014, www.stat.gov.pl/banki-i-bazy-danych/statystyczne-vademecum-samorzadowca

Rekomendacja: Nie odnotowano istotnych różnic pomiędzy danymi dotyczącymi województwa pomorskiego a podregionem słupskim. W obu przypadkach najwyższe bezrobocie dotyka młodych 25-34 lata, tj. 28% w województwie i 28% w podregionie. Pod względem wykształcenia najmniej bezrobotnych odnotowano w grupie osób z wyższym wykształceniem (województwo pomorskie 11% a w podregionie słupskim 8%). Największą grupę bezrobotnych zarejestrowanych w 2013 r. stanowili bezrobotni z wykształceniem zasadniczym – w województwie 29%, podregionie 32%, oraz z wykształceniem gimnazjalnym i niepełnym podstawowym, w województwie 29%, w podregionie 31%, (Tabela poniżej).

Tabela. Bezrobotni zarejestrowani wg wieku i poziomu wykształcenia na obszarze LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi w 2013 r.

Wyszczególnienie	Województwo pomorskie		Podregion słupski	
	osób	%	osób	%
Ogółem	114148	100	36206	100
w wieku 24 lata i mniej	21566	18,9	6945	19,2
25-34	31686	27,8	10023	27,7
35-44	23313	20,4	7242	20,0
45-54	21367	18,7	7010	19,4
55 lat i więcej	16216	14,2	4986	13,8
Z liczby ogółem z wykształceniem:	119148	100	36206	100
wyższym	12141	10,6	2811	7,8
średnim zawodowym	23203	20,3	6889	19,0
średnim Ogólnokształcącym	12898	11,3	3660	10,1
Zasadniczym	33233	29,1	11698	32,3
Gimnazjalnym i niepełnym podstawowym	32673	28,6	11148	30,8

Podsumowanie. Najwięcej osób bezrobotnych zarejestrowanych w 2013 było w gminie Miastko (32% ogólnej liczby bezrobotnych obszaru) oraz w gminie Bytów (26% ogólnej liczby bezrobotnych obszaru), najmniej bezrobotnych zarejestrowanych było na terenie gminy Borzytuchom (3,7% ogólnej liczby bezrobotnych obszaru).

Od 2009 r. liczba bezrobotnych kobiet rośnie średniorocznie o ok. 3%. Wśród mężczyzn liczba bezrobotnych waha się między saldem dodatnim a ujemnym. Struktura bezrobocia w podziale na grupy wiekowe od 2009 roku utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Największa zmiana wystąpiła w grupie wiekowej 55 lat i więcej, w której liczba zarejestrowanych bezrobotnych wzrosła ponad dwukrotnie, a jej udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych wzrósł o 8%. Struktura bezrobocia według wykształcenia wskazuje na dużą korelację między poziomem wykształcenia, a liczbą zarejestrowanych bezrobotnych. Najwięcej osób pozostających bez pracy posiada wykształcenie gimnazjalne, podstawowe lub zasadnicze. Osoby z wyższym wykształceniem stanowią niewielki odsetek ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych.

Osoby, które zostały zarejestrowane jako bezrobotne w ponad 40% pozostają bez pracy dłużej niż rok. Oznacza to, że są one długotrwale bezrobotne. W latach 2009, 2010 odsetek ten był korzystniejszy i wynosił mniej niż 30%.

Rekomendacja, wnioski: Stopa bezrobocia na obszarze LGD PDS jest jedną z najwyższych wśród wszystkich porównywanych sąsiednich obszarów, co świadczy o trudnej sytuacji na lokalnym rynku pracy. Podjęcie przez lokalne samorządy oraz instytucje działające w obszarze rynku pracy zintegrowanych działań w zakresie aktywizacji zawodowej i pobudzania przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru LGD PDS należeć powinno do priorytetów realizowanych w latach 2016-2023.

3.4. Przedstawienie działalności sektora społecznego

Aktywność społeczna mieszkańców.

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w roku 2013 to 361 jednostek. W porównaniu do 2009 r. nastąpił wzrost o 40 jednostek. Na terenie obszaru LGD funkcjonują głównie stowarzyszenia zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) oraz stowarzyszenia zwykle (wpisane do ewidencji prowadzonej przez Starostów bytowskiego i słupskiego). Ponadto funkcjonują kluby sportowe (stowarzyszenia kultury fizycznej nieprowadzące działalności gospodarczej) i uczniowskie kluby sportowe (wpisane do ewidencji prowadzonej przez Starostów), oraz fundacje. Najwięcej organizacji posiada siedzibę w Bytowie i Miastku. W tabeli poniżej zestawiono liczbę stowarzyszeń i organizacji społecznych na obszarze poszczególnych gmin Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi funkcjonujących w latach 2009 i 2013.

Tabela. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na obszarze LGD PDS w 2009 i 2013 r. (wg. stanu na 31.12).

Wyszczególnienie	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne (2009 r.)	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne (2013 r.)	Przyrost od 2009 r.	Przyrost od 2009 r. (w %)
Województwo pomorskie	5888	7231	1343	23
Podregion słupski	1337	1578	241	18
Obszar LGD	321	361	40	12
Województwo = 100%	5,5	5,0	X	X
Podregion słupski = 100%	24,0	22,9	X	X

Źródło: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2010. Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2010; s.264, 344

Średnia liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD w latach 2005-2013 kształtuje się na poziomie zdecydowanie wyższym od średniej wojewódzkiej, krajowych. Na uwagę zasługuje wzrostowy trend liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. mieszkańców na terenie LGD (przyrost o ponad 28% w roku 2013 w stosunku do roku 2005). Do głównych zadań organizacji na obszarze partnerstwa zaliczamy krzewienie kultury fizycznej, praca na rzecz środowiska lokalnego i kultury, integracja społeczności lokalnej. W szczególności zaliczamy tutaj działania kierowane do społeczności lokalnej, organizację spotkań integracyjnych, imprezy sportowe, organizacja imprez okolicznościowych dla dzieci i młodzieży, koncertów, wystaw, zajęcia pozaszkolne czy promocja zdrowia.

Organizacje pozarządowe funkcjonujące na obszarze LGD współpracują w następujących obszarach:

- Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu,
- Krajoznawstwo i turystyka,
- Nauka i edukacja,
- Wspieranie organizacji pozarządowych,
- Bezpieczeństwo i porządek publiczny,
- Ochrona i promocja zdrowia,
- Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym,
- Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom pozostającym w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób,

- Ekologia i ochrona środowiska¹².

Do głównych problemów związanych ze współpracą z organizacjami pozarządowymi na obszarze LGD zaliczamy brak Centrum Organizacji Pozarządowych skupiającego organizacje działające na rzecz rozwoju społecznego obszaru i wspomagającego rozwój Organizacji Pożytku Publicznego. Nie funkcjonują również Kluby Wolontariatu, który zrzeszałby kluby i wolontariuszy z poszczególnych gmin obszaru. Klub wskazywałby kierunki rozwoju, obszary w których funkcjonuje zapotrzebowanie na działalność wolontariuszy, umożliwiałby wymianę doświadczeń i wskazywał jakie OPP są zainteresowane współpracą z wolontariuszami. Od 2013 roku na obszarze LGD PDS działa Rada Organizacji Pozarządowych jednakże jej działalność nie jest zauważalna, skupia nieliczne organizacje. W tej części diagnozy przedstawiono zidentyfikowane wnioski i rekomendacje związane z działalnością organizacji pozarządowych, społecznych na obszarze wdrażania LSR. Zostały one zestawione na podstawie opracowanych analiz, ekspertyz, konsultacji społecznych, warsztatów i debat strategicznych. Ponadto wielokrotnie w ramach prowadzonych konsultacji społecznych przedstawiciele sektora społecznego zgłaszali swoje potrzeby dotyczące integracji lokalnej społeczności, rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Postulat: Organizacje są zainteresowane pozyskaniem dofinansowania środków z UE w ramach programu LEADER – środki te chciałyby przeznaczyć na rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej czy rekreacyjnej, na zachowanie dziedzictwa lokalnego czy wzmocnienie kapitału społeczności lokalnej. W związku z tym, że organizacje zgłaszają niedobory w sprzęcie i wyposażeniu specjalistycznym znaczny ich odsetek chciałby pozyskiwać środki z programu LEADER właśnie na taką potrzebę. Największe bariery, na jakie napotykają badane organizacje dotyczą finansów, zasobów kadrowych oraz trudności administracyjnych. Rzadziej wskazywane bariery to brak współpracy z JST, brak wyposażenia siedziby, brak świadomości wśród społeczności lokalnej. Duża część organizacji podejmuje różnego rodzaju środki zaradcze, aby przewyciężyć omówione bariery – prowadzenie rozmów z odpowiednimi władzami, dialog i uświadamianie społeczności lokalnej, dostosowanie się do realiów i potrzeb, uczestniczenie w szkoleniach, próby szukania sponsorów we własnym zakresie, intensywna reklama działalności. Wydaje się, że warto wspierać badanych w tej działalności. Te, które nie podejmują takich starań uzasadniają to twierdzeniem, że nie leży to w ich kompetencjach i jest poza ich możliwościami. Największe słabości organizacji to trudności z kadrą (brak ludzi do pracy i czasu wolontariuszy), kłopoty finansowe, brak dobrego sprzętu, brak siedziby (miejsc spotkań). Część organizacji pomimo braku odpowiedniej ilości pracowników i wolontariuszy, trudności finansowych i braku sprzętu, stara się przewyciężać problemy poprzez organizowanie akcji promocyjnych takich jak festyny, turnieje, pikniki; poszukiwanie sponsorów prywatnych, agitację i promocję wśród młodzieży. Te, które tego nie robią uzasadniają to brakiem środków finansowych, brakiem infrastruktury, krótkim stażem działalności.

Rekomendacje: Najważniejsze potrzeby organizacji to większa wiedza na temat organizacji pozarządowych wśród mieszkańców z obszaru działania LGD PDS, większy zakres promocji na temat działań i wartości organizacji, większe wsparcie finansowe od JST oraz wyższy poziom aktywności społeczności lokalnych. Najczęściej wsparcie, jakiego oczekują przedstawiciele NGO to ułatwienie dostępu do środków finansowych z UE, ponadto istotne jest prowadzenie dialogu ze społecznością lokalną, poprawienie współpracy z JST, większy dostęp do szkoleń, wyjazdów promujących organizację itp.

Jako najsłabsze strony organizacji badani po raz kolejny wskazywali na trudną sytuację finansową organizacji oraz słabe wyposażenie sprzętowe organizacji. Wg badanych najważniejsze potrzeby organizacji dotyczą właśnie dziedzin, w których potrzebne są środki finansowe – wyposażenia w sprzęt zarówno biurowy jak i specjalistyczny, remontu siedziby, pozyskania lokalu dla organizacji. Pracownicy organizacji biorą udział w szkoleniach, najczęściej dofinansowywanych ze środków unijnych lub krajowych. W przyszłości chcieliby podnosić swoje kwalifikacje np. w zakresie pozyskiwania środków publicznych na działalność, finansów i księgowości czy zarządzania organizacją. Przedstawiciele organizacji pozarządowych słabo lub bardzo słabo oceniają współpracę z innymi podmiotami – najsłabiej z mediami i biznesem.

Rekomendacje: Zachęcanie mieszkańców obszaru do większego zaangażowania w działania prospołeczne a co za tym idzie wspierania organizacji 3-go sektora (więcej osób chętnych do współpracy) może odbywać się poprzez wsparcie finansowe dla organizacji, które będą tworzyć nowe miejsca pracy. W tym celu możliwe jest tworzenie przedsięwzięć skierowanych do NGO w ramach, których przewidziane byłoby zatrudnienie np. koordynatorów projektu na umowę o pracę. Tego typu granty mogą być finansowane ze środków JST, krajowych lub unijnych. Biorąc pod uwagę duże potrzeby organizacji w zakresie sprzętu czy siedziby warto projektować takie narzędzia wsparcia, aby oprócz potrzeb materialnych zapewniać także etaty dla osób współpracujących z NGO. Możliwość zatrudnienia w organizacji pozwoli przyciągać nowe osoby – część przedstawicieli społeczności lokalnej zapewne chciałaby się zaangażować w działania NGO. Jednak, aby móc poświęcić organizacji dużo czasu, dana osoba może nie mieć wtedy możliwości podejmowania działań mających na celu zdobycie środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb. Trudności w finansowaniu działań organizacji to problem sygnalizowany przy okazji różnych spotkań. Konieczne jest ułatwienie dostępu organizacjom do różnych grantów, projektów gdzie mogą zdobyć dofinansowanie ze środków krajowych i unijnych. Może się to także odbywać poprzez szkolenia dotyczące tego jak skutecznie aplikować o takie środki. Warto organizować też lokalne fora gdzie lepiej radzące sobie finansowo organizacje mogłyby wymieniać się doświadczeniami z innymi podmiotami, doradzać jak poprawić sytuację finansową, jak przebrnąć przez różnego rodzaju formalności przy staraniu się o dofinansowanie. Bariery, z jaką spotykają się organizacje są też trudności administracyjne – być może konieczne jest organizowanie szkoleń i/lub tworzenie punktów konsultacyjnych (na wzór

¹²Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2014, Bytów, 2014, s. 6-8

inkubatorów przedsiębiorczości) gdzie nowopowstałe organizacje lub gorzej sobie radzące z interpretacją przepisów mogłyby otrzymać w tym zakresie wsparcie. Brak zasobów kadrowych był często wymieniany, jako problem, obok małego zaangażowania społeczności lokalnej i jej małej wiedzy na temat działań i roli trzeciego sektora. Z tego względu warto rozważyć podjęcie działań przez władze lokalne, które miałyby na celu promocję organizacji pozarządowych, jako takich. Mogłoby to się odbywać poprzez publikację komunikatów w lokalnych mediach o tym ile i jakich działań na rzecz mieszkańców podejmowały organizacje pozarządowe na obszarze LGD. Dzięki temu mieszkańcy po pierwsze zyskaliby świadomość jakie organizacje funkcjonują w ich sąsiedztwie, po drugie, jakie prospołeczne działania realizują. Być może część adresatów tego przekazu postanowiłaby włączyć się do działania.

3.5. Wskazanie problemów społecznych

Istniejącą sieć jednostek pomocy społecznej w na obszarze LGD tworzą w przeważającej części jednostki organizacyjne gmin, którymi są ośrodki pomocy społecznej. Oferują one zarówno liczne świadczenia pieniężne, jak również rozmaite formy wsparcia niefinansowego. Świadczenia pieniężne wypłacane są, jeżeli dochód na osobę nie przekracza poziomu określonego w ustawie o pomocy społecznej. Pomoc niefinansowa obejmuje głównie pracę socjalną oraz usługi opiekuńcze i pracę asystenta rodziny realizowane w miejscu zamieszkania potrzebującego pomocy. Na obszarze LGD funkcjonuje 13 ośrodków pomocy społecznej (po jednym w każdej gminie). Jak wynika z analizy opracowań strategicznych i danych statystycznych w analizowanym okresie (2010- 2014) na obszarze LGD z roku na rok spadała liczba rodzin otrzymujących zasiłki na dzieci. Ponad 17% -wy spadek w roku 2014 w stosunku do roku 2010, może świadczyć o skuteczności działań instytucji i organizacji działających w obszarze pomocy i integracji społecznej i aktywizacji zawodowej społeczeństwa z obszaru LGD. Wniosek: Mimo optymistycznych sygnałów do spadku liczby rodzin otrzymujących zasiłki na obszarze LGD nadal do najważniejszych problemów społecznych należy bezrobocie i ubóstwo, rosnąca liczba osób niepełnosprawnych oraz uzależnienie (przede wszystkim alkoholizm)^{13 i 14}.

Wskaźnik udziału osób w gospodarstwie domowym korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na obszarze LGD w latach 2010 - 2014 kształtował się powyżej krajowych i wojewódzkich, wykazując jednocześnie malejący trend. W związku z powyższym wciąż koniecznym jest aktywna działalność instytucji i organizacji działających w obszarze pomocy i integracji społecznej na terenie obszaru LGD PDS. W 2012 r. opublikowano raport pt. *Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2012. Rozwój regionalny i lokalny*. Zawarto w nim obliczenia dotyczące wskaźników jakości życia na poziomie powiatów oraz województw. Z rankingu wynika, iż obszar LGD charakteryzuje się niższymi parametrami jakości życia niż dla średnich w regionie (Tabela poniżej). Wnioski: Na podstawie danych statystycznych i tematycznych opracowań, na obszarze LGD PDS udział osób w gospodarstwie domowym korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w wyszczególnionych obszarach w latach 2010-2014 (%) dla dwóch powiatów (bytowskiego – 9 gmin, słupskiego 4 gminy) do których to należy obszar LGD PDS wynosi ok. 16% w 2013 roku (nieznaczny spadek w porównaniu do roku 2010-18,7). Oznacza to że ok. 15 tys. osób na obszarze LGD korzysta z pomocy społecznej. Tak określany wskaźnik jest zdecydowanie wyższy od wartości dla województwa 2010 (9%), 2013 (8,7) i kraju, gdzie wartości kształtują się jak dla województwa pomorskiego. (Więcej informacji przedstawiono w tabeli poniżej).

Tabela. Osoby w gosp. domowych korzystających z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku.¹⁵

Wyszczególnienie	2010 r. (osoby)	2014 r. (osoby)	Dynamika 2010-2014 (osoby)	Dynamika zmiany 2010-2014 (w %)	Zasięg korzystania z pomocy społecznej ¹⁶ (w %) - 2010 r.	Zasięg korzystania z pomocy społ. ¹⁶ (w %) - 2014 r.
1	2	3	3-2	5	6	7
Polska	3338703	2953964	-384739	-12	8,7	7,7
Woj. pomorskie	204008	183660	-20348	-10	9,0	8,0
Podregion słupski	65304	55562	-9742	-15	13,3	11,4
Obszar Lokalnej Grupy Działania						

¹³Wg strategii rozwiązywania problemów społecznych na terenie powiatu bytowskiego na lata 2014-2020; Bytów 2014. S.s.100.

¹⁴Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu Słupskiego na lata 2013-2020. Słupsk 2013. S.s.84.

¹⁵Dane zawierają liczbę osób, członków gospodarstw domowych, które w danym roku skorzystały ze świadczeń pomocy społecznej. Każda osoba została ujęta tylko raz, bez względu na rodzaj i częstotliwość otrzymanych świadczeń. UWAGA. Dane prezentuje się łącznie z osobami bezdomnymi. Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej, określane także jako Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej, to wszyscy członkowie gospodarstw domowych, (oraz osoby bezdomne), które otrzymały jakąkolwiek pomoc za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Zbiorowość obejmuje zatem świadczeniobiorców, czyli osoby, na które była wystawiona decyzja przyznająca świadczenie oraz członków ich rodzin z którymi pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym.

¹⁶**Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku.** Zasięg korzystania z pomocy społecznej to udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem. Wskaźnik według grup w wieku wyliczono jako udział korzystających w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym odpowiednio do ludności ogółem w tym wieku.

Bytów	2397	2224	-173	-7	9,7	8,9
Kończyłowy	701	500	-201	-29	16,4	11,7
Studzienice	466	493	27	6	13,2	13,7
Miastko	3173	2848	-325	-10	15,7	14,2
Damnica	1307	937	-370	-28	20,8	14,8
Tuchomie	810	623	-187	-23	19,4	14,9
Parchowo	604	577	-27	-4	16,9	15,9
Potęgowo	1414	1152	-262	-19	19,6	16,2
Borzytuchom	669	550	-119	-18	22,7	17,8
Dębica Kaszubska	2130	1795	-335	-16	21,7	18,3
Główczyce	2308	1908	-400	-17	23,9	20,2
Czarna Dąbrówka	1194	1187	-7	-1	20,7	20,3
Trzebielino	868	234	-634	-73	22,9	20,6
Razem LGD	18041	15028	-3013	-17	18,7	16,0
Obszar LGD = 100%	17,4	14,2				

Identyfikacja problemów społecznych występujących na obszarze LGD

Bezrobocie. Na terenie obszaru liczba zarejestrowanych bezrobotnych w 2013 roku wynosiła 9850 osób, z czego 45% stanowili mężczyźni (kobiety 55%). W porównaniu do roku 2009 bezrobocie na terenie wzrosło o 10%. Ze względu na płeć, liczba bezrobotnych kobiet wzrosła o 11%, natomiast liczba bezrobotnych mężczyzn wzrosła o 8%. **Wniosek:** Na obszarze LGD zjawisko bezrobocia w większym stopniu dotyczy kobiet niż mężczyzn. Może to wynikać m.in. z dotychczasowych stereotypów, zgodnie z którymi to kobieta powinna zajmować się domem a mężczyzna powinien zarabiać na utrzymanie rodziny, a także z trudności dla młodych matek, które chcą kontynuować pracę po urlopie wychowawczym lub dopiero rozpocząć pracę zarobkową. **Wniosek:** Należy zwrócić uwagę na to, że wzrost bezrobocia jest niepokojącym objawem, ponieważ wpływa na zwiększenie rozmiaru różnych patologii społecznych takich jak: agresja, przemoc domowa, uzależnienia, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, przestępczość.

Analizując strukturę bezrobocia na terenie obszaru LGD należy zauważyć, że w latach 2010-2014:

- wzrosła liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku,
- wzrosła liczba bezrobotnych absolwentów,
- wzrosła liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych,
- w całym analizowanym okresie (2010-2013) bezrobotni w wieku od 25 do 50 roku życia stanowili najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych,
- biorąc pod uwagę czas pozostawania bez pracy, największy udział mają bezrobotni pozostający bez pracy od 1 do 12 miesięcy, jednak w analizowanym okresie najbardziej wzrosła liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy,
- w porównaniu do 2010 roku zmniejszyła się grupa osób bezrobotnych do 1 miesiąca (spadek o 10%),
- biorąc pod uwagę wykształcenie, to najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Wysoki poziom bezrobocia na terenie LGD wynika przede wszystkim z typowo rolniczego charakteru gmin tworzących partnerstwo. Poza osobami zarejestrowanymi w PUP jest jeszcze grupa rolników, którzy nie są w stanie z dochodów uzyskiwanych we własnym gospodarstwie rolnym utrzymać rodziny i cierpią z powodu ubóstwa. W związku z tym, bezrobotni wykorzystują możliwość podjęcia pracy sezonowej i dorywczej, czego wynikiem jest wzrost liczby osób bezrobotnych w okresach jesienno-zimowych i spadek w okresach wiosennych. Ta sytuacja wynika, m.in. z rytmu prac sezonowych (np. w budownictwie) oraz migracji zarobkowych: krajowych i zagranicznych. Przeciwdziałanie bezrobociu i przywrócenie na rynek pracy osób bezrobotnych, to działania nie tylko wobec bezrobotnych, ale także ich rodzin, również zagrożonych wykluczeniem społecznym. Efektem opracowania LSR jest postawiona diagnoza bieżącej sytuacji oraz opracowanie kierunków działań na rzecz tworzenia nowych lub utrzymania już istniejących miejsc pracy.

Ubóstwo. Ustawa o pomocy społecznej definiuje ubóstwo na podstawie mieszczania się dochodu rodziny lub osoby w tzw. minimum socjalnym. Ośrodek Pomocy Społecznej jest zobowiązany do pomocy osobom i rodzinom, których miesięczny dochód nie przekracza kwoty określonej w ustawie o pomocy społecznej na podstawie minimum socjalnego. Jednocześnie podstawowym powodem ubóstwa jest bezrobocie. Zjawisko ubóstwa najbardziej widoczne jest w rodzinach wielodzietnych, rodzinach samotnie wychowujących dzieci oraz w rodzinach utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych (w tym głównie z zasiłków dla bezrobotnych i świadczeń pomocy społecznej). Analizując dane statystyczne, analizy i diagnozy dla obszaru należy zauważyć, że:

- w latach 2010-2013 nastąpił wzrost liczby rodzin dotkniętych ubóstwem korzystających z pomocy ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na terenie obszaru LGD
- najwięcej beneficjentów pomocy społecznej z powodu ubóstwa zamieszkuje teren Gminy Miastko (ok. 40% ogółu beneficjentów) oraz Gminy Bytów (26% ogółu beneficjentów),

- wzrost liczby osób dotkniętych ubóstwem korzystających z pomocy ośrodków pomocy społecznej odnotowano na terenach gmin: Bytów, Miastko, Studzienice i Trzebielino,
- największy procentowy wzrost liczby beneficjentów odnotowano na terenie Gminy Trzebielino, natomiast największy wzrost ilościowy - na terenie Gminy Bytów,
- największy spadek liczby osób dotkniętych ubóstwem korzystających z pomocy ośrodków pomocy społecznej, nastąpił na terenie Gminy Czarna Dąbrówka.

Tabela. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg. kryterium dochodowego¹⁷. Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Wyszczególnienie	2010 r.	2014 r.	Zmiana 2010 -2014 (w %)
Polska	1203497	1145794	-5
Województwo pomorskie	71582	69291	-3
Podregion słupski	22545	20777	-8
Kołczygłowy	189	143	-24
Damnica	409	320	-22
Borzytuchom	172	147	-15
Tuchomie	199	171	-14
Główczyce	689	608	-12
Trzebielino	249	234	-6
Dębica Kaszubska	717	678	-5
Potęgowo	445	421	-5
Miastko	1043	996	-5
Parchowo	157	158	+1
Bytów	742	762	+3
Czarna Dąbrówka	293	342	+17
Studzienice	118	141	+19
Razem LGD	5422	5121	-6

Alkoholizm. Jednym z najważniejszych problemów społecznych na obszarze po bezrobociu, ubóstwie i niepełnosprawności jest alkoholizm, który pociąga za sobą wiele niekorzystnych zjawisk, jak na przykład: wzrost przestępczości i przemocy w rodzinie, izolacja społeczna, pogłębienie ubóstwa. Problem ten dotyka coraz większą grupę ludzi, również młodzież i dzieci w wieku szkolnym. Przeciwdziałanie temu zjawisku musi opierać się na długofalowych i wielokierunkowych działaniach. Z danych statystycznych Komendy Powiatowej Policji w Bytowie i Słupsku wynika, iż na terenie LGD do najczęściej występujących form patologii społecznej godzących w zdrowie fizyczne i psychiczne zalicza się właśnie alkoholizm.

Narkomania. Nawykowe odurzanie się narkotykami staje się zjawiskiem masowym i groźnym dla zdrowia i życia (nadużywanie silnych środków narkotycznych prowadzi do śmierci, samobójstw na skutek przyjmowania różnych substancji) i dla mienia społeczeństwa (rozboje, rabunki, kradzieże popełnione w celu zdobycia pieniędzy na zaspokojenie głodu narkotycznego). Na terenie LGD nie funkcjonuje żaden specjalistyczny ośrodek leczenia uzależnień od narkotyków.

Niepełnosprawność. Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów istniejących na obszarze. To z nią wiąże się tzw. niepełnosprawność społeczna, czyli niemożność pełnego funkcjonowania w społeczeństwie. Najczęstszymi przyczynami wydawania orzeczeń o niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia było: upośledzenie narządu ruchu, choroby układu oddechowego i krążenia, inne schorzenia oraz choroby psychiczne. Najwięcej osób posiadało umiarkowany stopień niepełnosprawności (52%). Wśród struktury płci, przeważają mężczyźni (52%). Prawie 86% osób, którym wydano orzeczenie o niepełnosprawności, nie posiada zatrudnienia. Najczęstszymi problemami, z jakimi spotykają się na co dzień osoby niepełnosprawne to: utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji, bezrobocie, bariery architektoniczne i komunikacyjne, izolacja społeczna.

Osoby starsze i chore. Z danych GUS wynika, że w 2013 roku obszar LGD zamieszkiwało 14891 osób starszych, z czego większość – 68% stanowiły kobiety (dotyczy to mieszkańców w wieku poprodukcyjnym). Liczebność poszczególnych grup wiekowych maleje, jednak w każdej z nich zauważalna jest przewaga kobiet. Kwestię też szczegółowo opisano w rozdz. 3.1.

Przestępczość. Na przestrzeni lat 2009-2013 na terenie obszaru LGD liczba przestępstw wzrosła o 27%. Największy wzrost przestępstw odnotowano w przypadku kradzieży rzeczy obcej (wzrost o 58%). Powodem takiego stanu może być coraz większe ubóstwo i bezrobocie szerzące się wśród mieszkańców. Zwiększyła się także liczba przestępstw w zakresie kradzieży z włamaniem oraz uszczerbkiem na zdrowiu. Natomiast spadek przestępczości odnotowano z tytułu rozbojów oraz bójki i pobicia.

Przemoc w rodzinie. Przemocą w rodzinie można najogólniej określić zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste powodując cierpienie i szkody. Do najczęstszych przyczyn przemocy należą: alkoholizm, konflikty rodzinne, destrukcja podstawowych funkcji rodziny, rozwody. Ofiarami przemocy są zazwyczaj kobiety i dzieci, rzadziej mężczyźni.

¹⁷ Dane zawierają rzeczywistą liczbę gospodarstw domowych, które w danym roku skorzystały ze świadczeń pomocy społecznej. Każde gospodarstwo domowe zostało ujęte tylko raz, bez względu na rodzaj i liczbę otrzymanych świadczeń oraz niezależnie od tego czy w gospodarstwie wieloosobowym świadczenie otrzymała jedna, czy więcej osób. Gospodarstwo domowe korzystające z pomocy społecznej, to takie, które otrzymało pomoc pieniężną, rzeczową lub w formie usług za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. nr 175 z póź. zmianami). Warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów wymienionych w ustawie. W przypadku świadczeń pieniężnych podstawowym warunkiem ich przyznania jest kryterium dochodowe.

3.6. Opis wybranych elementów dziedzictwa kulturowego i zabytków.

Obecnie w granicach obszaru LGD znajdują się tereny należące w przeszłości do innych obszarów administracyjnych i centrów małomiejskich. W regionie tym ogniskują się procesy historyczne właściwe tej części Polski i Europy, od prehistorii do 1945 roku, a następnie efekty zmian politycznych i administracyjnych po roku 1945 – m.in. zmiany granic województw i powiatów, przymusowa emigracja Kaszubów, osadnictwo ludności z terenów Polski południowo-wschodniej, przymusowe osadnictwo ludności ukraińskiej, zmiana struktury własności. Historia tych ziem ma swoje odzwierciedlenie w kultywowaniu śladów historycznych. Praktycznie w każdej miejscowości znajdują się obiekty świadczące o szacunku mieszkańców do kultury i przywiązaniu do tradycji. Posiadane zasoby są jeszcze niedostatecznie wypromowane i wykorzystane do promocji LGD i rozwoju gospodarczego. Poniżej w tabeli przedstawiono ilościowo ważniejsze obiekty bogactwa kulturowego i przyrodniczego położone na terenie LGD i powstałe minimum 50 lat wcześniej.

Tabela. Zestawienie zbiorcze zabytków na obszarze Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi.

Lp.	Wyszczególnienie	Razem w LGD
1.	Budownictwo sakralne (kościół, kapliczki, figury przydrożne, krzyże).	607
2.	Budownictwo mieszkalne (domy, dworki, czworaki).	423
3.	Budownictwo przemysłowo-gospodarcze, (tartaki, gorzelnie, kuźnie, obory, stodoły).	465
4.	Budynki instytucji publicznej, szkoły, karczmy, hotele, poczty, banki, urzędy.	108
5.	Cmentarze, kurhany.	221
6.	Bogactwo przyrodnicze, rezerваты, jeziora, pomniki przyrody, lasy studnie kopane.	2324
7.	Zabytkowe parki dworskie i przydomowe.	841
8.	Budownictwo obronne.	6
9.	Rękodzieła, rzeźba, plecionka.	64

Źródło: Opracowano na podstawie: *Bogactwo kulturowe i przyrodnicze wsi pomorskiej; PODR Gdańsk; 2007; s. s. 493.*

Na terenie obszaru znajdują się liczne obiekty objęte ochroną konserwatorską. Najwięcej zabytków występuje na terenie gmin Bytów, Miastko i Studzienice, a są nimi w głównej mierze dwory, pałace, kościoły oraz cmentarze. Z bardzo długiej listy zabytków warto wymienić:

- zamek w Bytowie, wybudowany w latach 1398-1405, w którego murach skupia się znaczna część życia kulturalnego miasta,
- kościół św. Jerzego z XVI w. w Bytowie (obecnie cerkiew bizantyjsko-ukraińska), secesyjne kamieniczki z XIX w. w Bytowie,
- zabytkowe dzwony z XV w. w Borzytuchomiu,
- elektrownia wodna z 1913 r. w Gałąźni Małej,

Do przykładowych wybranych ważniejszych, wpisanych do rejestru zabytków dorobku dziedzictwa historycznego i kulturowego obszaru zaliczyć należy:

- Zamek bytowski - Zamek pokrzyżacki z przełomu XIV i XV wieku (1398 - 1405).
- Cerkiew p.w. św. Jerzego - Kościół p.w. św. Jerzego z lat 1675-1685.
- Most kolejowy nad rzeką Borują z XIX w. - Most składa się z sześciu murowanych przęseł o sklepieniach kolistych, które wykonano z cegły ceramicznej.
- Kościół w Trzebielinie - Kościół pod wezwaniem Niepokalanego Serca Maryi w Trzebielinie- Kościół p.w. Niepokalanego Serca Maryi w Trzebielinie został zbudowany w latach 1688-1691.
- Kościół w Łubnie - Kościół filialny p.w. św. Antoniego Padewskiego Kościół w Łubnie (gm. Kołczygłowy) został wybudowany w 1633 roku.
- Kościół w Cetyniu- Kościół p.w. Najświętszego Zbawiciela w Cetyniu został zbudowany w miejscu średniowiecznej drewnianej świątyni w roku 1696 r.
- Cmentarz Leśników w Pysznie- Jedyne na Pomorzu ewangelicki cmentarz leśników położony na terenie rezerwatu "Bukowa Góra" nad Jeziolem Pyszne. Od 1874 roku jest miejscem spoczynku leśników i pracowników leśnictwa Sierzno oraz ich rodzin.
- Kościół Parafialny Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski w Budowie - pochodzi z pierwszej połowy XVI wieku. W XVII wieku dobudowano wieżę z romańskim hełmem, którą zastąpiono w XIX wieku dachem namiotowym. Jest to jeden z najstarszych kościołów w powiecie słupskim.
- Ewangelicki kościół parafialny, obecnie rzymsko - katolicki pod wezwaniem Jana Chrzciciela w Dębnicy Kaszubskiej - zbudowany został w 1584 roku, jako budowla jednonawowa z wieżą od strony zachodniej i zakrystią od północy.

Podsumowanie. Obszar i jego historia ściśle wiąże się z dziejami całego regionu. Historia obszaru LGD PDS związana jest z kulturą polską, kaszubską, niemiecką, żydowską, ukraińską. Pojawiają się także dawne wątki skandynawskie, holenderskie oraz późniejsze – francuskie. Wielokulturowość związana była z wieloma religiami i wielojęzycznością, co miało wpływ na odrębność w zakresie kształtowania się świadomości społecznej i tożsamości jednostek. Wielokulturowość we współczesnych czasach uwidacznia się w działalności na tym terenie związków mniejszości narodowych, współistnieniu przeróżnych

zwyczajów, kuchni, języków i religii. Żywa jest pamięć o przeszłości, zapisana istniejącymi na ziemi bytowskiej i słupskiej pomnikami. Do 1945 roku współżyli tu obok siebie przede wszystkim Kaszubi, Polacy i Niemcy, a także do lat trzydziestych XX wieku, Żydzi. Po drugiej wojnie światowej ciągnęli tu osadnicy z terenów całej przedwojennej Polski, Kaszubi z sąsiednich terenów i siłą przesiedlani z południowego wschodu, Ukraińcy i Łemkowie. Przybysze przywozili ze sobą własne obyczaje i sposób gospodarowania, przynosili też inny sposób myślenia, inne zwyczaje. Przemiany polityczne, gospodarcze i społeczne w Polsce po 1989 roku, które przyniosły ogromne zmiany, pozwoliły na pełny i nieskrępowany powrót do dawnych tradycji różnych grup narodowościowych i etnicznych zamieszkujących obszar. Renesans przeżywa miejscowy żywioł kaszubski. Swe dawne tradycje i język pielęgnują mniejszości narodowe Ukraińców i Niemców. Tę specyficzną wielokulturowość cechuje harmonijne współistnienie, przejawiające się choćby w organizowaniu wspólnych masowych imprez kulturalnych. Rdzenni mieszkańcy Pomorza są najliczniejszą i najbardziej wyróżniającą się grupą zamieszkującą tę część Kaszub, ich kultura jest specyficzna, ponieważ trwała pomiędzy niemieckim i polskim żywiołem, między wyznaniem katolickim i protestanckim. Ziemia ta zachowuje do dziś swoją specyfikę językową, społeczną, etniczną i religijną. Dziedzictwo historyczne i kulturowe daje m.in. możliwość rozwoju turystyki kwalifikowanej (edukacyjnej, historycznej) oraz produktów turystycznych. Potencjał kulturowy tworzą walory historyczne i współczesne. Dziedzictwo kulturowe (intelektualne, ekonomiczne, artystyczne, techniczne) zapisane w kulturze społeczności lokalnej, w krajobrazie kulturowym, a więc np. obiekty zabytkowe i zbiory muzealne, tradycje religijne i obyczajowość świecka, folklor i współczesne formy kultury, wpisane w życie społeczności regionu.

3.7. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki.

Turystyka na obszarze wdrażania strategii LGD (wybrane elementy).

Obszar Partnerstwa Dorzecze Słupi charakteryzuje się wieloma atrakcjami turystycznymi, które przyciągają turystów z Polski i z zagranicy. Warunki naturalne pozwalają na uprawianie aktywnej turystyki pieszej, rowerowej lub kajakowej. Znajdują się tutaj szlaki rowerowe prowadzące przez atrakcyjne krajobrazowo tereny. Obszar PDS to obszar o wyjątkowych warunkach do rozwoju turystyki. Położenie geograficzne, znaczące zasoby wodne (rzeki, jeziora), walory przyrodnicze (liczne obszary chronione, w tym unikatowe na skalę europejską), bogate dziedzictwo kultury, w tym dziedzictwo materialne obejmujące także zabytki architektury wiejskiej, stwarzają duże możliwości do wykorzystania lokalnego potencjału w gospodarce lokalnej. Południowa część LGD rozwija się turystycznie w oparciu o obecność licznych jezior oraz bogate dziedzictwo kultury kaszubskiej.

Ważniejsze szlaki i atrakcje turystyczne.

Szlaki kajakowe - szlaki kajakowe rzekami LGD należą do najpiękniejszych w kraju i cieszą się coraz większym zainteresowaniem turystów. Rozwój tej formy turystyki ogranicza brak wystarczającej infrastruktury turystycznej, która będzie wspierana w ramach LSR.

- Szlak papieski rzeką Słupią – cały szlak liczy 138 km i swój początek bierze u źródeł rzeki. Planowane postoje na trasie wyznaczają pamiątkowe kamienie upamiętniających spływ rzeką Jana Pawła II.
- Szlak kajakowy Słupią na trasie elektrowni wodnych. Szlak jest krótszy od szlaku papieskiego, od m. Bylina gdzie działa najstarsza elektrownia w Europie do m. Krzynia,
- Szlak kajakowy rzeką Łupawą – długość 91 km, najbardziej dziki i najpiękniejszy szlak na Pomorzu. Na trudnej trasie dla wprawionych kajakarzy niesamowite atrakcje krajobrazowe, elektrownie wodne, zabytki itp.,

Wśród innych szlaków kajakowych możemy wyróżnić¹⁸:

- Szlak wodny na rzece Słupi (Sulęczyno – Morze Bałtyckie) – długość 125 km,
- Szlak wodny na rzece Kamienica – długość 35 km,
- Szlak wodny na rzece Bytowa – długość 23 km.

Szlaki rowerowe. Najważniejszym szlakiem na terenie PDS jest szlak „Przez Zielone Serce Pomorza” (dawniej USB – Ustka-Słupsk-Bytów). Infrastruktura turystyczna szlaku została w ostatnich latach znacząco rozwinięta, choć wymaga uzupełnienia oznakowanie szlaku w jego południowej części i podniesienia jakości. Na terenie szlaku wyznaczono również krótsze trasy rowerowe w miejscach najbardziej atrakcyjnych, przykładowo:

- Kobylnica-Dębica Kaszubska-Krzynia-Osieki-Bytów – 56 km,
- Bytów-Studzienice-Sominy – 22 km.
- Szlak USB pokrywa się ze szlakiem międzyregionalnym M-14 Ustka-Słupsk-Bytów-Brusy-Czersk-Grudziądz.
- Trasa rowerowa „Pętla kaszubska” – 120 km przez najpiękniejsze tereny przyrodnicze sześciu południowych gmin wokół Bytowa. Uzupełnieniem szlaku są cztery szlaki łącznikowe prowadzące z Bytowa do Studzienic, Tuchomka, Krosnowa i Soszycy.

Do innych ważnych szlaków rowerowych możemy zaliczyć m.in.¹⁹: Szlak Zwiniętych Torów, Karwieńskie Uroczyska, Pętla tuchomska, Szlak Elektrowni Wodnych nad Słupią, Szlak Pięciu Jezior, Szlaki w rejonie Studzienic, Słonecznikowym traktem. Pomimo stosunkowo gęstej sieci szlaków turystycznych, obszar LGD nie jest wyposażony w odpowiednią infrastrukturę turystyczną. Trasy rowerowe prowadzą głównie istniejącymi drogami, co powoduje, iż poruszanie się po nich stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa turystów. Szlaki prowadzące mało uczęszczanymi drogami, to odcinki o zwykle zniszczonej

¹⁸ <http://www.powiatbytowski.pl/articles/173>;

¹⁹ <http://www.powiatbytowski.pl/articles/174>

nawierzchni lub nawet niedroższe poza sezonem letnim. W niewielu miejscach istnieją parkingi i miejsca postoju. Zastrzeżenia budzi również stan oznakowania szlaków rowerowych, który wymaga systematycznego odtwarzania. Korzystne warunki przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe nie są jedynymi elementami niezbędnymi do przyciągnięcia ruchu turystycznego. Niezbędne jest również posiadanie odpowiedniej infrastruktury turystycznej. Zaliczamy do niej obiekty hotelowe, pensjonaty, kempingi, pola biwakowe, lokale gastronomiczne. Turystyka stanowi niewielką część gospodarki. Liczba zarejestrowanych podmiotów w sekcji I Polskiej Klasyfikacji Działalności, która dotyczy zakwaterowania i działalności usługowej związanej z wyżywieniem to jedynie kilka procent (2% do 3%) wszystkich zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Potwierdzeniem niskiego udziału turystyki w gospodarce obszaru LGD jest liczba miejsc noclegowych na 1000 ludności, która jest niska i wynosi 16 (w 2013 r.), wobec 41 w województwie i 59 w podregionie słupskim (Tabela poniżej).

Tabela. Liczba turystycznych miejsc noclegowych na 1000 ludności w latach 2006 – 2013

Wyszczególnienie	Liczba turystycznych miejsc noclegowych (ogółem, 2006)	Liczba turystycznych miejsc noclegowych (na 1000 mieszk., 2006)	Liczba turystycznych miejsc noclegowych (ogółem, 2013).	Liczba turystycznych miejsc noclegowych (na 1000 mieszk., 2013r)
Województwo	83943	38	94278	41
Podregion słupski	30726	64	28626	59
Obszar LGD	2057	20	1742	16

Źródło: Bank danych lokalnych GUS

Od 2006 do 2013 r. liczba miejsc noclegowych na aktualnym obszarze LGD spadła o ok. 16%, (z 2057 do 1742) co jest przeciwnym trendem w porównaniu do tendencji występujących w województwie pomorskim (wzrost o 3%), w Polsce (wzrost o 13%), wzrost o 7% na obszarze sąsiedniej LGD Naszyjnik Północy (głównie dotyczy to powiat człuchowski). Podobnie jak na omawianym obszarze LGD PDS trend spadkowy wystąpił również w powiecie chojnickim (LGD Sandry Brdy). Przeanalizowano również wskaźniki odzwierciedlające rzeczywiste wykorzystanie infrastruktury turystycznej obejmujące liczbę korzystających z noclegów na 1000 ludności. Wskaźnik potwierdza niski udział ruchu turystycznego w przeliczeniu na liczbę ludności. W Polsce i województwie pomorskim oba wskaźniki systematycznie rosły, natomiast na obszarze Partnerstwa Dorzecze Słupi zdecydowanie malały (spadek w ciągu 9 lat o 33%). Powyższe dane wskazują na niski poziom wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych w gospodarce regionu co oznacza, że turystyka pozostaje jednym z niewykorzystanych kierunków rozwoju.

Tabela. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego²⁰ na obszarze LGD PDS (wskaźnik Schneidera).

Wyszczególnienie	Korzystający z noclegów ogółem 2006	Korzystający z noclegów ogółem na 1000 mieszk. 2006	Korzystający z noclegów ogółem, 2013	Korzystający z noclegów ogółem na 1000 mieszk. 2013
Województwo pomorskie	1423353	646	1966831	857
Podregion słupski	296059	619	325455	665
Obszar LGD (łącznie 13 gmin)	22075	215	15473	146

Źródło: Bank danych lokalnych GUS

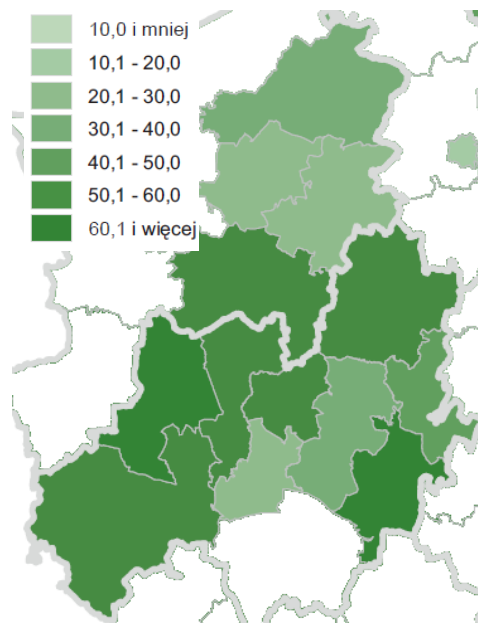
Rekomendacje: Zaprezentowane wskaźniki świadczą o niskim wykorzystaniu potencjału regionu jako tkwi w bogactwie kulturowym i walorach przyrodniczych. Działania wszystkich partnerów w tym samorządów w ramach LGD powinny zmierzać do stworzenia oferty turystycznej, tworzenia infrastruktury i sieciowania produktów turystycznych, mogą one zwiększyć ruch turystyczny co pozwoli stworzyć miejsca pracy i zwiększyć dochody mieszkańców. Walory przyrodnicze i odpowiednia infrastruktura umożliwi stworzenie wyspecjalizowanej oferty w zakresie turystyki zdrowotnej.

Agroturystyka. Na terenie LGD funkcjonują gospodarstwa agroturystyczne oraz organizacje zrzeszające gospodarstwa agroturystyczne i kwatery prywatnych. Istnieją również organizacje pozarządowe działające na rzecz rozwoju u turystyki wiejskiej. Na obszarze PDS występuje jednocześnie niewystarczająca współpraca na poziomie strategicznym pomiędzy podmiotami publicznymi, prywatnymi jak i społecznymi – co powoduje, iż wypracowane strategie, plany koncepcyjne nie są konsekwentnie wdrażane, zaś projekty są niewystarczająco ze sobą powiązane, co utrudnia tworzenie i komercjalizację sieciowych produktów turystycznych.

Lasy, struktura własności oraz lesistość obszaru. Lasy mają duże znaczenie gospodarcze, jako miejsce pracy, źródło pozyskania surowca i runa leśnego oraz źródło dochodów gmin z tytułu podatków. Przeważającą częścią (90%) lasów administrują Lasy Państwowe. Najwyższy wskaźnik lesistości (pow. 50%) mają gminy: Studzienice-65%; Trzebielino-63%; Czarna Dąbrówka-55%; Kolczygłowy-55%; Miastko-53%; Dębica Kaszubska- 51%; Borzyrychom-50%; Parchowo-50%;

²⁰ **Wskaźnik Schneidera** - wskaźnik intensywności ruchu turystycznego, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów w ciągu roku kalendarzowego, przypadającą na 1000 mieszkańców ogółem.

Walory przyrodniczo - krajobrazowe, środowisko naturalne i klimat. Walory przyrodniczo – krajobrazowe, stan środowiska naturalnego oraz warunki klimatyczne, stanowią o możliwościach dynamicznego rozwoju turystyki, w tym m.in. turystyki aktywnej i wypoczynkowej oraz produktów turystycznych z nią powiązanych, a więc są czynnikami wpływającymi na rozwój gospodarczy obszaru. Stan środowiska naturalnego obok czynników ekonomicznych i społecznych wpływa na jakość życia mieszkańców i osób przybywających z zewnątrz na obszar LGD.

Zasoby wodne. Rzeki obszaru LGD tworzą charakterystyczne układy hydrograficzne. Spływają one z centrum Pomorza do Bałtyku. Kluczową rolę w formowaniu warunków odpływu z łądu do morza odgrywają zmiany poziomu wysokości dochodzące do około 100 m. Podnosi to atrakcyjność rzek ze względu na ich „górski” charakter (ryby łososiorodne), malownicze szerokie doliny, klifowe brzegi, urzekające krajobrazy, florę i faunę, co czyni je wyjątkową atrakcją turystyczną. Elementem łączącym obszar Partnerstwa pod względem geograficznym są 3 ważne przymorskie rzeki – Łupawa, Słupia i Wieprza. Stanowią one ciekawy, niewykorzystany potencjał turystyczny (szczególnie dla wędkarzy – obecność troci wędrowniej, kajakarzy – górski charakter i miłośników przyrody – Park Krajobrazowy Dolina Słupi) oraz gospodarczy dla celów energetycznych (elektrownie wodne).

Ryc. Lesistość w 2013 r., Województwo - 36%, Podregion słupski 46%, Polska - 29%, obszar LGD - 46%; Źródła: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2010. Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2010; s. s. 264

Rzeki. Odpływ wód z obszaru odbywa się

w dwóch kierunkach: poprzez rzeki Brdę i Wieprzę, w kierunku dolnej Wisły, a przez rzeki Łupawę i Słupię do Morza Bałtyckiego. Rzekami płynącymi przez tereny obszaru są:

Słupia – dł. 140,6 km, pow. dorzecza: 1600 km².

Łupawa – dł. 98,7 km, pow. dorzecza 924 km².

Wieprza – dł. 140,3 km, pow. dorzecza 2 172,7 km², należy do zlewni bałtyckiej.

Brda – dł. 239 km, pow. dorzecza 4 627 km² - jeden z najpiękniejszych szlaków wodnych w Europie.

Zasoby wodne jezior. Szczególnie cenne pod względem przyrodniczym na terenie PDS są oligotroficzne jeziora lobeliowe i torfowiska kotłowe wraz z dystroficznymi oczkami wodnymi. Jeziora lobeliowe – nazwa pochodzi od lobelii jeziornej, jednej z czterech roślin wskaźnikowych, z którą występują porybliny: jeziorny i kolczasty – pradawne paprotniki oraz brzeżyca jednokwiatowa; objęte ścisłą ochroną, są bardzo czułe na zmiany parametrów fizykochemicznych wody. W Polsce jest 155 jezior lobeliowych, na Pomorzu 151, w Powiecie Bytowskim 50 (na przykład Jezioro Bobięcińskie Wielkie, Okoniewskie, Osiecko, Cechyńskie Małe, Głębocko). Jezioro Jasień, rynnowe jezioro, składające się z dwóch akwenów o pow. 587 ha, z siedmioma wyspami i miejscami lęgowymi kormoranów, orla białego, czapli i łabędzi jest jednym lepiej zagospodarowanych turystycznie jezior na obszarze LGD²¹.

Stopień ochrony przyrody. Obszar LGD jest rejonem o znaczących walorach przyrodniczych, w jego obrębie znajdują się formy ochrony przyrody ustanowione na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 627 ze zm.). Obszary prawnie chronione również są czynnikiem wpływającym na potencjał rozwoju turystyki w regionie, w tym turystyki aktywnej i wypoczynkowej. Bogactwo form i unikatowych zasobów przyrodniczych oraz niski poziom zanieczyszczenia środowiska stawiają obszar LGD w czołówce krajowej, stanowiąc wielkie wyzwanie dla możliwości wykorzystania tego potencjału do przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego. Na obszarze LGD obszary chronione, w szczególności: Słowiński Park Narodowy, Park Krajobrazowy Dolina Słupi, Rezerваты przyrody, Obszary chronionego krajobrazu, Użytki ekologiczne, Pomniki przyrody. Więcej informacji o obszarach prawnie chronionych obszaru LGD - PDS (wg. stan na 31.12.2013 r.) zestawiono w tabeli poniżej. Na szczególną uwagę zasługuje Park Krajobrazowy Dolina Słupi utworzony w 1981 r. o powierzchni ogólnej 37040 ha, w tym na obszarze LGD 21804 ha (59%). Tym samym na obszarze objętym LSR znajduje się znaczna całkowitej powierzchni parku. Na obszarze LGD znajdują się liczne rezerваты przyrody o łącznej powierzchni 1704 ha (w tym jeden w celu ochrony i zachowania ostoi gniazdującego orla bielika). Obszary Chronionego Krajobrazu zajmują powierzchnie 14204 ha (blisko 5% obszaru LGD). Do wybranych obszarów zaliczmy: Fragment Pradoliny Łeby i Wzgórza Morenowe na południe od Lęborka, Źródłowy obszar Brdy i Wieprzy na Wschód od Miastka, Fragment Borów Tucholskich, Jezioro Bobięcińskie ze Skibską Górą.

Tabela. Obszary prawnie chronione w gminach obszaru LGD PDS stan na 31.12.2013 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Rezerваты przyrody	Park Kraj. Dolina Słupi	Słowiński Park Narodowy	Obszary chron. kraj. razem	Użytki ekol.	Pomniki przyrody
	ha	ha	Ha	ha	ha	ha	szt.

²¹ Źródło : <http://natura2000.gdos.gov.pl/datafiles> - data dostępu 01.03.2015

Obszar LGD -ha	41627,9	1704	21804	1706,9	14204	2209	501
*Obszar LGD = 100%	14,3%	0,6%	7,5%	0,6%	4,9%	0,8%	x
**Obszary chron..LGD =100%	41627,9	4,1%	52,4%	4,1%	34,1%	5,3%	x

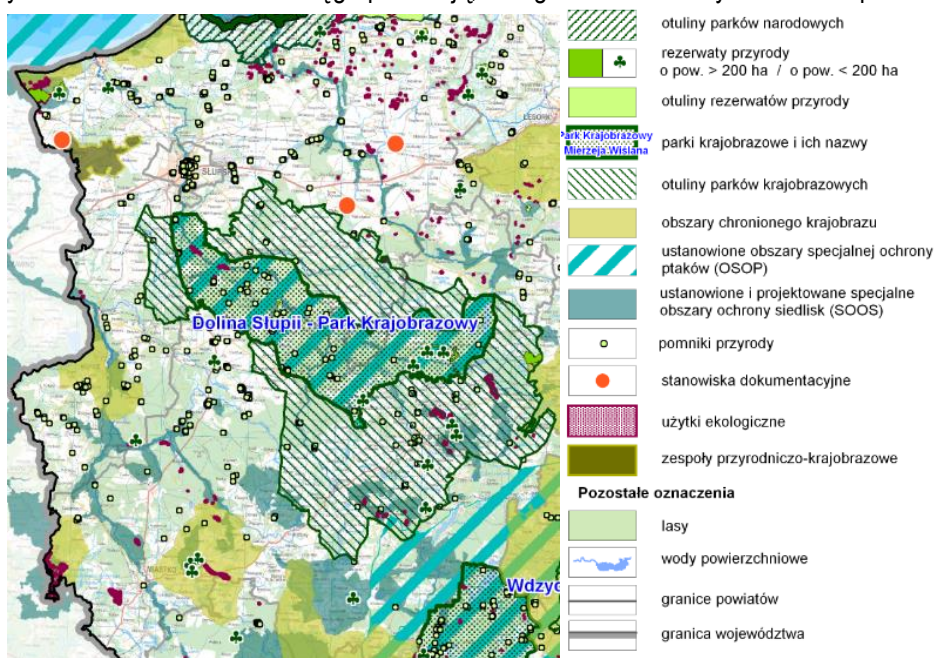
*Obszar LGD = 100% = 2902 km² = 290200ha; **Obszary chronione LGD = 100% = 41627,9 ha
 Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne na podstawie danych z gmin.

Ponadto, na obszarze LGD znajdują się pomniki przyrody (501), w tym wprowadzone uchwałą Rady Gminy. Potwierdzeniem niezwykłych walorów przyrodniczych obszaru LGD jest zasiedlenie przez różne, często rzadkie i ginące gatunki ptaków. Największym drapieżnym ptakiem gniazdującym w Dorzeczu Słupi jest orzeł bielik. Utworzono tu rezerwat "Gniazda Orła Bielika". Gniazda bociana białego są ozdobą przydrożnych słupów i dachów domów, zaś w koronach wysokich drzew gniazduje bocian czarny. W gronie 10 najważniejszych ostoi krajowych żurawia jest także Park Krajobrazowy Dolina Słupi. Niektóre miejsca występowania ptaków pod względem przyrodniczym mają duże znaczenie w skali światowej. Na terenie objętym LSR występują znaczne populacje dzikich ssaków. Ze względu na ilości dostępnego pokarmu i wielkość terenów stanowiących ich ostoje licznie występują jelenie, sarny i dziki, które stanowią sporą atrakcję łowiecką. Z drapieżników spotykamy kuny, tchórze, gronostaje, łasice, norki, lisy, jenoty i borsuki. Na uwagę zasługuje licznie występująca wydra oraz bóbr, introdukowany tu w 1989 roku. Na obszarze LGD PDS ustanowiono liczne Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków oraz Obszar Specjalnej Ochrony Siedliskowej (tzw. Shadow List obszarów Natura 2000). Poniżej przykładowe wybrane **Obszary Natura 2000**^{22,23}:

- Dolina Słupi PLB220002 - obszar specjalnej ochrony ptaków o pow. 37471,8 ha obejmujący dorzecze środkowego biegu rzeki Słupi oraz jej dopływów: Łupawy, Bytowy, Jutrzenki i Skotawy.
- Dolina Rzeki Słupi PLH220052 – obszar o pow. 6997,2 ha obejmuje dorzecze środkowego odcinka rzeki Słupi oraz jej dopływów: Bytowy, Jutrzenki i Skotawy.
- Dolina Łupawy PLH 220036 - obszar o pow. 5508,60 ha obejmuje doliny rzek Łupawy i Bukowiny od wypływu z jez. Jasień.
- Dolina Wieprzy i Studnicy PLH220038 – obszar o pow. 14349 ha obejmuje swoim zasięgiem fragmenty gmin Miastko i Trzebielino, objęte Lokalną
- Bory Tucholskie PLH220009 – obszar o pow. 322535,8 ha obejmujący swoim zasięgiem fragmenty gmin Bytów, Parchowo, Studzienice objęte Lokalną Strategią Rozwoju.

Zanieczyszczenie środowiska. Obszar Partnerstwa należy do najmniej zanieczyszczonych obszarów województwa i kraju. Niska gęstość zaludnienia, słaby stopień urbanizacji oraz troska lokalnych władz i środowisk społecznych o poszanowanie zasad zrównoważonego rozwoju sprzyjają zachowaniu nieskażonego środowiska naturalnego Dorzecza Słupi. Zróżnicowanie ekosystemów (lasy, torfowiska, jeziora, rzeki i źródła) są ostoją dla wielu rzadkich i ginących gatunków roślin i zwierząt. Brak przemysłu ciężkiego powoduje, iż nie występują tu znaczące źródła zanieczyszczenia. Liczne, realizowane w ostatnich latach i obecnie inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska o szerokim zasięgu powodują, iż zagrożenie zanieczyszczeniem spada do minimum. Przykładem takich inwestycji jest składowisko odpadów w Sierżnie pod Bytovem, pozwalające na prowadzenie wspólnej gospodarki odpadami (w tym selektywna zbiórka odpadów) przez 18 gmin województwa pomorskiego.

Bogactwa naturalne. Podstawowe surowce mineralne to plejstocenijskie piaski, żwiry i ropy oraz holocenijskie surowce organiczne – torfy i kreda jeziorna. Ponadto w zarastających zbiornikach jeziornych powstają sukcesywnie złoża tzw. wapna łąkowego, wydobywane na niewielką skalę. Torfy i kruszywa naturalne eksploatowane są w mniejszych odkrywkach, we wszystkich gminach.

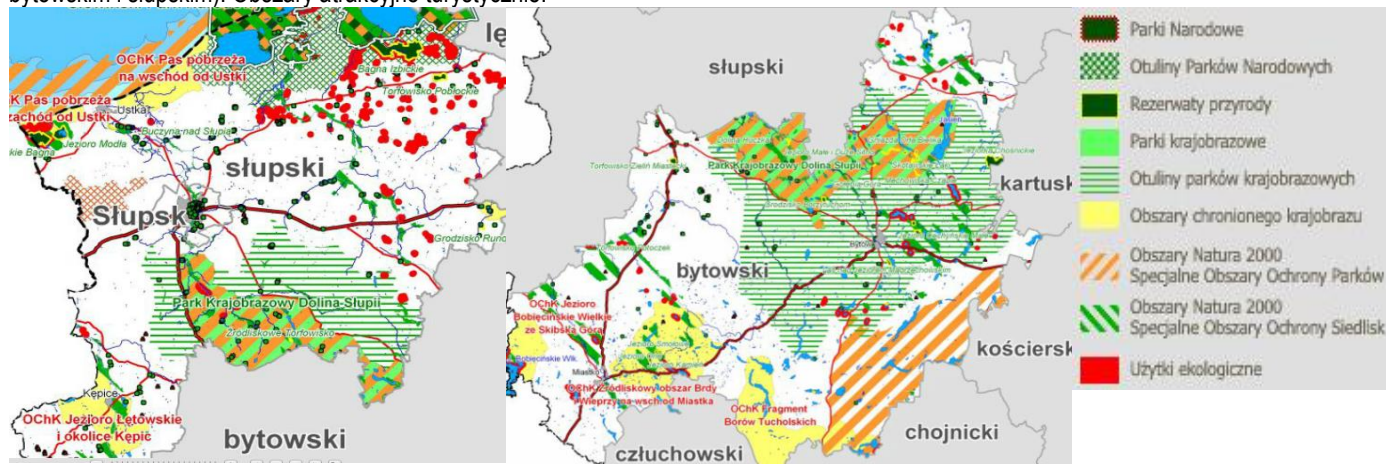

Ryc. Formy ochrony przyrody i krajobrazu na obszarze 13 gmin LGD PDS. Obszary przyrodniczo cenne i atrakcyjne turystycznie.

²²Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska – standardowe formularze danych dla obszarów Natura 2000 r.

²³Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2013 roku, Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa, 2014, s. 407.

Ryc. Formy ochrony przyrody i krajobrazu na obszarze 13 gmin LGD PDS (przestrzenne rozmieszczenie obszarów w dwóch powiatach bytowskim i słupskim). Obszary atrakcyjne turystycznie.

3.8. Charakterystykę rolnictwa i rynku rolnego

Na obszarze LGD rolnictwo pełni funkcję dominującą przestrzennie i gospodarczo. Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej charakteryzuje średnia i niska przydatność rolnicza, występuje wysoki odsetek gruntów najslabszych. Zróżnicowanie warunków do produkcji rolnej potwierdza wysokość wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej - wynosi on (w skali 100 pkt.) od 44,1 pkt. w gminie Studzienice do ponad 80 pkt. w gminie Damnica. Do roku 1992 w gospodarce rolnej dominowały Państwowe Gospodarstwa Rolne (PGR), we władaniu których znajdowało się większość użytków rolnych. Na przestrzeni ostatnich lat w wyniku restrukturyzacji wzrósł udział sektora prywatnego w użytkowaniu gruntów, co nie poprawiło w znaczący sposób struktury gospodarstw rolnych. Część dużych dzierżawców (pow. 300 ha) prowadzi ograniczoną produkcję rolną i zatrudnienie u nowych dzierżawców na 100 ha użytków rolnych jest pięciokrotnie niższe niż w PGR. Na terenie działania Partnerstwa Dorzecze Słupi występuje 8333 indywidualnych gospodarstw rolnych. Ponad połowa (53%, 4405) to gospodarstwa o wielkości do 1 – 5 ha. 20% (1636) gospodarstw to gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha. Blisko połowa gospodarstw prowadzi działalność wyłącznie rolniczą. Niestety, wiele gospodarstw nie prowadzi w ogóle działalności gospodarczej. Z uwagi na bardzo wysoki udział obszarów ONW na terenie partnerstwa, zwiększenie liczby gospodarstw ekologicznych, produkujących na rynek lokalny (turyści) i rynek zewnętrzny jest uzasadniony.

Tabela. Liczba gospodarstw rolnych na obszarze LGD (13 gmin) na podstawie odprowadzonego podatku do UG w 2005 i w 2014 r.

Lp.	Obszar LGD	Liczba gospodarstw				
		1 do 5 ha	> 5 do 10 ha	> 10 do 15 ha	> 15 ha	Ogółem*
1.	Cały obszar LGD 2005 rok	4766	1497	964	2141	9368
2.	Struktura w %	51	16	10	23	100
3.	Cały obszar LGD 2014 rok	4405	1457	832	1636	8333
4.	Struktura w %	53	17	10	20	100
5.	Spadek liczby gospodarstw w latach 2005 -2014 o ...	361	40	132	505	1035
6.	Spadek liczby gospodarstw w latach 2005 -2014 (w %) o ...	8	3	14	24	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z poszczególnych UG.

W strukturze zasiewów obszaru dominują zboża (ok. 80%), na znacznej części obszaru rolniczego partnerstwa bardzo dobre wyniki osiągają rolnicy w uprawie ziemniaków, w tym sadzeniaka kwalifikowanego, który wymaga wyższych umiejętności rolniczych. Ponadto, po okresie recesji wzrasta zainteresowanie uprawą warzyw i owoców, w tym szczególnie truskawek. Szansą na podniesienie konkurencyjności gospodarstw rolnych jest, poza poprawą odczynu gleb, struktury zasiewów i innych czynników dobrej praktyki rolniczej poprzez doskonalenie produkcji, specjalizację w produkcji sadzeniaka (pierwszy rejon degeneracji ziemniaka – obszar predysponowany do tego typu produkcji rolniczej) oraz poszerzenie uprawy roślin energetycznych. Wprowadzone zmiany w produkcji rolnej powinny zwiększyć dochody gospodarstw rolnych, spowodować wzrost wykorzystania wolnych zasobów siły roboczej i zwiększyć atrakcyjność turystyczną obszaru. Wśród rolników wzrasta zainteresowanie dywersyfikacją produkcji rolnej oraz sprzedażą bezpośrednią produktów roślinnych i zwierzęcych bezpośrednio z gospodarstwa rolnego.

3.9. Opis produktów lokalnych.

Na obszarze LGD istnieją kulinarne tradycje związane z wytwarzaniem produktów wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych MRIRW, w tym: kielbasa biała surowa, udziec barani z owcy pomorskiej z czosnkiem, okrasa z gęsiny/óbóna, czarny salceson

(blutka), „hylyng” opiekany z cebulą – śledź po kaszubsku, śledzie marynowane w oleju, truskawka kaszubska lub kaszëbskô malëna, szpajza, cytronszpajza, ruchanki, kaszubski sernik z ziemniakami, młodziowy kuch z kruszonką, kaszubskie orzechy z marchwi, kaszubski chleb żytni, zylc – galareta z nówek, plince kaszubskie, kaszubska zupa brzadowa, pulki kaszubskie, zupa z żółtej brukwi/zupa z żółtych wręków, gęś pomorska pieczona, pierogi dębnickie z jagnięcymi podrobami, sok z kwiatu czarnego bzu, brëjka – kawa po kaszubsku. Ponadto, w wyniku realizacji przez LGD konkursu certyfikat marki lokalnej Zielone Serce Pomorza oraz konkursu kulinarnego „Kuchnia Dorzecza Słupi, zidentyfikowano wiele ciekawych tradycyjnych potraw i produktów, które są, bądź stają się markowym produktem związanym z obszarem LGD. Są to m.in.: chleb żytni z Góry Lemana, zupa kaszubska maślankowa, wyroby wędzone z kaczki i gęsi, paszтет z gęsi, kaczka faszerowana czy liczne nalewki. Z obszarem LGD związany jest jeden produkt zarejestrowany w rejestrze chronionych nazw pochodzenia i chronionych oznaczeń geograficznych jako Truskawka kaszubska/kaszëbskô malëna. Obecnie na obszarze nie ma certyfikowanych producentów tego produktu. Zarówno produkty tradycyjne z listy MRiRW jak również certyfikowane przez LGD są zwykle wytwarzane głównie w domach oraz przez Koła Gospodyń Wiejskich, a także w punktach gastronomii, gospodarstwach agroturystycznych. Produkty lokalne są sprzedawane okazjonalnie przez Koła Gospodyń Wiejskich na lokalnych imprezach, jarmarkach i festynach. Do najaktywniejszych podmiotów zaangażowanych w sprzedaż potraw regionalnych należą: Restauracja Jaś Kowalski w Bytowie, Centrum Międzynarodowych Spotkań w Tuchomiu i Koło Gospodyń Wiejskich Trzebiatkowa, Gospodarstwo Agroturystyczne Góra Lemana w Piasznicy oraz Gospodarstwo Agroturystyczne Agroregina w Bytowie. Wspólnie z tymi podmiotami oraz w ramach projektu współpracy z innymi lokalnymi grupami na Pomorzu utworzyliśmy Szlak Kulinarny Pomorza.

Stosunkowo słabo wygląda na obszarze LGD sprzedaż bezpośrednia produktów rolnych oraz przetwórstwo lokalnych produktów. Istnieje słaba dostępność tych produktów dla mieszkańców, sprzedaż odbywa się w sposób nieformalny, a promocja głównie „pocztą pantoflową”. Zidentyfikowano potencjał związany ze sprzedażą bezpośrednią produktów pochodzących z niewielkich gospodarstw rolnych, w tym: produktów z mleka, warzyw i owoców, miodów, mięsa (w tym wołowina producentów zrzeszonych w Grupie Producentów „Pomorska Wołowina”), jaj oraz produktów pochodzących ze zbieractwa: grzyby, jagody, borówki, zioła. Jednak ograniczenia formalno-prawne, brak współpracy i integracji drobnych producentów rolnych oraz brak infrastruktury umożliwiającej sprzedaż bezpośrednią, jak również niewystarczająca promocja wśród potencjalnych lokalnych odbiorców sprawiają, że stanowią istotne bariery w rozwoju tego rodzaju działalności i podnoszenia ich konkurencyjności.

Dodatkowo, znakiem marki lokalnej Zielone Serce Pomorza nagradzane są także produkty i usługi niespożywcze, w tym:

- za produkty i/lub usługi turystyczne certyfikat przyznano np.: Ekajaki.pl; Gospodarstwo Agroturystyczne Góra Lemana, Ośrodek Wypoczynkowy Zawiaty,

- za wyroby rękodzielnicze: Pracowni Haftu Ręcznego i Renowacji Tkanin Unikatowych Gabrieli Reza, oraz firmie Rena - usługi krawieckie i renowacja tkanin unikatowych za haft kaszubski, Jerzemu Jankowskiemu za wyroby bednarskie, Annie Pietrzak za ekologiczne lalki szyte techniką waldorfską, Ewie Orzechowskiej za tkactwo ręczne – szale, szaliki, tkaniny użytkowe.

W konkursach nagrodzono także ważniejsze imprezy i wydarzenia, w tym: BytOFFsky Festival, Jeździeckie Mistrzostwa Kaszub Amatorów w Runowie oraz ciekawe inicjatywy lokalne, takie jak: Mikorowo – wioska ziół i kwiatów, Teatr Młodych Gotów w Czarnej Dąbrówce, oraz Wieś Słonecznikowa (Gogolewo).

Produkty i usługi certyfikowane marką lokalną Zielone Serce Pomorza są promowane przez LGD w różnych formach: za pomocą publikacji promocyjnych, na portalu www.zielonesercepomorza.pl, poprzez udział w targach i imprezach wystawienniczych oraz poprzez promocję podczas lokalnych imprez.

Rekomendacja: z uwagi na charakter produktów lokalnych występujących na terenie LGD oraz na dotychczasowe doświadczenia, w kolejnym okresie programowania wskazane jest kontynuowanie działań związanych z promocją marki lokalnej ZSP. System certyfikacji winien uwzględniać działania skierowane na zwiększenie dostępności produktów pochodzących z gospodarstw rolnych dla mieszkańców – utworzenie i promocję bazy producentów, organizację cyklicznych imprez lokalnych w formie targowej, stanowiącej element promocji produktów lokalnych i umożliwienie ich sprzedaży mieszkańcom oraz wspierania tworzenia miejsc dystrybucji lokalnych produktów.

3.10. Opis zagospodarowania przestrzennego

Środowisko, zagospodarowanie przestrzeni. Środowisko rozumiane zarówno jako środowisko przyrodnicze, ale też jako środowisko życia ludzi jest zdecydowaną mocną stroną obszaru LGD. Niska antropopresja²⁴, czyli ogół działań człowieka (zarówno planowych i przypadkowych) mających wpływ na środowisko przyrodnicze, duża liczba obszarów objętych ochroną przyrody, duży udział lasów i występowanie czystych rzek i jezior mogą być przewagą konkurencyjną obszaru LGD, w szczególności w turystyce i rekreacji. Czyste środowisko jest jednym z głównych zasobów obszaru i należy podejmować

²⁴ **Antropopresja** – ogół działań człowieka (zarówno planowych i przypadkowych) mających wpływ na **środowisko przyrodnicze**. Antropopresja może być scharakteryzowana poprzez różną skalę intensywności i zasięgu przestrzennego, co ma najczęściej aspekt negatywny, np.: **hałas, zanieczyszczenie powietrza i wód, wyrąb lasów, wypas nadmiernej liczby zwierząt.**

Czynniki antropopresji – różne formy działalności człowieka w środowisku np. zabudowania, uprawa gleby, przemysł, komunikacja, hodowla, turystyka i inne.

Antropopresji – konkretne oddziaływania człowieka na środowisko np. zanieczyszczenie wody, emisja hałasu, zaśmiecanie, wycinanie lasu, emisja zanieczyszczeń powietrza.

działania, aby jego zasoby wykorzystywać w sposób zrównoważony. Gospodarka obszaru oparta jest na zasobach przyrodniczych, w szczególności na gospodarce leśnej, rolnictwie i rybołówstwie. Nie można również zapomnieć o zasobach przestrzeni, jaką dysponuje obszar. Stosunkowo duża powierzchnia, słabe zaludnienie, daje możliwości bezkonfliktowego wykorzystania przestrzeni do rozwijania nowych kierunków/branż gospodarki. Przykładem może być energetyka odnawialna. Przy planowaniu nowych inwestycji należy kierować się zasadą zrównoważonego rozwoju. Pomimo sprzyjających warunków nie rozwinęło się w jakiś szczególny sposób rolnictwo ekologiczne. Obszar LGD posiadający czyste środowisko, dużą powierzchnię i będąc obszarem rolniczym posiada predyspozycje do jego rozwoju. Podobnie rzecz ma się z energetyką odnawialną. Można oczekiwać, że w najbliższym czasie wzrośnie zainteresowanie zarówno produktami ekologicznymi, jak też produkcją energii ze źródeł odnawialnych.

Do podstawowych atutów środowiska, zagospodarowania przestrzeni obszaru partnerstwa zaliczamy:

- Atrakcyjny charakter krajobrazu polodowcowego w szczególności Pojezierze Bytowskie, które tworzy skupisko jezior. Szczególnie dużo jezior w okolicach Miastka oraz Bytowa
- Lasy, które stanowiły na koniec 2013 roku 46% obszaru LGD
- Czystość wód powierzchniowych i podziemnych
- Dobra jakość powietrza
- Małe natężenie ruchu drogowego
- Duża liczba obszarów cennych przyrodniczo i podlegających ochronie, m.in. największa w Polsce koncentracja torfowisk wysokich i przejściowych
- Mniejsze uprzemysłowienie obszaru LGD
- Wysoka estetyka miejscowości
- Popyt na zakup działek mieszkalnych oraz wypoczynkowo-rekreacyjnych
- Możliwości finansowania nowych inwestycji przez Unię Europejską.

Jakość życia. Otoczenie oraz relacje zewnętrzne. Położenie i uwarunkowania rozwojowe nie są mocną stroną obszaru LGD. Obszar wdrażania LSR położony jest z dala od głównych centrów rozwojowych kraju i województwa pomorskiego. Na znacznym obszarze LGD (z wyłączeniem jej północnej części – trasa S6) nie przebiegają tutaj ważniejsze w skali kraju szlaki komunikacyjne. Brakuje również połączeń kolejowych. Z drugiej zaś strony obszaru położony jest w obrębie obszaru kulturowego Kaszub. Mocną stroną są również warunki naturalne, tj. atrakcyjny krajobraz Pojezierza Bytowskiego oraz Doliny Słupi. Nie można liczyć na budowę kolejnych dróg ekspresowych i autostrad (poza trasą S6), gdyż takie inwestycje nie są planowane na szczeblu krajowym. Do działań kluczowych można zaliczyć poprawę jakości połączeń komunikacyjnych, poprawę infrastruktury drogowej zarówno lokalnej jak też ponadlokalnej oraz w szczególności starania o przywrócenie połączeń kolejowych głównie Bytowa z Gdańskiem. W zakresie relacji z otoczeniem do podstawowych obszarów problemowych możemy uznać:

- na części obszaru LGD położonej w powiecie bytowskim (dotyczy to 9 z 13 gmin) połączenie kolejowe (jedyna czynna linia kolejowa, łącząca Piłę i Ustkę, przebiega przez Miastko, brak jest jednak połączenia kolejowego z Trójmiastem, linia kolejowa przebiegająca przez Bytów jest nieczynna),
- słaba dostępność czasowa głównych ośrodków osadniczych z terenu obszaru LGD w szczególności z gmin wiejskich

Zagrożenia obszaru w relacjach z otoczeniem to:

- słaba dostępność czasowa obszaru do innych regionów (Dotarcie do Gdańska zajmuje średnio od około 120 do 150 minut)
- brak połączeń autobusowych z okolicznymi miastami oraz z Trójmiastem

Mocne strony obszaru w relacji z otoczeniem to:

- Położenie na terenie Kaszub – regionu Polski o bogatej kulturze
- wysokie walory przyrodniczo - krajobrazowe, Doliny Słupi oraz Pojezierza Kaszubskiego
- małe natężenie ruchu samochodów ciężarowych
- przebieg dróg krajowych łączących Gdańsk i Stargard Szczeciński oraz prowadzących z południa Polski do Ustki (przez Miastko)

Szanse rozwoju obszaru w związku z otoczeniem to:

- Sąsiedztwo Słupska, regionalnego ośrodka handlowego, przemysłowego oraz kulturalnego
- Położenie w Województwie Pomorskim, obszarze trwałego wzrostu społeczno-gospodarczego.

Drogi publiczne i bezpieczeństwo. Sieć dróg w wojewódzkich oceniana jest jako wystarczająca, natomiast większość pozostałych dróg w szczególności powiatowych i gminnych wymaga pilnej naprawy i modernizacji. W 2013 r. na 10 tys. ludności w województwie było 11 wypadków (kraj 9), 15 rannych (kraj 11) 0,8 ofiar śmiertelnych (kraj 0,9). W roku 2013 w województwie pomorskim 7% dróg to drogi krajowe, 14% to drogi wojewódzkie, 41% drogi powiatowe i 37% drogi gminne. Na 100 km² powierzchni ogólnej, drogi publiczne o nawierzchni twardej to 70% (kraj 91) w tym o nawierzchni ulepszonej 64% (kraj 84%). Pod względem liczby dróg publicznych o twardej nawierzchni na 100 km² województwo pomorskie zajmuje 12 lokatę na 16 województw. Szybki wzrost liczby pojazdów przy obecnym stanie dróg wewnątrz województwa (wyrwy, pobocza obsadzone drzewami, wąskie jezdnie) jest w części przyczyną wypadków drogowych. W 2013 r. na 10 tys. pojazdów w województwie

zanotowano 18 wypadków (kraj 14), na których przypadło 23 rannych (kraj 17) i 1,2 ofiary śmiertelne (kraj 1,3). Wskaźnik wykrywalności sprawców różnych przestępstw stwierdzonych przez policję w 2013 r. wynosił w kraju – 67%, w województwie pomorskim 63% a w powiecie bytowskim 79% i słupskim 73%.

Infrastruktura techniczna.

Wyposażenie mieszkańców w instalacje wodociągowe, kanalizacyjne, gazowe. W ostatnich latach (2010 – 2013) nastąpiła znacząca poprawa w dostępie mieszkańców do instalacji w szczególności kanalizacyjnej, która z reguły była budowana w drugiej kolejności po instalacji wodociągowej. Z instalacji wodociągowej w 2013 r. korzystało już od 78% (g. Trzebielino) do 96% (gm. Damnica) mieszkańców gmin LGD. W porównaniu do średnich powiatów w których znajdują się gminy należące do LGD, wskaźnik korzystania ludności z instalacji wodociągowej należy ocenić jako średni. Z instalacji kanalizacyjnej korzysta znacznie niższy odsetek ludności – od 39% (w gm. Trzebielino) do 84% w gminie Bytów. Liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w r. 2013 wahała się od 42% w gm. Parchowo do 92% w gminie Bytów. Zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca w m³ w skali województwa obniżyło się z 33 m³ w 2009r. do 32 m³ w r. 2013 – zużycie to jest zróżnicowane w poszczególnych gminach od 22 m³ w gm. Trzebielino do 41 m³ w gm. Dębica Kaszubska. Sieć gazowa na terenie LGD praktycznie nie występuje poza gminą Bytów (61% ludności) i kilkoma miejscowościami na obrzeżach Bytowa. Ludność większości gmin LGD korzysta z gazu płynnego (z butli). Oczyszczalnie ścieków na obszarze LGD Partnerstwa Dorzecze Słupi i liczba ludności korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2013 r.

Charakterystyka wybranych elementów infrastruktury technicznej	Źródło: <i>Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014; Portret województwa, Portrety Powiatów, Gmin; http://gdansk.stat.gov.pl/statystyczne-vademecum-samorzadowca/</i>
1.Liczba oczyszczalni ścieków na obszarze LGD PDS - 38	
2.Wywóz nieczystości ciekłych - zbiorniki bezodpływowe - 3982	
3.Wywóz nieczystości ciekłych - oczyszczenie przydomowe – 510	
4.Liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków – 82683 osób (78% mieszkańców)	

3.11. Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR

Obszar Partnerstwa, objęty Lokalną Strategią Rozwoju na lata 2016-2023, jest spójny przestrzennie, przyrodniczo, historycznie i kulturowo oraz społecznie i gospodarczo, co opisano szczegółowo w poprzednich rozdziałach. Reasumując, najważniejsze elementy spójności dotyczą:

- spójność lokalnych zasobów z uwarunkowaniami geograficznymi i przyrodniczymi
- spójność lokalnych zasobów z uwarunkowaniami historycznymi i kulturowymi
- spójność lokalnych zasobów z uwarunkowaniami gospodarczymi.
- spójność lokalnych zasobów z uwarunkowaniami społecznymi.

Spójność lokalnych zasobów z uwarunkowaniami geograficznymi i przyrodniczymi. Obszar objęty LSR wyróżnia się na tle województwa i kraju silną indywidualnością przyrodniczą i unikatowością. Bogactwo flory i fauny, walory krajobrazowe, w tym dolin rzecznych, lasów i szachownice pól uprawnych stanowią mało odkryte wartości poznawcze. Obszary prawnie chronione zajmują 14,3% powierzchni ogólnej obszaru LGD, lesistość jest wyższa od średniej dla kraju i Europy, i wynosi 46%. Podstawowym elementem łączącym obszar Partnerstwa są rzeki. Rzeką o największym potencjale jest Słupia, która oferując znakomite warunki do uprawiania turystyki kajakowej, wędkarstwa, a doliny rzeczne do wędrówek rowerowych i pieszych. Duże zmiany poziomu splotu wód rzecznych wpływają na ich górski charakter. Czyste środowisko pozwoliło zachować jeziora lobeliowe, które są unikatem na skalę europejską. Lasy, obok bogactwa flory i fauny, bogate są w grzyby, jagody, maliny, zioła i zwierzyinę łowną.

Spójność lokalnych zasobów z uwarunkowaniami historycznymi i kulturowymi. Struktura terytorialna obszaru ukształtowana została w XV w. (Prusy Królewskie) a następnie obszar należał do Księstwa Słupsko-Sławieńskiego. Po II wojnie światowej teren ten (tzw. „ziemie odzyskane”) zasiedlony został przez osadników z różnych stron kraju, stanowiąc wspólnie z zamieszkującą tu ludnością kaszubską swoistą mozaikę kulturową.

Struktura etnograficzna obszaru przejawia się przede wszystkim w zróżnicowaniu językowym, zwyczajach, tradycji. Przez blisko 70 lat od 1945 r. kreują się nowe tradycje mieszkańców ze szczególną aktywnością kultury kaszubskiej. Wśród zachowanych zabytków kulturowych zwraca uwagę ich różnorodność (budownictwo szachulcowe, obronne, mieszkaniowe, przemysłowe, gospodarcze, użyteczności publicznej, cmentarze) oraz liczba. Ogółem na obszarze LGD zewidencjonowano 2735 zabytków architektonicznych (więcej informacji patrz rozdział 3.6.Opis dziedzictwa kulturowego, zabytków). Charakterystyczne jest występowanie dużej liczby obiektów rezydencjalnych (pałaców i dworów) – 841 i budownictwa sakralnego (kościół, kapliczki, figury przydrożne, krzyże) - 607.

Spójność lokalnych zasobów z uwarunkowaniami gospodarczymi. Dominującą formę gospodarowania przestrzennie i gospodarczo stanowi rolnictwo. Restrukturyzacja Państwowych Gospodarstw Rolnych wywołała depresję gospodarczą i wysokie bezrobocie strukturalne. Aktualnie powyżej 95% użytków rolnych znajduje się w rękach prywatnych. Duże znaczenie dla dalszego rozwoju gospodarczego ma rozwój turystyki wiejskiej, w tym usług. Należy wspomnieć także o znaczącym rozwoju sektora rybnego, w tym hodowli pstrąga.

Spójność lokalnych zasobów z uwarunkowaniami społecznymi. Społeczność obszaru cechuje pogłębiająca się integracja wewnętrzna, wspólna tożsamość oraz wzrastająca aktywność społeczna. Objawia się to wspólnym działaniem na rzecz poprawy jakości życia w miejscowościach wiejskich, wspólną pracą na rzecz poprawy estetyki wsi. Znacząco wzrasta

zainteresowanie możliwościami dywersyfikacji produkcji rolnej i własną przedsiębiorczością, o czym świadczyć może liczba osób uczestniczących w szkoleniach w tym zakresie. Należy podkreślić iż aktywność społeczna jest często ograniczona brakiem środków finansowych na rozwój w budżetach gmin.

Specyfika obszaru i sposób jej wykorzystania. Obszar objęty LSR o powierzchni 2902 km² zamieszkały przez 105901 (stan na 31.12.2013), w skład którego wchodzi 13 gmin, 226 sołectw i 427 miejscowości charakteryzuje się unikatowymi zasobami przyrodniczymi i kulturowymi. Z ważniejszych zasobów wymienić można:

- Park Krajobrazowy Dolina Słupi,
- jeziora lobeliowe,
- rzeki o górskim charakterze: Łupawa, Słupia i ich dopływy,
- lasy (46%) powierzchnia LGD bogate w runo leśne i zwierzynę łowną,
- obszary przyrodniczo cenne (14,3% pow. LGD),
- bogactwo flory i fauny,
- zabytki architektoniczne
- swoisty, leczniczy mikroklimat.

Zasoby te w połączeniu z niską gęstością zaludnienia (36 os/km²), wobec 125 w województwie pomorskim, brakiem uciążliwego przemysłu, peryferyjnym położeniem w stosunku do dużych aglomeracji stanowiąc mogą znakomite warunki do wykorzystania w przyspieszeniu rozwoju społeczno-gospodarczego, opartego na rozwoju turystyki. Dotychczasowy sposób wykorzystania tych zasobów jest niewystarczający. W celu podniesienia jakości świadczonych usług turystycznych należałoby m.in.:

- wzbogacić infrastrukturę turystyczną,
- poprawić promocję obszaru,
- przeprowadzić renowację zabytków,
- poprawić sieć i jakość usług dla turystów, opracować programy pobytu dla różnych grup turystów,
- poprawić stan infrastruktury społecznej we wsiach, estetykę wsi,
- poprawić stan infrastruktury technicznej w tym dróg, kanalizacji,
- poprawić dostęp do Internetu.

Realizacja kierunku rozwoju w oparciu o turystykę spotyka się szerokim zainteresowaniem wszystkich partnerów LGD. Aby ją zrealizować przewiduje się działania związane z aktywizacją mieszkańców i poprawą jakości życia.

Rozdział IV Analiza SWOT

4.1. Mocne i Słabe strony obszaru Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi.

Mocne strony	Słabe strony
<p>Środowisko naturalne, infrastruktura i zagospodarowanie przestrzeni LGD.</p> <p>1.Wysoki potencjał turystyczny: czyste środowisko, park krajobrazowy, lasy, rzeki, brak ciężkiego przemysłu, atrakcyjnie usytuowane tereny pod budownictwo.</p> <p>2.Bogate zasoby i walory przyrodniczo - krajobrazowe (np. Park Krajobrazowy Dolina Słupi, Słowiński Park Narodowy - częściowo, Rezerваты przyrody, Obszary Natura 2000), często o unikatowej wartości w skali Europy i Kraju.</p> <p>3.Wysoka lesistość obszaru, średni dla całego obszaru 45%, lasy bogate w zwierzynę łowną, runo leśne.</p> <p>4.Rolnictwo pełniące funkcję dominującą w przestrzeni obszaru.</p> <p>5.Poprawa struktury agrarnej gospodarstw rolnych (wzrost powierzchni i specjalizacja gospodarstw).</p> <p>Społeczeństwo. Kapitał społeczny obszaru LGD.</p> <p>6.Optymalna sieć placówek bazy oświatowej na poziomie podstawowym i gimnazjalnym.</p> <p>7.Duża liczba organizacji pozarządowych, wzrastające zaangażowanie społeczne grup formalnych i nieformalnych.</p> <p>8.Duże doświadczenie społeczności lokalnej we wdrażaniu Planów Odnowy Miejscowości.</p>	<p>Rozwój gospodarczy obszaru LGD. Gospodarka lokalna i przedsiębiorczość.</p> <p>1.Mała liczba nowych i atrakcyjnych miejsc pracy.</p> <p>2.Słabo rozwinięty rynek usług – krawiectwo, fryzjerstwo, kosmetyczka, florystyka, rzemiosło/rękodzieło, rehabilitacja, odnowa biologiczna, stomatologia.</p> <p>3.Brak informacji/wiedzy o lokalnych producentach ekologicznych produktów.</p> <p>4.Brak punktów sprzedaży lokalnych produktów.</p> <p>5.Brak małych przetwórn, hurtowni owoców.</p> <p>6.Około 1/3 podmiotów, których dochody uzyskiwane z prowadzonej działalności – gospodarczej, rolniczej, a także pozarolniczej, czy twórczej nie są wystarczające na pokrycie podstawowych potrzeb utrzymania gospodarstwa domowego.</p> <p>7.Niewykorzystany potencjał związany z rozwojem turystyki, lecznictwa uzdrowiskowego, odnawialnych źródeł energii.</p> <p>8.Rozproszona i niewyspecjalizowana oferta turystyczna, brak współpracy podmiotów i wspólnej, dobrej promocji.</p> <p>9.Niewystarczająca oferta turystyki aktywnej, w tym w szczególności poza sezonem letnim.</p> <p>10.Niski poziom aktywności zawodowej i gospodarczej mieszkańców.</p> <p>11.Brak stabilizacji na rynku pracy (duża sezonowość).</p> <p>Środowisko naturalne obszaru LGD, infrastruktura i zagospodarowanie przestrzeni.</p> <p>12.Niewystarczająca edukacja ekologiczna.</p> <p>13.Słaba promocja walorów środowiska naturalnego.</p> <p>14.Brak miejsc sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych.</p>

<p>9. Wystarczająca infrastruktura sportowo-kulturalna: (boiska sportowe, świetlice, ścieżki rowerowe, miejsca rekreacji, szeroki kalendarz imprez imprezy okolicznościowych i tematycznych).</p> <p>10. Różnorodność kulturowa mieszkańców, kultywowanie tradycji w tym Kaszubów.</p> <p>11. Bogate zasoby historyczne, duża liczba zabytków kulturowych.</p> <p>Gospodarka lokalna i przedsiębiorczość.</p> <p>12. Dobrze rozwinięta gospodarka leśna i przemysł drzewny.</p> <p>13. Na terenie obszaru występuje kilka większych przedsiębiorstw produkcyjnych i handlowych – (spółki z o.o. np.: Drutex, Kołaszewski, Wirelan, Łąccy).</p> <p>14. Spadek liczby podmiotów gospodarczych w sekcji rolnictwo (zmniejszenie zatrudnienia w rolnictwie).</p> <p>15. Wzrost podmiotów gospodarczych, w tym w sekcji: budownictwo, hotele i restauracje.</p>	<p>Spoleczeństwo. Kapitał społeczny obszaru LGD.</p> <p>15. Mało liderów społecznych, wypalenie społeczne, brak ciągłości działań np. brak wystarczającej grupy stale aktywnych animatorów kultury.</p> <p>16. Brak wystarczającej oferty dla dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich.</p> <p>17. Słabo rozwinięta współpraca pomiędzy 3 sektorami.</p> <p>18. Niedostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy.</p> <p>19. Niewystarczająca baza rekreacyjno – turystyczna.</p> <p>20. Niewystarczająca ilość różnorodnych form opieki dla seniorów i osób niepełnosprawnych.</p> <p>21. Emigracja zarobkowa, tworzenie się osiedli np. osób starszych, osób wykluczonych społecznie.</p> <p>Otoczenie oraz relacje zewnętrzne. Dostępność komunikacyjna obszaru LGD).</p> <p>22. Niewystarczająca ilość odnawialnych źródeł energii (OZE).</p> <p>23. Słabo rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna – ograniczony dostęp do Internetu.</p> <p>24. Niska gęstość zaludnienia (co podnosi znacznie koszty infrastruktury technicznej).</p>
---	---

4.2. Szanse i Zagrożenia dla obszaru Lokalnej Grupy Działania.

Szanse	Zagrożenia
<p>1. Położenie w województwie pomorskim, zajmującym w rankingu województw w kraju jedno z czołowych miejsc w obszarze trwałego wzrostu społeczno-gospodarczego.</p> <p>2. Wspólna, zintegrowana promocja obszaru w tym jego zasobów.</p> <p>3. Wykreowanie marki obszaru LGD w oparciu o dziedzictwo historyczne, kulturowe i przyrodnicze.</p> <p>4. Wspieranie tworzenia nowych inwestycji przez fundusze UE.</p> <p>5. Możliwość realizacji partnerskich projektów współpracy.</p> <p>6. Aktywność organizacji branżowych turystycznych o znaczeniu regionalnym i krajowym.</p> <p>7. Poprawa jakości usług komunikacyjnych komunikacji zbiorowej.</p> <p>8. Ważne doświadczenia i efekty 10-letniej współpracy w ramach Partnerstwa Dorzecze Słupi.</p>	<p>1. Konflikt między funkcjami ochrony zasobów przyrodniczych, kulturowych, gospodarczych i turystycznych z podejmowaniem działań inwestycyjnych.</p> <p>2. Peryferyjne położenie obszaru LGD.</p> <p>3. Brak dróg ekspresowych, niewystarczający dostęp komunikacyjny do obszaru.</p> <p>4. Brak doświadczeń współpracy między sektorami i wewnątrz sektorów</p> <p>5. Niewystarczająca ilość środków finansowych na pomoc społeczną i przeciwdziałanie różnych patologii.</p> <p>6. Brak dróg ekspresowych, niewystarczający dostęp komunikacyjny do obszaru.</p> <p>7. Migracja i emigracja.</p>

Rozdział V Cele i wskaźniki

5.1. Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć

Cel ogólny 1.: Wzmocnienie lokalnej społeczności poprzez budowę i rozwój kapitału społecznego, poprawę jakości życia i zachowanie dziedzictwa lokalnego.	
Cel szczegółowy 1.1.: Wsparcie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, od demokracji przedstawicielskiej do partycypacyjnej.	Przedsięwzięcie: 1.1.1.: Różnorodne formy aktywności lokalnej (w tym edukacja, animacja i aktywizacja), z uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych.
Cel szczegółowy 1.2.: Rozwój przestrzeni publicznej obszaru LGD w zakresie turystyki, rekreacji i dziedzictwa lokalnego.	Przedsięwzięcie 1.2.1.: Zagospodarowanie turystycznej, rekreacyjnej przestrzeni publicznej obszaru LGD oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego.
Cel ogólny 2.: Przyspieszenie rozwoju gospodarczego przez wykorzystanie lokalnych zasobów.	
Cel szczegółowy 2.1.: Wsparcie przedsiębiorczości oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy.	Przedsięwzięcie 2.1.1.: Tworzenie i utrzymanie miejsc pracy przez wsparcie zakładania i rozwoju działalności gospodarczej.
	Przedsięwzięcie 2.1.2.: Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawa dostępności do lokalnych produktów i usług.

5.2. Opis i uzasadnienie sformułowania celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT.

Na cel ogólny 1 składają się trzy elementy, kapitał społeczny obszaru, jakość życia jej mieszkańców i zachowanie dziedzictwa lokalnego. Jednym z głównych wyzwań i problemów dotyczących celu ogólnego 1 związane jest z niewystarczającym rozwojem społeczeństwa obywatelskiego, często brakiem motywacji mieszkańców do polepszenia swoich warunków bytowych m. in.: podjęcia pracy, zmiany kwalifikacji. W analizie SWOT po stronie słabych stron obszaru zwraca się uwagę na główne wewnętrzne problemy lokalnej społeczności jak, zbyt małą liczbę liderów społecznych, wypalenie społeczne, brak ciągłości działań np. brak wystarczającej grupy stale aktywnych animatorów kultury. Kapitał społeczny (w tym ludzki) jest jednym z podstawowych filarów rozwoju obszaru LGD PDS i oznacza społeczność mieszkańców, którzy dzięki wspólnemu działaniu mogą osiągać zakładane efekty w tym ekonomiczne. Obszar ten odnosi się do życia obywatelskiego (aktywności mieszkańców), kulturalnego, czy sposobów spędzania czasu wolnego. Na kapitał społeczny składają się działania mieszkańców z obszaru LGD w zakresie przedsiębiorczości, możliwości podejmowania pracy, edukacji, oraz działania prowadzące do zachowania tradycji i dziedzictwa kulturowego. Na tak zidentyfikowany cel ogólny pierwszy dotyczący wzmocnienia kapitału społecznego, poprawy jakości życia i zachowanie dziedzictwa lokalnego składają się dwa wypracowane cele szczegółowe. I tak cel szczegółowy 1 związany jest ze wsparciem i rozwojem społeczeństwa obywatelskiego. Wynika to głównie z informacji od mieszkańców przekazywanych w ramach konsultacji społecznych, ewaluacji wdrażania LSR, diagnozy i analizy SWOT. Dotyczy to w szczególności niedoborów związanych ze współpracą i samoorganizacją mieszkańców, niewystarczającym wspieraniem aktywności społeczności lokalnej, nadal (pomimo wielu różnych podejmowanych aktywności) niezadawalającym stopniem integracji społecznej i zawodowej. Cel szczegółowy 2 związany z rozwojem przestrzeni publicznej obszaru LGD w zakresie turystyki, rekreacji i dziedzictwa lokalnego dotyczy zadań związanych z budową lub przebudową ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej jak z aktywnością na rzecz zachowanie dziedzictwa lokalnego.

Wymiernym efektem celu ogólnego i szczegółowych jest zaplanowana realizacja konkretnych zadań określonych w ramach dwóch przedsięwzięć i zakresów. Pierwszego związanego z realizacją różnorodnych form aktywności lokalnej związanej z edukacją, animacją i aktywizacją. Dotyczy to głównie zadań wzmacniających lokalnych liderów, działania związane ze współpracą, czy wypracowanie sposobów, narzędzi współpracy organizacji pozarządowych z administracją publiczną. Natomiast jeśli chodzi o wspieranie aktywności i integracji społeczności lokalnej, zadania będą się koncentrowały na wspieraniu wszelkiej działalności na rzecz animacji i aktywizacji mieszkańców, wsparcia organizacji i aktywizacja grup defaworyzowanych i inne. Ważnym elementem powinny stać się sieciowe projekty współpracy, np. poprzez utworzenie sieci społecznych centrów aktywności. Tak zaplanowane cele szczegółowe, przedsięwzięcia i zakresy wynikają z zidentyfikowanych w trakcie konsultacji społecznych i opisu z diagnozy szczegółowych problemów, jak i wypracowanych słabych stron i zagrożeń w ramach analiz SWOT. Dotyczy to m.in. słabo rozwiniętej współpracy pomiędzy 3 sektorami (publicznym i społecznym, oraz gospodarczym), braku wystarczającej oferty dla dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich, niedostosowanej oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, niewystarczającej bazy rekreacyjno – turystycznej, niewystarczającej ilości różnorodnych form opieki dla seniorów i osób niepełnosprawnych, emigracji do miast w poszukiwaniu „lepszego życia”, emigracji zarobkowej, tworzeniu się enklaw grup defaworyzowanych, osób wykluczonych społecznie, jak i niskiego poziomu kształcenia ustawicznego dla dorosłych.

Cel ogólny 2 w całości dotyczy rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o lokalne zasoby. Zasoby związane z rozwojem kapitału społecznego, istniejące walory przyrodnicze (w tym lasy), dziedzictwo historyczne i kulturowe, czy potencjał lokalnej gospodarki. Minimum połowa dostępnych funduszy w ramach realizacji planowanych zadań w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju musi zostać przeznaczona na realizację zadań związanych z przedsiębiorczością, tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy. Taką zależność określono w ramach celu szczegółowego 1 który dotyczy wsparcia przedsiębiorczości oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy. Tak postawiony cel wynika nie tylko z założeń do opracowania LSR lecz jest sumą informacji związanej z opisem stanu lokalnej gospodarki przedstawionej w diagnozie, stanu aktywności lokalnych przedsiębiorców, liczby podmiotów gospodarczych na obszarze działania PDS i realizacji LSR. Podsumowaniem istniejących problemów jest zestawiona w analizie SWOT tematyka dotycząca rozwoju gospodarczego obszaru LGD, gospodarki lokalnej i przedsiębiorczość. Wynika z niej m.in.: mała liczba nowych i atrakcyjnych miejsc pracy na obszarze działania PDS, słabo rozwinięty rynek usług, brak punktów sprzedaży lokalnych produktów, niewykorzystany potencjał związany z rozwojem turystyki, rozproszoną i niewyspecjalizowaną ofertą turystyczną, brakiem współpracy podmiotów i wspólnej, dobrej promocji. Na podstawie zebranych i przeanalizowanych danych statystycznych, konsultacji społecznych i przeprowadzonej analizy zaproponowano do realizacji w ramach celów szczegółowych dwa przedsięwzięcia (grupy zadań do realizacji). Pierwsze przedsięwzięcie związane jest z tworzeniem i utrzymaniem miejsc pracy przez wsparcie zakładania i rozwoju działalności gospodarczej. Dla tej grupy zadań wskazano trzy zakresy, pierwszy dotyczy wsparcia utrzymania miejsc pracy, drugi zakładania działalności gospodarczej mieszkańców, trzeci rozwoju przedsiębiorstw poprzez tworzenie nowych miejsc pracy. Drugie przedsięwzięcie dotyczy rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawy dostępności do lokalnych produktów i usług. Oznacza to wsparcie rozwoju produktów i usług lokalnych oraz zadania związane z rozwojem marki lokalnej Zielone Serce Pomorza. Tak przedstawiona problematyka związana z celem ogólnym 2 uwarunkowana jest przeciętnymi warunkami życia, niskim poziomem uzyskiwanych dochodów, utrudnionym dostępem mieszkańców do nowych i atrakcyjnych miejsc pracy, istniejącymi uwarunkowaniami na obszarze PDS nie sprzyjającymi rozwojowi przedsiębiorczości w tym rynku usług, utrudnionym dostępem

do produktów lokalnych z powodu braku informacji i wiedzy o lokalnych producentach oraz braku punktów sprzedaży lokalnych produktów, czy słabą promocją walorów środowiska naturalnego.

5.3. Wykazanie zgodności celów z celami PROW 2014 - 2020 w ramach Działania: Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (M-19)

Przedstawione w rozdziale 5 cele i wskaźniki, pkt. 5.1. specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć są zgodne z celami dla Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność w ramach Programu Operacyjnego PROW 2014 – 2020 Działanie (M-19): Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność). Poniżej przedstawiono priorytet, cele podstawowe, szczegółowe i przekrojowe dla dziania RLKS (M-19) w ramach PPROW-2014-2020.

Priorytet, cele podstawowe, szczegółowe i przekrojowe dla dziania RLKS (M-19) w ramach PPROW-2014-2020.

Cel szczegółowy podstawowy	Cele szczegółowe powiązane	Cele przekrojowe
Priorytet 6: „Wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich” .		
Cel szczegółowy 6B - Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich”. W ramach głównego celu szczegółowego 6B wspierane będą operacje mające na celu: 1) wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR, 2) zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości, 3) dywersyfikację źródeł dochodu, w tym tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego tj. infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych w celu udostępniania jej lokalnym producentom.... Patrz więcej: § 2. 1. pp.1-8, Rozporządzenie Min. Rol. z dn.9.10 2015, D.U. poz.1570.*		
3 A – Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez: <i>-lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości,</i> <i>-dodawanie wartości do produktów rolnych,</i> <i>-promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw,</i> <i>-grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe.</i>	6 A – Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy. Zakresy: szeroko pojęta przedsiębiorczości oraz wspierane będą działania mające na celu wyposażenie w niezbędną wiedzę lub umiejętności oraz kwalifikacje m.in. osób planujących rozpoczęcie działalności dodatkowej do działalności rolniczej oraz osób odchodzących z rolnictwa	6 C – Zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości.

Zakresy celów przekrojowych (środowiskowo- klimatycznych)

Do realizacji celów przekrojowych w zakresie ochrony środowiska i klimatu przyczynią się inwestycje:

-w rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, infrastruktury rekreacyjnej, infrastruktury kulturalnej,
-związane z zachowaniem dziedzictwa lokalnego, gdzie zaplanowano inwestycje na obszarach NATURA 2000 związane z ekoturystyką i zielonymi miejscami pracy (centra edukacyjne, obsługi ruchu turystycznego, punkty widokowe, tablice informacyjne a także rozwój przedsiębiorczości powiązanej z siecią NATURA 2000),

-w ramach działalności szkoleniowej będą mogły być realizowane operacje z zakresu podnoszenia świadomości czy promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych a także promujących innowacyjne rozwiązania.

*ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. D.U. z dn. 9 października 2015 r. Poz. 1570.

W tabeli poniżej przedstawiono główne, podstawowe powiązania zgodności celów LRS z celami PROW 2014 - 2020 w ramach Działania: Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER. Priorytet 6: Wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich w ramach RLKS PROW jest realizowane przez dwa cele ogólne LSR. Natomiast cel szczegółowy podstawowy: cel szczegółowy 6B - wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich jest m.in. realizowany przez cel szczegółowy 1.1. jak i przez pozostałe dwa cele szczegółowe 1.2 i 2.1. Jeśli chodzi o cele szczegółowe powiązane: 3 A – poprawa konkurencyjności producentów rolnych i 6 A – ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy to są one głównie realizowana poprzez cel szczegółowy 2.1. Cel przekrojowy ochrona środowiska jest realizowany cel szczegółowy 1.1 i 1.2, cel przekrojowy przeciwdziałanie zmianom klimatu przez cel szczegółowy 1.2 zaś cel przekrojowy innowacyjność – przez zarówno cele szczegółowe 1.1, 1.2 jak i 2.1.

Zgodność celów z celami PROW 2014 - 2020 w ramach Działania: Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER.

Lokalna Strategia Rozwoju	
Cel ogólny 1.: Wzmocnienie lokalnej społeczności poprzez budowę i rozwój kapitału społecznego, poprawę jakości życia i zachowanie dziedzictwa lokalnego.	<p>PROW 2014-2020 – Działania M-19: Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER</p> <p>Priorytet 6: Wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.</p> <p>Cel szczegółowy podstawowy: Cel szczegółowy 6B - Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.</p> <p>Cele szczegółowe powiązane: 3 A – Poprawa konkurencyjności producentów rolnych. 6 A – Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy. 6 C – Zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK).</p> <p>Cel przekrojowy: ochrona środowiska</p> <p>Cel przekrojowy: przeciwdziałanie zmianom klimatu</p> <p>Cel przekrojowy: innowacyjność</p>
Cel szczegółowy 1.1.: Wsparcie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, od demokracji przedstawicielskiej do partycypacyjnej.	
Cel szczegółowy 1.2.: Rozwój przestrzeni publicznej obszaru LGD w zakresie turystyki, rekreacji i dziedzictwa lokalnego.	
Cel ogólny 2.: Przyspieszenie rozwoju gospodarczego przez wykorzystanie lokalnych zasobów.	
Cel szczegółowy 2.1.: Wsparcie przedsiębiorczości oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy.	

5.4. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.

Cel ogólny 1.: Wzmocnienie lokalnej społeczności poprzez budowę i rozwój kapitału społecznego, poprawę jakości życia i zachowanie dziedzictwa lokalnego.	
Cel szczegółowy 1.1.: Wsparcie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, od demokracji przedstawicielskiej do partycypacyjnej.	<p>Źródło finansowania: Program Operacyjny PROW 2014 – 2020</p> <p>Działanie (M-19): Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność).</p> <p>Podziałanie: 19.2 - Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.</p> <p>Poddziałanie: 19.3 - Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania.</p> <p>Poddziałanie: 19.4 - Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji.</p>
Cel szczegółowy 1.2.: Rozwój przestrzeni publicznej obszaru LGD w zakresie turystyki, rekreacji i dziedzictwa lokalnego.	<p>Źródło finansowania: Program Operacyjny PROW 2014 – 2020</p> <p>Działanie (M-19): Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność).</p> <p>Podziałanie: 19.2 - Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.</p> <p>Poddziałanie: 19.3 - Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania.</p>
Cel ogólny 2.: Przyspieszenie rozwoju gospodarczego przez wykorzystanie lokalnych zasobów.	
Cel szczegółowy 2.1.: Wsparcie przedsiębiorczości oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy.	<p>Źródło finansowania: Program Operacyjny PROW 2014 – 2020</p> <p>Działanie (M-19): Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność).</p> <p>Podziałanie: 19.2 - Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.</p>

5.5. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.

W tabeli poniżej przedstawiono wszystkie cele LSR oraz przedsięwzięcia wraz z planowanym zakresem wsparcia i sposobem realizacji. Poprzez podkreślenie wskazano elementy diagnozy i analizy SWOT, zaś kursywą oznaczono ważniejsze partycypacyjne metody konsultacji (opisane w rozdziale II), których wyniki przesądziły o określeniu zakresu i wyborze sposobu wdrażania poszczególnych przedsięwzięć.

Cel ogólny 1. Wzmocnienie lokalnej społeczności poprzez budowę i rozwój kapitału społecznego, poprawę jakości życia i zachowanie dziedzictwa lokalnego.

Cel szczegółowy 1.1. Wsparcie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, od demokracji przedstawicielskiej do partycypacyjnej.

Przedsięwzięcie: 1.1.1.

Różnorodne formy aktywności lokalnej (w tym edukacja, animacja i aktywizacja), z uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych

W ramach przedsięwzięcia przewiduje się następujące zakresy wsparcia, które stanowią planowane do dofinansowania typy projektów:

Zakres 1.1.1.1. Wsparcie współpracy i samoorganizacji mieszkańców:

- zadania wzmacniające lokalnych liderów zmiany i animatorów dotyczące aktywizacji i organizowania społeczności lokalnej
- działania związane z współpracą, formalnych i nieformalnych grup mieszkańców (w tym wsparcie przygotowania i realizacji sieciowych projektów współpracy)
- wypracowanie sposobów, narzędzi współpracy organizacji pozarządowych z administracją publiczną

Sposób realizacji: projekt grantowy/projekty własne

Uzasadnienie: zakres wsparcia jest uzasadniony diagnozą (Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności. 3.4. Przedstawienie działalności sektora społecznego) i powiązany z analizą SWOT (Rozdział IV Analiza SWOT ppt. 4.1. Mocne strony obszaru LGD - Społeczeństwo. Kapitał społeczny obszaru LGD, pkt. 7, 8, Słabe strony obszaru LGD - Społeczeństwo. Kapitał społeczny obszaru LGD, pkt 15, 17, ppt. 4.2 Szanse obszaru LGD pkt 5, 8, ppt. 4.2 Zagrożenia obszaru LGD pkt 5, 7) oraz konsultacji społecznych (*metoda nr 1 wyniki pkt 2, 7, 9, 11, 12, 13, metoda nr 2, wyniki pkt 4, 5, 6, 17, 16, metoda nr 4 wyniki pkt 1, metoda nr 4, wyniki pkt 2, 3, 4*). Zakres wymaga współpracy między różnymi sektorami oraz o jak najszerszym zasięgu terytorialnym (najlepiej na obszarze całej LGD), gdyż jednym z ważniejszych rezultatów wdrożenia tego zakresu wsparcia jest efekt sieciowania; jest to istotne dla upowszechniania i wypracowywania dobrych standardów współpracy, umożliwienia wymiany doświadczeń pomiędzy uczestnikami z różnych obszarów i sektorów na obszarze LGD oraz budowania wspólnej kultury współpracy i „zakorzeniania” LGD w środowiskach lokalnych (*metoda nr 1, wyniki pkt. 3, 6, 10, 13; metoda nr 2 wyniki pkt 23*). Dodatkowo, ważne jest zaangażowanie potencjalnych uczestników z całego obszaru LGD w fazie wspólnego planowania projektów w ramach ww. zakresu wsparcia, co jest najbardziej prawdopodobne jeśli projekty te będą planowane w szczególności w ramach LGD, tj. jako projekt grantowy lub jako projekty własne LGD. Ponadto, projekty w ramach ww. zakresu mają być komplementarne względem dotychczasowych działań podejmowanych na obszarze LGD, w tym w ramach podejścia LEADER lub też względem planowanych w ramach niniejszej LSR inicjatyw sieciowych (społeczne centra aktywności, sieć zielonych siłowni, czy sieć zaangażowanych instytucji kultury) (*patrz metoda nr 2, wyniki pkt 8*), gdyż mają zapewnić utrzymanie bezpośredniego kontaktu LGD z liderami lokalnymi i istotnymi dla rozwoju lokalnego interesariuszami (*patrz metoda nr 3, wyniki pkt 1, 4*) oraz mogą wpłynąć pozytywnie na sprawne wdrożenie planowanych inicjatyw sieciowych (*patrz metoda nr 2 pkt 16*). Zachowanie komplementarności z tymi działaniami wydaje się najbardziej realne, jeśli zakres zostanie wdrożony za pomocą projektu grantowego lub, w przypadku braku podmiotów gotowych na realizację tego typu projektów, w ramach projektów własnych.

Zakres 1.1.1.2. Wspieranie aktywności społeczności lokalnej oraz integracji społecznej i zawodowej, w tym:

- wspieranie wszelkiej działalności na rzecz animacji i aktywizacji mieszkańców, w tym:
 - wspieranie wszelkiej działalności świetlic (w tym remonty i wyposażenie świetlic na potrzeby organizowanych działań, wymiany między świetlicami, dowóz na zajęcia, tworzenie „uniwersytetów” oraz inne innowacyjne, interaktywne formy pozaszkolnej edukacji, tworzenie infrastruktury edukacji pozaszkolnej i jej organizacja)
 - doposażenie grup społecznych, zespołów (w tym w instrumenty, stroje)
 - wsparcie organizacji i aktywizacja grup defaworyzowanych: seniorów, kobiet, dzieci, młodzieży, osób niepełnosprawnych (w tym: organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży)
 - działania służące przygotowaniu mieszkańców do wejścia lub powrotu na rynek pracy
 - akcje i działania na rzecz ochrony środowiska i edukacji ekologicznej oraz przeciwdziałania zmianom klimatu (w tym: sprzątanie terenów zielonych, przestrzeni publicznych, kąpielisk, rekultywacja obszarów po wysypiskach śmieci, nasadzenia roślin)
 - inicjatywy angażujące różnorodne zasoby społeczności lokalnej – przyrodnicze, historyczne, kulturowe, społeczne.

Sposób realizacji: projekt grantowy

Uzasadnienie: zakres wsparcia jest uzasadniony diagnozą (Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności. Głównie ppt. 3.4.

Przedstawienie działalności sektora społecznego, oraz ppt. 3.6. Opis wybranych elementów dziedzictwa kulturowego i zabytków) i powiązany z analizą SWOT (Rozdział IV Analiza SWOT ppt.4.1 Mocne strony obszaru LGD - Społeczeństwo. Kapitał społeczny obszaru LGD, pkt 7, 8, Słabe strony obszaru LGD - Społeczeństwo. Kapitał społeczny obszaru LGD, pkt 12, 13, 18, ppt. 4.2 Szanse obszaru LGD pkt 8) oraz konsultacji społecznych (metoda nr 1 wyniki pkt 2, 7, 9, 11, 12, 13; metoda nr 2 wyniki pkt 6, 8, 22, metoda nr 3 wyniki pkt 3, 6, metoda nr 7, 8, 9, 10, 12,13, 15, 18). Zakres stanowi jeden z najważniejszych instrumentów do pracy na rzecz rozwoju lokalnego niewielkich społeczności lokalnych; instrument ten będzie wykorzystany przez lokalnych liderów dla pobudzania i podtrzymywania aktywności społeczności lokalnej. Projekty wdrażane w ramach zakresu będą budować prospołeczne postawy i pobudzać integrację społeczną (metoda nr 2 wyniki pkt 3, 5, 6, 8, metoda 11 wyniki pkt 1,2). Ich realizacja w formule projektu grantowego zapewni lepszą dostępność mieszkańców do środków (metoda nr 2, wyniki pkt 2,11, metoda nr 3 wyniki pkt 4). Zakres wsparcia został skierowany do organizacji pozarządowych, gdyż to z nimi związana jest znaczna część liderów lokalnych oraz dla stymulowania zakładania organizacji pozarządowych (metoda nr 1 wyniki pkt 5 i 7).

Zakres 1.1.1.3. Sieciowe projekty współpracy, w tym:

- sieć społecznych centrów aktywności (budowa, przebudowa, remonty budynków i obiektów publicznych pełniących funkcje społeczno-kulturalne oraz ich wyposażenie)
- sieć zielonych siłowni
- sieć zaangażowanych organizacji/institucji kultury.

Sposób realizacji: sieć społecznych centrów aktywności – konkurs; sieć zielonych siłowni – projekt grantowy, sieć zaangażowanych organizacji/institucji kultury – projekt współpracy

Uzasadnienie: zakres wsparcia jest uzasadniony diagnozą (Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności. Głównie ppt. 3.4. Przedstawienie działalności sektora społecznego, oraz ppt. 3.5. Wskazanie problemów społecznych) i powiązany z analizą SWOT (Rozdział IV Analiza SWOT ppt. 4.1.Słabe strony obszaru LGD - Środowisko naturalne obszaru LGD, infrastruktura i zagospodarowanie przestrzeni, pkt 12, 13, Społeczeństwo. Kapitał społeczny obszaru LGD pkt 16, 17, 19, ppt. 4.2 Szanse obszaru LGD pkt 8, Zagrożenia obszaru LGD pkt 2) oraz konsultacji społecznych (metoda nr 1 wyniki pkt 5, 7, 9, 11, 12,13 metoda nr 2 wyniki pkt 6, 8, 14, 16, 22, 23, metoda nr 3 wyniki pkt 3, 6, metoda nr 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15,16, 17, 18, 19, 24). Z przeprowadzonych analiz i konsultacji wynika, iż głównym czynnikiem wpływającym na aktywność mieszkańców jest świetlica wiejska. Istniejąca sieć świetlic na obszarze LGD jest niewystarczająca oraz w znaczącej liczbie ich aktywność nie zaspokaja podstawowych potrzeb mieszkańców. Funkcjonowanie świetlic zdominowane jest przez zależność od samorządów lokalnych, a wpływ mieszkańców na wybór animatora oraz zasady funkcjonowania jest znikomy. Przez to funkcje tych obiektów w odniesieniu do potrzeby pobudzania aktywności oraz integrowania mieszkańców nie są realizowane prawidłowo. Samorządy lokalne upatrują głównie problemy w infrastrukturze (brak świetlicy, niezbędne remonty i wyposażenie) ale coraz częściej w braku pomysłu na ciekawe i efektywne wykorzystanie przestrzeni świetlic dla aktywizacji społeczności lokalnej i rozwiązywania innych istotny problemów mieszkańców. Wypracowaną w trakcie konsultacji metodą na zaradzenie tym problemom jest realizacja tego sieciowego zakresu wsparcia w taki sposób, aby korzystać z niego mogły organizacje pozarządowe, którym samorządy powierzą prowadzenie społecznego centrum aktywności. Dodatkowo wsparcie w postaci funduszy na realizację inwestycji w obiekty pełniące funkcję centrów aktywności umożliwi zaspokojenie potrzeb zarówno mieszkańców, dla których centrum będzie stanowiło główny trzon lokalnej integracji i aktywności, jak i samorządów, przez których problemy infrastrukturalne w tym zakresie są uznawane za najistotniejsze. Dodatkowo, projekty realizowane w ramach tego zakresu wpłyną na tworzenie miejsc pracy sektorze pozarządowym, tj. w obiektach wspartych w ramach zakresu, co jest szczególnie ważne na obszarze LGD, na którym liczba nowych miejsc pracy w sektorze prywatnym jest niewielka. Dla stabilności ich funkcjonowania uzgodniono z samorządami, które gotowe są wziąć udział w tym przedsięwzięciu, że w ramach realizacji LSR zostaną wypracowane takie zasad współpracy z organizacjami pozarządowymi realizującymi projekty objęte tym wsparciem (wykorzystując gminne programu współpracy z organizacjami), które zapewnią stabilność funkcjonowania centrów w perspektywie długofalowej. Intencją LGD jest też przygotowanie NGO do pełnienia funkcji zarządzającego centrum aktywności za pomocą cyklu warsztatów dla NGO i potencjalnych animatorów związanych z planowaniem funkcjonowania świetlic w ich nowym modelu – społecznego centrum aktywności, organizowaniem społeczności i zarządzaniem tego rodzaju działalnością, w tym także organizowaniem środków na ich prowadzenie w długofalowej perspektywie. Sprzyjać temu będą działania określone w zakresie 1.1.1.1. Realizacja zakresu w formule inicjatywy sieciowej, pozwoli na generowanie ciekawych pomysłów na funkcjonowanie centrów i wymianę doświadczeń pomiędzy podmiotami prowadzącymi centra, co daje duże prawdopodobieństwo wypracowania wartościowych, pomysłowych metod funkcjonowania jednego z ważniejszych miejsc budowania lokalnej aktywności, integracji i wspólnej tożsamości w oparciu o współpracę pomiędzy podmiotami prowadzącymi.

Sieć zielonych siłowni jest uzasadnione potrzebą niewystarczającej ilości miejsc rekreacji wyrażoną m.in. w konsultacjach społecznych (metoda 17, 18, 24). Analiza potencjalnych projektów pozwoliła na określenie skali potrzeb w tym zakresie i wielkości wsparcia, a co za tym idzie ustanowienia projektu grantowego jako najbardziej odpowiedniego dla tego zakresu.

Sieć zaangażowanych organizacji/institucji kultury to zakres możliwy do realizacji w ramach międzynarodowego projektu współpracy, który polegać będzie na aktywnym poszukiwaniu i testowaniu pomysłów na tworzenie oferty kulturalnej dla defaworyzowanych grup społecznych przy ich aktywnym zaangażowaniu i współudziale w tworzeniu pomysłu na taką ofertę oraz w jej organizacji. Zakres ten uzasadniają konsultacje społeczne (metoda nr 1 wyniki pkt 6, 9, 10 metoda nr 2 wyniki pkt

22, 23, metoda nr 3 wyniki pkt 3, 6, metoda nr 5, 7, 9, 12, 13). Metoda planowana do wykorzystania to podejście opisane w Planie Komunikacji pkt 1.4. i stosowane przez LGD w ramach wcześniejszych inicjatyw, pozwalające przypuszczać, iż zaangażowanie grup defaworyzowanych w działania na rzecz ich własnych korzyści przyniosą zamierzone cele, związane z pobudzaniem ich aktywności i włączeniem w życie społeczne, a przez to wzmocnienie lokalnej społeczności poprzez budowę i rozwój kapitału społecznego, poprawę jakości życia i zachowanie dziedzictwa lokalnego.

Cel ogólny 1. Wzmocnienie lokalnej społeczności poprzez budowę i rozwój kapitału społecznego, poprawę jakości życia i zachowanie dziedzictwa lokalnego.

Cel szczegółowy 1.2. Rozwój przestrzeni publicznej obszaru LGD w zakresie turystyki, rekreacji i dziedzictwa lokalnego.

Przedsięwzięcie 1.2.1.

Zagospodarowanie turystycznej, rekreacyjnej przestrzeni publicznej obszaru LGD oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego.

W ramach przedsięwzięcia przewiduje się następujące zakresy wsparcia, które stanowią planowane do dofinansowania typy projektów:

1.2.1.1. Budowa lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, w tym:

- zagospodarowanie przestrzeni publicznej w wyniku realizacji projektów polegających w szczególności na remoncie lub tworzeniu placów, terenów zielonych, parków, miejsc wypoczynkowych, tras spacerowych, nordic walking, tworzenie siłowni zewnętrznych, itp.
- rozwój szlaków turystycznych (infrastruktura i oznakowanie ścieżek i szlaków turystycznych, w tym zapewnienie dostępu do WC i śmietników na szlakach)
- utrzymanie istniejącej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej (w tym: odnowienie oznakowania tras turystycznych oraz odnowienie i posadowienie nowej, uzupełniającej, infrastruktury turystycznej)

Sposób realizacji: konkurs, projekt współpracy

Uzasadnienie: Zakres jest uzasadniony diagnozą (Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności, głównie ppt. 3.7. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki. oraz ppt. 3.6. Opis wybranych elementów dziedzictwa kulturowego i zabytków) i powiązany z analizą SWOT (Rozdział IV Analiza SWOT ppt. 4.1. Słabe strony obszaru LGD - Rozwój gospodarczy obszaru LGD. Gospodarka lokalna i przedsiębiorczość, pkt 7, 9, ppt. 4.1 Mocne strony obszaru LGD - Środowisko naturalne, infrastruktura i zagospodarowanie przestrzeni LGD pkt 1, 2, 3, ppt. 4.2 Szanse obszaru LGD, pkt 3, 4, 5, 6, ppt. 4.2 Zagrożenia obszaru LGD pkt 1, 2, 3) oraz potrzebą niewystarczającej ilości i jakości ogólnodostępnych miejsc rekreacji oraz infrastruktury turystycznej wyrażoną m.in. w konsultacjach społecznych (metoda nr 2 wyniki pkt 15, metoda nr 3 wyniki pkt 3, 6, metoda nr 15, 17, 18, 19, 20, 24). Analiza potencjalnych projektów pozwoliła na określenie skali potrzeb w tym zakresie i wielkości wsparcia, a co za tym idzie ustanowienia konkursu jako najbardziej odpowiedniego dla tego zakresu. Również analiza potencjału NGO na obszarze LGD (diagnoza rozdz. 3.4) oraz konsultacje społeczne (metoda nr 19, 24) pozwoliły stwierdzić, iż wdrożenie tego zakresu w znacznej mierze możliwe jest przy udziale organizacji pozarządowych jako wnioskodawców (wyjątkiem są nieliczne gminy, gdzie taki potencjał jest ograniczony).

1.2.1.2. Zachowanie dziedzictwa lokalnego.

- remont, odbudowa, przebudowa lub wyposażenie obiektów dziedzictwa kulturowego i historycznego
- tworzenie i rozwój szlaków dziedzictwa kulturowego
- wszelkie zadania na rzecz zachowania parków podworskich i cmentarzy jako elementu dziedzictwa lokalnego
- wsparcie niekomercyjnych pracowni rzemieślniczych związanych z dziedzictwem lokalnym.
- inne projekty związane z zachowaniem dziedzictwa lokalnego.

Sposób realizacji: konkurs

Uzasadnienie: Zakres jest uzasadniony diagnozą (Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności, głównie ppt. 3.6. Opis wybranych elementów dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz ppt. 3.7. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki) i powiązany z analizą SWOT (Rozdział IV Analiza SWOT ppt. 4.1 Mocne strony obszaru LGD - Środowisko naturalne, infrastruktura i zagospodarowanie przestrzeni LGD pkt 1, 2, Społeczeństwo. Kapitał społeczny obszaru LGD pkt 10, 11, ppt. 4.1. Słabe strony obszaru LGD - Środowisko naturalne obszaru LGD, infrastruktura i zagospodarowanie przestrzeni pkt 13, ppt. 4.2 Szanse obszaru LGD pkt 6, ppt. 4.2 Zagrożenia obszaru LGD pkt 1) oraz potrzebami wyrażonymi m.in. w konsultacjach społecznych (metoda nr 3 wyniki pkt 3, 6 metoda nr 15, 17, 18, 19, 20, 24). Analiza potencjalnych projektów pozwoliła na określenie skali potrzeb w tym zakresie i wielkości wsparcia, a co za tym idzie ustanowienia konkursu jako najbardziej odpowiedniego dla tego zakresu. Również analiza potencjału NGO na obszarze LGD (Rozdział III, ppt 3.6) oraz konsultacje społeczne (metoda nr 19, 24) pozwoliły stwierdzić, iż wdrożenie tego zakresu w znacznej mierze możliwe jest przy udziale organizacji pozarządowych jako wnioskodawców (wyjątkiem są nieliczne gminy, gdzie taki potencjał jest ograniczony).

Cel ogólny 2. Przyspieszenie rozwoju gospodarczego przez wykorzystanie lokalnych zasobów.
Cel szczegółowy 2.1. Wsparcie przedsiębiorczości oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy.
Przedsięwzięcie 2.1.1. Tworzenie i utrzymanie miejsc pracy przez wsparcie zakładania i rozwoju działalności gospodarczej.
<p>W ramach przedsięwzięcia przewiduje się następujące zakresy wsparcia, które stanowią planowane do dofinansowania typy projektów:</p> <p>Zakres 2.1.1.1. Wsparcie zakładania działalności gospodarczej mieszkańców, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie zakładania działalności gospodarczej przez podmioty ekonomii społecznej – podnoszenie kompetencji osób realizujących operację <p>Sposób realizacji: konkurs</p> <p>Uzasadnienie: Zakres jest uzasadniony diagnozą (Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności, głównie, ppt. 3.2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości oraz ppt. 3.3. Opis rynku pracy oraz ppt. 3.8. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego) i powiązany z analizą SWOT (Rozdział IV Analiza SWOT ppt.4.1 Mocne strony obszaru - Gospodarka lokalna i przedsiębiorczość pkt 12, 13, 14, 15, Rozwój gospodarczy obszaru LGD. Gospodarka lokalna i przedsiębiorczość pkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, ppt. 4.2 Szanse obszaru LGD pkt 6, 7, ppt. 4.2 Zagrożenia obszaru LGD pkt 7) oraz potrzebami wyrażonymi m.in. w konsultacjach społecznych (metoda nr 2 wyniki pkt 14, 20, 21, metoda nr 3 wyniki pkt 5, 6, metoda nr 14, wyniki pkt 5, 6, 12, 13, metoda nr 15, 18, 19, 22, 29). W związku z ww danymi diagnostycznymi i wynikami konsultacji, uznano za preferowane rodzaje działalności wspierane w ramach tego zakresu: działalność produkcyjną, działalność związaną z przetwórstwem lub dystrybucją lokalnych produktów oraz turystyką i rozwojem usług na rzecz określonych grup defaworyzowanych.</p> <p>Zakres 2.1.1.2: Wsparcie utrzymania miejsc pracy</p> <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie rozwoju działalności gospodarczej poprzez utrzymanie istniejących miejsc pracy <p>Sposób realizacji: konkurs</p> <p>Uzasadnienie: zakres jest uzasadniony diagnozą (Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności, głównie, ppt. 3.2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości oraz ppt. 3.3. Opis rynku pracy oraz ppt. 3.8. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego) i powiązany z analizą SWOT (jak wyżej dla Zakresu 2.1.1.1.) oraz potrzebami wyrażonymi m.in. w konsultacjach społecznych (metoda nr 2 wyniki pkt 14, 20, 21, metoda nr 3 wyniki pkt 5, 6, metoda nr 14, wyniki pkt 11, 12, 13, metoda nr 15, 18, 19, 22, 29). Z uwagi na zidentyfikowaną potrzebę wspierania utrzymania miejsc pracy w małych, a szczególnie mikroprzedsiębiorstwach zdecydowano o wyodrębnieniu tego zakresu, którego celem jest wsparcie finansowe tych firm, które mają szansę na utrzymanie istniejącego miejsca pracy pod warunkiem realizacji określonej/ych, niewielkich inwestycji, a którego utrzymanie jest zagrożone bez wsparcia. Dodatkowo, za ważne uznano tworzenie miejsc pracy także w niepełnym wymiarze (tj. w ilości mniejszej niż 1 średnioroczny etat), które za pomocą zakresu może być wspierane.</p> <p>Zakres 2.1.1.3. Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie rozwoju działalności gospodarczej podmiotów ekonomii społecznej – podnoszenie kompetencji osób realizujących operację <p>Sposób realizacji: konkurs</p> <p>Uzasadnienie: zakres jest uzasadniony diagnozą (Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności, głównie, ppt. 3.2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości oraz ppt. 3.3. Opis rynku pracy oraz ppt. 3.8. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego) i powiązany z analizą SWOT (jak wyżej dla Zakresu 2.1.1.1.) oraz potrzebami wyrażonymi m.in. w konsultacjach społecznych (metoda nr 2 wyniki pkt 14, 20, 21, metoda nr 3 wyniki pkt 5, 6, metoda nr 14 wyniki pkt 6, 10, 11, 12, 13, metoda nr 15, 18, 19, 29). W związku z ww danymi diagnostycznymi i wynikami konsultacji, uznano za preferowane rodzaje działalności wspierane w ramach tego zakresu: działalność produkcyjną, działalność związaną z przetwórstwem lub dystrybucją lokalnych produktów oraz turystyką i rozwojem usług na rzecz określonych grup defaworyzowanych.</p>

Cel ogólny 2. Przyspieszenie rozwoju gospodarczego przez wykorzystanie lokalnych zasobów.
Cel szczegółowy 2.1. Wsparcie przedsiębiorczości oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy.
Przedsięwzięcie 2.1.2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawa dostępności do lokalnych produktów i usług.
<p>W ramach przedsięwzięcia przewiduje się następujące zakresy wsparcia, które stanowią planowane do dofinansowania typy projektów:</p> <p>Zakres 2.1.2.1. Wsparcie rozwoju produktów i usług lokalnych</p> <ul style="list-style-type: none"> – działania wspierające rozwój rynków usług i produktów lokalnych (w tym: wsparcie techniczno – organizacyjne przedsiębiorców, mikroinkubatory przedsiębiorczości) – wspieranie współpracy producentów lokalnych produktów i usług – wsparcie przedsięwzięć promujących lokalne produkty, usługi (w tym promocja lokalnych wytwórców, usługodawców, turystyki, rękodzieła, utworzenie zintegrowanej bazy produktów/usług lokalnych i producentów/usługodawców)

- wsparcie specyficznej dla LSR imprezy w formie targu (Jarmark Pomorski)

Sposób realizacji: działania wspierające rozwój rynków usług i produktów lokalnych – konkurs, pozostałe – projekt grantowy
Uzasadnienie: zakres jest uzasadniony diagnozą (Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności, głównie ppt. 3.8. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego, oraz ppt. 3.9. Opis produktów lokalnych i ppt. 3.7. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki.) i powiązany analizą SWOT (Rozdział IV Analiza SWOT ppt 4.1 Mocne strony obszaru LGD - Środowisko naturalne, infrastruktura i zagospodarowanie przestrzeni LGD pkt 1, 4, 5, Gospodarka lokalna i przedsiębiorczość pkt 14, ppt. 4.1.Słabe strony obszaru LGD - Rozwój gospodarczy obszaru LGD. Gospodarka lokalna i przedsiębiorczość pkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11, Środowisko naturalne obszaru LGD, infrastruktura i zagospodarowanie przestrzeni pkt 14, ppt. 4.2 Szanse obszaru LGD – pkt 1, 2, ppt. 4.2 Zagrożenia obszaru LGD pkt 2, 3, 7) oraz potrzebami wyrażonymi m.in. w konsultacjach społecznych (*metoda nr 2 wyniki pkt 14, 18, 20, 21, metoda nr 3 wyniki pkt 5, 6, metoda nr 5, metoda nr metoda nr 14, wyniki pkt 5, 6, 7,10, metoda nr 16 wyniki pkt 2, metoda nr 18, 19, 20, 24, 29*). Zakres obejmuje utworzenie infrastruktury wspierającej rozwój rynków usług i produktów lokalnych działającej w ramach ekonomii społecznej, umożliwiającej lokalnym producentom dystrybucję produktów/usług, ale jednocześnie wpływając na ich poziom integracji i współpracy. Infrastruktura wymaga większego wsparcia, stąd dla tego typu projektów przewidziano konkurs. Z kolei dla wsparcia nie inwestycyjnego, tj. projektów w zakresie współpracy oraz promocji lokalnych produktów i usług (w tym organizacji Jarmarku Pomorskiego) wystarczające będą granty.

Zakres 2.1.2.2. Rozwój marki lokalnej Zielone Serce Pomorza, w tym:

- promocja obszaru pod wspólną marką lokalną
- wypracowanie systemu identyfikacji i nagradzania produktów/przedsięwzięć certyfikowanych wspólną marką lokalną,
- podnoszenie jakości zarządzania marką lokalną Zielone Serce Pomorza

Sposób realizacji: projekt grantowy

Uzasadnienie: zakres jest uzasadniony diagnozą (Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności, głównie ppt. 3.9. Opis produktów lokalnych, oraz ppt. 3.8. Charakterystykę rolnictwa i rynku rolnego, oraz, ppt. 3.7. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki.) i jest powiązany analizą SWOT (Rozdział IV Analiza SWOT ppt.4.1 Mocne strony obszaru LGD - Środowisko naturalne, infrastruktura i zagospodarowanie przestrzeni LGD pkt 1, ppt. 4.1.Słabe strony obszaru LGD - Rozwój gospodarczy obszaru LGD. Gospodarka lokalna i przedsiębiorczość pkt 1, 3, 4, 5, 8, Środowisko naturalne obszaru LGD, infrastruktura i zagospodarowanie przestrzeni pkt 14, ppt. 4.2 Szanse obszaru LGD pkt 2, 3) oraz potrzebami wyrażonymi m.in. w konsultacjach społecznych (*metoda nr 2 wyniki pkt 14, 18, 20, metoda nr 3 wyniki pkt 5, 6, metoda nr 5, metoda nr 14, wyniki pkt 5, 7, 8, 9,10, metoda nr 16 wyniki pkt 2, metoda nr 18, 19, 20, 24, 29*). Zakres obejmuje kontynuację działań związanych z promocją marki lokalnej Zielone Serce Pomorza, realizowanych przez LGD w latach ubiegłych. Dodatkowo zakłada się modyfikację dotychczasowego systemu identyfikacji i nagradzania produktów/przedsięwzięć certyfikowanych wspólną marką lokalną w celu osiągnięcia lepszych efektów w zakresie podnoszenia jakości produktów oraz uzyskiwania większych korzyści z posiadania certyfikatu dla nagrodzonych i systematyczne rozwijanie jakości zarządzania marką. Z uwagi na szacowaną wartość wsparcia współpracy oraz promocji lokalnych produktów i usług (w tym organizacji konkursu o certyfikat marki lokalnej ZSP) wystarczające będą granty. Ponieważ promocja marki wymaga stosowania rozwiązań wypracowanych w latach poprzednich wypracowanych w ramach doświadczeń LGD, zakłada się możliwość realizacji tego zakresu również bezpośrednio przez samą LGD.

5.6. Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych wraz z uzasadnieniem wyboru konkretnego wskaźnika w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć

1.0	CEL OGÓLNY	Cel ogólny 1. Wzmocnienie lokalnej społeczności poprzez budowę i rozwój kapitału społecznego, poprawę jakości życia i zachowanie dziedzictwa lokalnego.			
1.1.	CELE SZCZEGÓLWE	Cel szczegółowy 1.1. Wsparcie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, od demokracji przedstawicielskiej do partycypacyjnej.			
1.2.		Cel szczegółowy 1.2. Rozwój przestrzeni publicznej obszaru LGD w zakresie turystyki, rekreacji i dziedzictwa lokalnego.			
	Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego 1.	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2023 r.	Źródło danych/sposób pomiaru
W 1.0	Wzrost liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych zarejestrowanych w Rejestrze REGON na obszarze LGD	Szt.	361*	400	*Zgodnie z diagnozą stan początkowy to stan na 31.12.2013r.. Pomiar dla 2023 r zostanie dokonany wg stanu na 31.12.2023. Źródło informacji: oficjalne dane GUS (np. Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy; Urząd Statystyczny w Gdańsku).
	Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych (1.1. i 1.2.)	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 r.	Plan 2023 r.	Źródło danych/sposób pomiaru
W 1.1.1	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	Osoby	0	50	Raporty ewaluacyjne (analiza ilości wnioskodawców, którzy otrzymali wsparcie a którzy korzystali z indywidualnego doradztwa LGD)
W 1.1.2	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych	Osoby	0	100	Listy obecności (suma uczestników z wszystkich list obecności ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych)
W 1.1.3	Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD	Osoby	0	75	Ankiety ewaluacyjne (przy liczbie uczestników = 100 pozytywnie spotkanie oceni 75 osób; przy innej liczbie uczestników przyjmuje się zasadę, że co najmniej 75% uczestników oceni spotkania pozytywnie)
W 1.1.4	Liczba uczestników szkoleń objętych wsparciem (w tym liczba uczestników z grup defaworyzowanych)	osoby	0	450	Listy obecności organizatorów szkoleń (suma uczestników z wszystkich list obecności ze szkoleń i warsztatów; w liczbie osób zakłada się – liczba uczestników generowanych przez zakres 1.1.1.2 - 300 uczestników oddolnych inicjatyw lokalnych na rzecz animacji i aktywizacji mieszkańców realizowanych w formie szkoleń oraz - liczba uczestników generowanych przez zakres 1.1.1.1 – 150 , w tym ok. 65 uczestników szkoleń organizowanych w wyniku inicjatyw na rzecz współpracy i samoorganizacji mieszkańców w ramach 19.2 oraz 60 uczestników szkoleń organizowanych w wyniku inicjatyw na rzecz współpracy i samoorganizacji mieszkańców w ramach 19.4-aktywizacja oraz 25 uczestników szkoleń 19.4-koszty bieżące
W 1.1.5	Liczba uczestników objętych wsparciem oddolnych inicjatyw lokalnych na rzecz animacji i aktywizacji mieszkańców, innych niż szkolenia	Osoby	0	1300	Sprawozdania z realizacji projektów/ankiety monitoringowe (suma uczestników wszystkich wydarzeń w ramach oddolnych inicjatyw)
W 1.1.6	Liczba sieciowych inicjatyw objętych wsparciem	szt.	0	3	Porozumienie o współpracy społecznych centrów aktywności Sprawozdanie z realizacji projektu grantowego (inicjatywa sieci zielonych siłowni) Sprawozdanie z realizacji projektu współpracy (sieciowa współpraca organizacji/institucji kultury)

W 1.1.7	Liczba miejsc pracy utworzonych w wyniku operacji objętych wsparciem (w społecznych centrach aktywności)	szt.	0	9	Sprawozdania z realizacji projektów/ankiety monitoringowe oraz umowy o pracę związane z zatrudnieniem w społecznych centrach aktywności (zatrudnienie na cały etat w każdym z objętych wsparciem społecznym centrum aktywności)			
W 1.1.8	Liczba projektów w ramach LSR realizowanych przez organizacje pozarządowe i „kościóły”	Szt.	0	148	Dane z systemu informatycznego UM i/lub LGD (suma wszystkich zrealizowanych projektów, w tym zadań grantowych, których wnioskodawcą są organizacje pozarządowe i „kościóły”); liczba projektów obejmuje: - 121 projektów realizowanych w ramach celu 1.1 - 12 projektów realizowanych w ramach celu 1.2 - 15 projektów realizowanych w ramach celu 2.1			
W.1.1.9	Skuteczność działań komunikacyjnych	%	0	60%	Dane z raportów ewaluacyjnych (60% respondentów uczestniczących w badaniu działań komunikacyjnych ocenia je pozytywnie)			
W.1.1.10	Liczba raportów ewaluacyjnych	Szt.	0	3	Wnioski o płatność w ramach kosztów bieżących i aktywizacji			
W 1.2.1	Liczba mieszkańców miejscowości, w których powstała lub została zmodernizowana/przebudowana/wyremontowana infrastruktura rekreacyjna lub turystyczna objętych wsparciem	szt.	0	4800	Sprawozdania z realizacji projektów/ankiety monitoringowe (liczba mieszkańców miejscowości, w których powstała infrastruktura objęta wsparciem w ramach zakresu 1.2.1.1 oraz 1.1.1.3)			
W 1.2.2	Liczba mieszkańców miejscowości, w których powstały lub zostały zmodernizowane/przebudowane/wyremontowane/oznakowane zabytki i obiekty dziedzictwa lokalnego objęte wsparciem	Osoby	0	300	Sprawozdania z realizacji projektów/ankiety monitoringowe (liczba mieszkańców miejscowości, w których powstała infrastruktura objęta wsparciem)			
W 1.2.4	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby turystyczne.	szt.	0	1	Sprawozdanie z realizacji rowerowego projektu współpracy			
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru
		Początkowa 2016 r.	Końcowa 2023 r.					
1.1.1.1	Przedsięwzięcie: 1.1.1.: Różnorodne formy aktywności lokalnej (w tym edukacja, animacja i aktywizacja), z uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych – zakres 1.1.1.1	Beneficjent: LGD Odbiorcy ostateczni: mieszkańcy	Koszty bieżące	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Szt.	0	32	Certyfikaty lub zaświadczenia szkoleniowe i/lub programy szkoleń i/lub delegacje (4 osoby x 8 osobodni szkoleń)
				Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	Szt.	0	125	Programy szkoleń, listy obecności, (25 osób x 5 osobodni szkoleń)
				Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	Szt.	0	100	Rejestr doradztwa indywidualnego (liczba wpisów)
	Beneficjent: LGD Odbiorcy ostateczni: mieszkańcy	Aktywizacja	Liczba spotkań informacyjno- konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Szt.	0	20	Programy spotkań (suma wszystkich spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD)	
			Liczba zastosowanych metod komunikacyjnych (strona www, newsletter, SMS z PDS, materiały informacyjne i promocyjne,	Szt.	0	13	Wnioski o płatność w ramach kosztów bieżących i	

				publikacje w mediach lokalnych, baza producentów produktów lokalnych)				aktywizacji
				Liczba badań	Szt.	0	3	Wnioski o płatność w ramach kosztów bieżących i aktywizacji
		Beneficjent: NGO / LGD Odbiorcy ostateczni: mieszkańcy	Projekt grantowy / Operacja własna / Aktywizacja	Liczba objętych wsparciem inicjatyw na rzecz współpracy i samoorganizacji mieszkańców	Szt.	0	10	Programy spotkań/warsztatów realizowanych przez LGD oraz sprawozdania z realizacji projektów/ankiety monitoringowe beneficjentów (suma wszystkich inicjatyw na rzecz współpracy i samoorganizacji mieszkańców realizowanych w ramach, w tym: - 6 inicjatyw realizowanych przez LGD w ramach aktywizacji tj. poddziałanie 19.4. oraz - 4 inicjatywy realizowane w ramach poddziałania 19.2.
1.1.1.2	Przedsięwzięcie: 1.1.1.: Różnorodne formy aktywności lokalnej (w tym edukacja, animacja i aktywizacja), z uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych – zakres 1.1.1.2	Beneficjent: NGO / LGD Odbiorcy ostateczni: mieszkańcy (w tym grupy defaworyzowane)	Projekt grantowy	Liczba objętych wsparciem oddolnych inicjatyw lokalnych na rzecz animacji i aktywizacji mieszkańców realizowanych w formie szkoleń	Szt.	0	30	Sprawozdania z realizacji projektów/ankiety monitoringowe beneficjentów (suma wszystkich szkoleń realizowanych w ramach inicjatyw na rzecz animacji i aktywizacji)
				Liczba objętych wsparciem oddolnych inicjatyw lokalnych na rzecz animacji i aktywizacji mieszkańców realizowanych w formach innych niż szkolenia	Szt.	0	65	Sprawozdania z realizacji projektów/ankiety monitoringowe beneficjentów (suma wszystkich inicjatyw na rzecz animacji i aktywizacji)
1.1.1.3	Przedsięwzięcie: 1.1.1.: Różnorodne formy aktywności lokalnej (w tym edukacja, animacja i aktywizacja), z uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych – zakres 1.1.1.3	Beneficjent: NGO Odbiorcy ostateczni: mieszkańcy (w tym grupy defaworyzowane)	Konkurs	Liczba społecznych centrów aktywności współpracujących w sieci	Szt.	0	9	Sprawozdania z realizacji projektów/ankiety monitoringowe beneficjentów (suma wszystkich społecznych centrów aktywności objętych wsparciem)
		Beneficjent: NGO Odbiorcy ostateczni: mieszkańcy (w tym grupy defaworyzowane)	Projekt grantowy	Liczba utworzonych zielonych siłowni stanowiących element sieci	Szt.	0	13	Sprawozdania z realizacji projektów/ankiety monitoringowe beneficjentów (suma wszystkich zielonych siłowni objętych wsparciem)
		Beneficjent: NGO Odbiorcy ostateczni: mieszkańcy (w tym	Projekt współpracy	Liczba współpracujących w sieci zaangażowanych organizacji/institucji kultury z terenu LGD	Szt.	0	10	Sprawozdanie z realizacji projektu współpracy (liczba organizacji/institucji kultury,

		grupy defaworyzowane)						które wzięły udział w projekcie współpracy)
1.2.1.1	Przedsięwzięcie 1.2.1. Zagospodarowanie turystycznej, rekreacyjnej przestrzeni publicznej obszaru LGD oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego – zakres 1.2.1.1	Beneficjent: NGO/JSFP Odbiorcy ostateczni: mieszkańcy (w tym grupy defaworyzowane)	Konkurs	Liczba objętych wsparciem nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej lub turystycznej	Szt.	0	14	Sprawozdania z realizacji projektów/ankiety monitoringowe (suma wszystkich obiektów objętych wsparciem)
		Beneficjent: LGD Odbiorcy ostateczni: mieszkańcy, turyści	Projekt współpracy	Liczba szlaków turystycznych objęta wsparciem	Szt.	0	2	Sprawozdanie z realizacji turystycznego projektu współpracy (szlaki które objęto nowym lub odnowionym oznakowaniem i/lub udrożnieniem i/lub wyposażeniem w infrastrukturę towarzyszącą)
1.2.1.2	Przedsięwzięcie 1.2.1. Zagospodarowanie turystycznej, rekreacyjnej przestrzeni publicznej obszaru LGD oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego – zakres 1.2.1.2	Beneficjent: NGO/JSFP/ osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych Odbiorcy ostateczni: mieszkańcy (w tym grupy defaworyzowane)	Konkurs	Liczba obiektów dziedzictwa lokalnego objętych wsparciem, (w tym liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim)	Szt.	0	3(1)	Sprawozdania z realizacji projektów/ankiety monitoringowe (suma wszystkich obiektów objętych wsparciem)

2.0	CEL OGÓLNY	Cel ogólny 2. Przyspieszenie rozwoju gospodarczego przez wykorzystanie lokalnych zasobów.				
2.1.	CELE SZCZEGÓLNE	Cel szczegółowy 2.1. Wsparcie przedsiębiorczości oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy.				
	Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego 2.	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2023 r.	Źródło danych/sposób pomiaru	
W 2.1	Spadek liczby osób bezrobotnych na obszarze LGD	osoby	9850*	9809	Zgodnie z diagnozą stan początkowy to stan na 31.12.2013r. (bezrobotni zarejestrowani wg GUS). Pomiar dla 2023 r zostanie dokonany wg stanu na 31.12.2023. Źródło informacji: oficjalne dane GUS (np. Województwo	

								Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy; Urząd Statystyczny w Gdańsku).
W 2.2	Wzrost liczby mikroprzedsiębiorstw na obszarze LGD		Szt.	7782*	7800			*Zgodnie z diagnozą stan początkowy to stan na 31.12.2014r. Pomiar dla 2023 r zostanie dokonany wg stanu na 31.12.2023. Źródło informacji: oficjalne dane GUS (np. Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy; Urząd Statystyczny w Gdańsku)
	Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowego (2.1)		Jednostka miary	Stan początkowy 2016 r.	Plan 2023 r.			Źródło danych/sposób pomiaru
W 2.1.1	Liczba miejsc pracy utworzonych w wyniku operacji objętych wsparciem (w tym w ramach samozatrudnienia)		Szt.	0	32			Sprawozdania z realizacji projektu/ankiety monitoringowe, dokumenty potwierdzające średnioroczny stan zatrudnienia przed realizacją projektu i po jego zakończeniu
W 2.1.2	Liczba miejsc pracy utrzymanych w wyniku operacji objętych wsparciem		Szt.	0	10			Sprawozdania z realizacji projektu/ankiety monitoringowe, dokumenty potwierdzające średnioroczny stan zatrudnienia przed realizacją projektu i po jego zakończeniu
W 2.1.3	Liczba podmiotów zaangażowanych w realizację operacji wspierających rozwój rynków zbytu usług i produktów lokalnych lub operacji polegających na współpracy i promocji.		Szt.	0	45			Sprawozdania z realizacji projektu/ankiety monitoringowe, umowy/porozumienia o współpracy (wszystkie podmioty uczestniczące w realizacji projektów)
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru
		Początkowa 2016 r.	Końcowa 2023 r.					
2.1.1.1	Przedsięwzięcie 2.1.1. Tworzenie i utrzymanie miejsc pracy przez wsparcie zakładania i rozwoju działalności gospodarczej – zakres 2.1.1.1	Beneficjent: osoby/podmioty podejmujące działalność gospodarczą	Konkurs	Liczba operacji którym przyznano wsparcie, polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Szt.	0	12	Sprawozdania z realizacji projektów/ankiety monitoringowe (suma wszystkich operacji objętych wsparciem w ramach tego zakresu)
2.1.1.2	Przedsięwzięcie 2.1.1. Tworzenie i utrzymanie miejsc pracy przez wsparcie zakładania i rozwoju działalności gospodarczej – zakres 2.1.1.2	Beneficjent: osoby/podmioty prowadzące działalność gospodarczą	Konkurs	Liczba operacji, którym przyznano wsparcie, polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Szt.	0	30	Sprawozdania z realizacji projektów/ankiety monitoringowe (suma wszystkich operacji objętych wsparciem w
2.1.1.3	Przedsięwzięcie 2.1.1. Tworzenie i utrzymanie miejsc pracy przez wsparcie zakładania i rozwoju							

9. Słabe zagospodarowanie i promocja walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa lokalnego. 10. Brak lub niska jakość obiektów małej infrastruktury, w tym rekreacyjnej lub turystycznej.				współpracujących w sieci	W 1.1.8	W 1.0	10. Konflikt między funkcjami ochrony zasobów przyrodniczych, kulturowych, gospodarczych i turystycznych z podejmowaniem działań inwestycyjnych. (SWOT/Zagrożenia/pkt.1)
					W 1.1.6		
				Liczba utworzonych zielonych siłowni stanowiących element sieci	W 1.2.1	W 1.0	
					W 1.1.6		
					W 1.1.8		
				Liczba współpracujących w sieci zaangażowanych organizacji/institucji kultury z terenu LGD	W 1.1.6	W 1.0	
1.2.	1.2.1	Liczba objętych wsparciem nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej lub turystycznej	W 1.1.8	W 1.0			
			W 1.2.1				
		Liczba szlaków turystycznych objęta wsparciem	W 1.2.4	W 1.0			
		Liczba obiektów dziedzictwa lokalnego objętych wsparciem, (w tym liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim)	W 1.1.8	W 1.0			
	W 1.2.2						
Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szcze.	Przed s.	Produkty	Rezultaty	Oddziaływania	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
11. Brak dostępności do nowych i atrakcyjnych miejsc pracy. 12. Niski poziom dochodów znacznej części społeczności lokalnej z obszaru LGD. 13. Warunki życia na obszarze są ograniczone przez niski poziom dochodów mieszkańców. 14. Brak warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości w tym rynku usług. 15. Utrudniony dostęp do produktów lokalnych z powodu braku informacji i wiedzy o lokalnych producentach oraz braku punktów sprzedaży lokalnych produktów.	2.	2.1	2.1.1	Liczba operacji którym przyznano wsparcie, polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	W 2.1.1	W 2.2	11. Położenie w województwie pomorskim, zajmującym w rankingu województw w kraju jedno z czołowych miejsc w obszarze trwałego wzrostu społeczno-gospodarczego. (SWOT/Szanse/pkt.1). 12. Peryferyjne położenie obszaru LGD. (SWOT/Zagrożenia/pkt.2) 13. Brak dróg ekspresowych, niewystarczający dostęp komunikacyjny do obszaru. (SWOT/Zagrożenia/pkt.3) 14. Brak doświadczeń współpracy między sektorami i wewnątrz sektorów(SWOT/Zagrożenia/pkt.4) 15. Migracja i emigracja. (SWOT/Zagrożenia/pkt.7) 16. Poprawa jakości usług komunikacyjnych komunikacji zbiorowej. (SWOT/Szanse/pkt.7) 17. Wykreowanie marki obszaru LGD w oparciu o dziedzictwo historyczne, kulturowe i przyrodnicze. (SWOT/Szanse/pkt.3)
				Liczba operacji, którym przyznano wsparcie, polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	W 2.1.1	W 2.1	
			2.1.2	W 2.1.2	W 2.1		
				Liczba operacji wspierających rozwój rynków zbytu usług i produktów lokalnych lub operacji polegających na współpracy i promocji	W 1.1.8	W 1.0	
	W 2.1.3	W 2.1					

Rozdział VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Sposób wyboru i oceny operacji precyzują przyjęte przez LGD procedury i kryteria, w tym:

1. Procedura oceny grantobiorców
2. Kryteria oceny i wyboru grantobiorców
3. Procedura oceny operacji konkursowych w ramach LSR
4. Kryteria oceny i wyboru operacji w ramach LSR
5. Procedura oceny operacji własnych
6. Kryteria oceny i wyboru operacji własnych

Za ich uchwalenie i aktualizację odpowiada WZC/ZD. Kryteria oceny i wyboru podlegają tym samym procedurom aktualizacji co LSR (załącznik nr 1 do LSR). Procedury oraz kryteria wyboru, jak i zasady ich aktualizacji powstawały w oparciu o konsultacje społeczne (*metody nr 1, 2, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29*)

Ocena wniosków i wybór grantobiorców oraz operacji konkursowych odbywa się w następujących etapach:

1. Wstępna ocena wniosków pod kątem spełnienia wymagań określonych w ogłoszeniu naboru wniosków, tj. w zakresie (dotyczy takich kwestii jak: złożenie wniosku w miejscu i terminie wskazanym w ogłoszeniu, zgodności operacji z zakresem tematycznym, który został wskazany w ogłoszeniu o naborze, spełnienia dodatkowych warunków udzielenia wsparcia obowiązujących w ramach naboru, w tym spełnienia kryteriów dostępu odnoszących się do podmiotu uprawnionego do wsparcia w ramach danego naboru/ogłoszenia oraz zakresu wsparcia w ramach danego naboru/ogłoszenia) oraz
2. Ocena zgodności wniosków z LSR, tj. ocena czy realizacja operacji przyczyni się do realizacji celów ogólnych i szczegółowych LSR, przez osiągnięcie zaplanowanych dla danego zakresu wsparcia wskaźników oraz ocena spełnienia przez Wnioskodawcę i jego projektu warunków udzielenia pomocy z uwzględnieniem przepisów prawa (zgodność z Programem)
3. Ocena spełnienia kryteriów wyboru określonych w LSR i ustalenie kwoty wsparcia
4. Wybór wniosków do dofinansowania

Na poziomie kryteriów dostępu przyjęto 5 wspólnych obszarów, których dotyczą kryteria, tj.:

- a. rodzaju wnioskodawcy
- b. wnioskowanej kwoty pomocy
- c. wysokości wkładu własnego
- d. zgodności z zakresem wsparcia w ogłoszeniu oraz
- e. realizacji wskaźników LSR

W tabeli poniżej zaprezentowano wybrane kryteria dostępu wraz z ich uzasadnieniem.

Dodatkowo na poziomie kryteriów wyboru przyjęto zaprezentowane tabeli obszary oceny operacji (różniące się w ramach poszczególnych zakresów wsparcia), dla których wykazano powiązania z diagnozą, analizą SWOT oraz wynikami konsultacji społecznych. W przypadku obszarów, dla których nie wykazano powiązań główną intencją LGD jest stymulowanie z pomocą kryteriów odpowiedniej jakości projektów, stopnia ich przygotowania i sprawności realizacji.

lp	Kryterium	Powiązanie z diagnozą i analizą SWOT (R - rozdział LSR; MS – mocne strony, Sz – szanse, Ss – słabe strony, Z – zagrożenia)	Powiązanie z wynikami konsultacji (nr metody, której wyniki wpłynęły na kryterium)
1.	uzasadnienie potrzeby realizacji projektu	-	1,2,4,19
2.	wpływ projektu na rynek pracy lub wykorzystanie zasobów lokalnych	R -3.1, 3.2, 3.3, 3.4,3.6, 3.7 MS- 1,2,3,4,10,11 Ss-10,11,18	1,14
3.	zintegrowany charakter projektu i zasięg oddziaływania	R-3.4,3.6,3.7 Ss-17	1,2,16,19
4.	racjonalność budżetu i plan finansowy projektu	R-3.4	2, 22
5.	innowacyjność zastosowanych w projekcie rozwiązań	-	2
6.	spójność wniosku o dofinansowanie	-	-
7.	komplementarność z innymi projektami	R-3.7; Sz-8, Ss-15	1,2,16,19
8.	doświadczenie Wnioskodawcy w realizacji dotychczasowych działań prowadzonych na obszarze LGD	Sz-8, Ss-15	1,3
9.	preferowane grupy odbiorców	R-33; MS-7, Ss-16,20,21	1,5,6,7,12,13,15,18
10.	zaangażowanie społeczności lokalnej w realizację projektu	R-3.4; MS-7, Ss-15	1,2,3,4
11.	stopień minimalizacji ryzyka związanego z realizacją projektu	-	-

12.	lokalizacja operacji	R-3.10	18
13.	preferowane typy projektów	R-3.1,3,2,3,3,3,7; MS-15; Ss-2,4,5,7,8,19,20,21	3,7,8
14.	sposób promocji projektu	R-3.4	2,13,15,26
15.	preferowany wnioskodawca	R-3.2,3,4, MS-7	1,2,4,15,16,18,20
16.	trwałość rezultatów	R-3.4, MS-7, Sz-15	1,2,3,4
17.	wpływ projektu na miejsca pracy	R-3.3, Ss-1,6,10,11	2,14
18.	wpływ projektu na poszerzenie zakresu działalności gospodarczej i/lub podniesienie jakości produkcji lub świadczonych usług	R-3.2,3,8,3,9; Ss-2,6,7,16	2,3,20,22
19.	wpływ projektu na rozwój produktów i usług lokalnych	R-3.2,3,8,3,9; Ss-2,6,7,16	1,2,3,20,22
20.	liczba podmiotów zaangażowanych we współpracę w zakresie rozwoju rynków zbytu usług i produktów lokalnych	R-3.1,3,2,3,7 Sz-2,5,6; Ss-3,4,6,14; Z-4	1,20
21.	wykorzystanie dotychczasowych doświadczeń związanych z promocją marki lokalnej Zielone Serce Pomorza.	R-3.1,3,2,3,7,3,8,3,9 Sz-2,3,6, Ss-3,4,6,8, Z-4	2,17,18,20

Zasady oceny w ramach powyższych kryteriów są zawarte w dokumencie „Kryteria oceny i wyboru operacji w ramach LSR”. Definicję innowacyjności opisano w rozdziale 6.3.

Zakres 1.1.1.1	Zakres 1.1.1.2	Zakres 1.1.1.3 centra aktywności	Zakres 1.1.1.3 zielone siłownie	Zakres 1.2.1.1	Zakres 1.2.1.2
Podmiot ubiegający się o wsparcie jest organizacją pozarządową nieprowadzącą działalności gospodarczej.	Podmiot ubiegający się o wsparcie jest organizacją pozarządową nieprowadzącą działalności gospodarczej.	Podmiot ubiegający się o wsparcie jest organizacją pozarządową.	Podmiot ubiegający się o wsparcie jest organizacją pozarządową nieprowadzącą działalności gospodarczej.	Podmiot ubiegający się o wsparcie jest: - organizacją pozarządową lub - Jednostką Sektora Finansów Publicznych (JSFP)	Podmiot ubiegający się o wsparcie jest: - organizacją pozarządową albo - „kościółem”* albo - Jednostką Sektora Finansów Publicznych (JSFP)
NGO – grupa defaworyzowana, wykluczenie z grantów organizacji prowadzących dział. gosp.	NGO – grupa defaworyzowana, wykluczenie z grantów organizacji prowadzących dział. gosp.	NGO – grupa defaworyzowana	NGO – grupa defaworyzowana, wykluczenie z grantów organizacji prowadzących dział. gosp.	NGO – grupa defaworyzowana; brak możliwości realizacji zakresu z udziałem NGO w kilku gminach LGD.	NGO – grupa defaworyzowana; wiele obiektów dziedzictwa lokalnego w posiadaniu „kościół”, brak możliwości realizacji zakresu z udziałem NGO w kilku gminach LGD.
Wnioskowana kwota pomocy nie przekracza 50 tys. zł.	Wnioskowana kwota pomocy nie przekracza: - 15 tys. zł w przypadku szkoleń - 25 tys. w przypadku pozostałych inicjatyw	Wnioskowana kwota pomocy nie przekracza 300 tys. zł	Wnioskowana kwota pomocy nie przekracza 25 tys. zł	Wnioskowana kwota pomocy nie przekracza 260 tys. zł.	Wnioskowana kwota pomocy nie przekracza: - w przypadku organizacji pozarządowych i „kościół” - 160 tys. zł - w przypadku (JSFP) - 300 tys. zł
Dopuszczana kwota pomocy w grantach i projektach własnych.	Dopuszczana kwota pomocy w grantach.	Kwota ustalona w oparciu o konsultacje społeczne (metoda nr 24)	Kwota ustalona w oparciu o konsultacje społeczne (metoda nr 24)	Kwota ustalona w oparciu o konsultacje społeczne (metoda nr 24)	Kwota ustalona w oparciu o konsultacje społeczne (metoda nr 24)
Wymagana minimalna wysokość wkładu własnego wynosi min. 1% kosztów	Wymagana minimalna wysokość wkładu własnego wynosi min. 1% kosztów	Wymagana minimalna wysokość wkładu własnego wynosi min. 1% kosztów	Wymagana minimalna wysokość wkładu własnego wynosi min. 1% kosztów	Wymagana wysokość wkładu własnego: - w przypadku organizacji	Wymagana wysokość wkładu własnego wynosi: - w przypadku organizacji pozarządowej - min. 1% kosztów kwalifikowalnych

kwalikowalnych.	kwalikowalnych.	kwalikowalnych.	kwalikowalnych.	pozarządowej wynosi min. 1% kosztów kwalifikowalnych - w przypadku (JSFP) wynosi 36,37% kosztów kwalifikowalnych.	- w przypadku „kościół” – min. 10% kosztów kwalifikowalnych - w przypadku (JSFP) - 36,37% kosztów kwalifikowalnych.
Słaba kondycja finansowa NGO, brak możliwości współfinansowania projektów z udziałem środków publicznych.	Słaba kondycja finansowa NGO, brak możliwości współfinansowania projektów z udziałem środków publicznych.	Słaba kondycja finansowa NGO, brak możliwości współfinansowania projektów z udziałem środków publicznych, dodatkowe obciążenia finansowe związane z zatrudnieniem.	Słaba kondycja finansowa NGO, brak możliwości współfinansowania projektów z udziałem środków publicznych.	Słaba kondycja finansowa NGO, brak możliwości współfinansowania projektów z udziałem środków publicznych, stały poziom dofinansowania dla JSFP.	Słaba kondycja finansowa NGO, brak możliwości współfinansowania projektów z udziałem środków publicznych, stały poziom dofinansowania dla JSFP.

*przez „kościół” rozumie się podmioty będące osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, działającą na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych

Zakres 2.1.1.1	Zakres 2.1.1.2	Zakres 2.1.1.3	Zakres 2.1.2.1. Rynki zbytu	Zakres 2.1.2.1 Promocja i współpraca	Zakres 2.1.2.2
Podmiot ubiegający się o wsparcie spełnia warunku ubiegania się o wsparcie w zakresie określonym w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. a Rozporządzenia dot. wdrażania operacji w ramach LSR	Podmiot ubiegający się o wsparcie jest - mikro lub małym przedsiębiorstwem albo - podmiotem ekonomii społecznej.	Podmiot ubiegający się o wsparcie spełnia warunki ubiegania się o wsparcie w zakresie określonym w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. c Rozporządzenia dot. wdrażania operacji w ramach LSR	Podmiot ubiegający się o wsparcie jest organizacją pozarządową.	Podmiot ubiegający się o wsparcie jest organizacją pozarządową.	Podmiot ubiegający się o wsparcie jest organizacją pozarządową.
Dopuszczalne kategorie w ramach rozporządzenia LSR	Dopuszczalne kategorie w ramach rozporządzenia LSR	Dopuszczalne kategorie w ramach rozporządzenia LSR	NGO – grupa defaworyzowana, wykluczenie z możliwości realizacji targowisk przez JSFP.	NGO – grupa defaworyzowana.	NGO – grupa defaworyzowana.
Wnioskowana kwota wynosi 62,5 tys. zł.	Wnioskowana kwota pomocy nie przekracza 25 tys. zł.	Wnioskowana kwota nie przekracza 200 tys. zł.	Wnioskowana kwota pomocy nie przekracza 200 tys. zł.	Wnioskowana kwota pomocy nie przekracza 50 tys. zł.	Wnioskowana kwota pomocy nie przekracza 50 tys. zł.
Wielkość wsparcia na zakładanie działalności gospodarczej wynika z analizy danych historycznych, tj. w oparciu o doświadczenia we wdrażaniu podobnych instrumentów na terenie woj. pomorskiego w latach ubiegłych, tj. Działania 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia oraz Poddziałania 8.1.2 Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w	Wielkość wsparcia na utrzymanie miejsc pracy wynika z analizy danych historycznych, tj. w oparciu o doświadczenia związane z realizacją instrumentów z zakresu aktywnej polityki rynku pracy w ramach Funduszu Pracy**	Wielkość wsparcia na zakładanie działalności gospodarczej wynika z analizy danych historycznych, tj. z analizy średniej wielkości wsparcia udzielanego w ramach RPO dla woj. Pomorskiego na lata 2007-2013, poddziałanie 1.1.1 Mikroprzedsiębiorstwa.***	Kwota ustalona w oparciu o konsultacje społeczne (metoda nr 24)	Dopuszczana kwota pomocy w grantach.	Dopuszczana kwota pomocy w grantach i projektach własnych.

regionie PO KL*					
Wkładu własny nie jest wymagany.	Wymagana wysokość wkładu własnego wynosi min. 30% kosztów kwalifikowalnych	Wymagana wysokość wkładu własnego wynosi min. 30% kosztów kwalifikowalnych	Wymagana wysokość wkładu własnego wynosi minimum 1% kosztów kwalifikowalnych	Wymagana wysokość wkładu własnego wynosi min. 1% kosztów kwalifikowalnych.	Wymagana wysokość wkładu własnego wynosi min. 1% kosztów kwalifikowalnych.
Forma pomocy – premia.	Max intensywność pomocy na działania związane z przedsiębiorczością	Max intensywność pomocy na działania związane z przedsiębiorczością	Słaba kondycja finansowa NGO, brak możliwości współfinansowania projektów z udziałem środków publicznych.	Słaba kondycja finansowa NGO, brak możliwości współfinansowania projektów z udziałem środków publicznych.	Słaba kondycja finansowa NGO, brak możliwości współfinansowania projektów z udziałem środków publicznych.

*Wielkość wsparcia na zakładanie działalności gospodarczej wynika z analizy danych historycznych, tj. w oparciu o doświadczenia we wdrażaniu podobnych instrumentów na terenie woj. pomorskiego w latach ubiegłych, tj. Działania 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia oraz Poddziałania 8.1.2 Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie PO KL. Wysokość wsparcia dotacyjnego na podejmowanie działalności gospodarczej w obu działaniach wynosiła 40 tys. zł. Uczestnicy projektów realizowanych w ramach Działania 6.2 oraz Poddziałania 8.1.2 PO KL, którym przyznano dotację, mogli otrzymywać ponadto wsparcie pomostowe, które wynosiło ok. 900 zł miesięcznie przez pierwsze 6 m-cy oraz ok 800 zł miesięcznie przez kolejne 6 m-cy (w sumie ok. 10.200 zł). Zgodnie z Raportem końcowym z badania ewaluacyjnego: "Badanie trwałości efektów wsparcia skierowanego na rozwój przedsiębiorczości udzielonego uczestnikom projektów, którzy podjęli działalność gospodarczą w ramach Poddziałania 6.1.3, Działania 6.2 oraz Poddziałania 8.1.2 POKL 2007-2013 w województwie pomorskim" średnia kwota zainwestowana w działalność gospodarczą przez osoby korzystające z ww wsparcia dotacyjnego PO KL, w ciągu pierwszego roku od jej zarejestrowania, wyniosła 59,5 tys. złotych (obejmowała zarówno środki pochodzące z dotacji lub pożyczki, jak i z ewentualnych innych źródeł). Odbiorcy dotacji udzielonych w ramach Działania 6.2 zainwestowali średnio 56 tys. złotych. Kwota zainwestowana przez osoby, które otrzymały dotacje w ramach Poddziałania 8.1.2, wyniosła średnio 63 tys. złotych. Wyniki badania potwierdzają jednocześnie ograniczony potencjał finansowy większości przedsiębiorstw założonych przy wsparciu z PO KL o czym świadczy fakt, że ponad połowa (56%) ich właścicieli jako barierę w prowadzeniu działalności wskazała brak wystarczających funduszy na inwestycje. W oparciu o powyższe dane ustalono wysokość premii na zakładanie działalności gospodarczej w ramach LSR na poziomie 62,5 tys.

**Wielkość wsparcia na utrzymanie miejsc pracy wynika z analizy danych historycznych, tj. w oparciu o doświadczenia związane z realizacją instrumentów z zakresu aktywnej polityki rynku pracy w ramach Funduszu Pracy (źródło: Informacja o strukturze wydatków oraz gospodarce środkami Funduszu Pracy na realizację zadań z zakresu aktywnej polityki rynku pracy w województwie pomorskim w 2013 r., WUP Gdańsk). Przeciętny koszt uczestnictwa w programie w województwie pomorskim w przypadku doposażenia i wyposażenia stanowiska pracy wynosił 20.252,44. Dlatego założono, iż średnia wysokość wsparcia w ramach ww. zakresu wyniesie 20 tys. zł zaś maksymalna – 25 tys.

***Wielkość wsparcia na zakładanie działalności gospodarczej wynika z analizy danych historycznych, tj. z analizy średniej wielkości wsparcia udzielanego w ramach RPO dla woj. Pomorskiego na lata 2007-2013, poddziałanie 1.1.1 Mikroprzedsiębiorstwa. Z analizy danych dotyczących przeprowadzonych konkursów dotacyjnych w ramach poddziałania dla mikroprzedsiębiorstw (uchwały Zarządu Województwa Pomorskiego nr 283/337/14, 916/76/15, 914/76/15, 915/76/15) wynika, iż średnia wartość projektów, o wsparcie których aplikowano w ramach działania wynosiła blisko 390 tys. zł, a średnia wysokość kosztów kwalifikowalnych w ramach 1 projektu wyniosła ok. 340 tys. zł. Jednakże wysokość dotacji, jakiej udzielono mikroprzedsiębiorstwom na inwestycje wyniosła ok. 150 tys. zł. Stąd w ramach LSR przyjęto średnią wielkość dotacji na poziomie 150 tys. zł, zaś maksymalny poziom wsparcia przyjęto na poziomie 200 tys. zł.

6.1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych

W ramach wdrażania LSR przewiduje się realizację wszystkich typów operacji: grantowe, konkursowe i własne, dla których opracowano odrębne procedury oraz kryteria oceny i wyboru operacji dla wyodrębnionych zakresów wsparcia w ramach LSR. Decyzja o stosowanym sposobie realizacji danego zakresu operacji była podejmowana sukcesywnie w wyniku analizy danych pochodzących z konsultacji społecznych (metody od nr 18 do 25 oraz nr 28) oraz analizy doświadczeń LGD, jak również weryfikacji możliwości oraz ograniczeń związanych z daną formułą wsparcia. Dodatkowo LGD posiada opracowany Regulamin Rady LGD, precyzujący zasady pracy tego organu oraz Politykę Bezpieczeństwa w zakresie Ochrony Danych Osobowych. Wszystkie dokumenty i procedury są zgodne z przepisami prawa oraz ze Statutem LGD. Podstawowe cele jakie zapewniają przyjęte procedury to:

1. Zapewnienie sprawnej organizacji naborów wniosków oraz ich obsługi pod względem oceny i wyboru.
2. Zapewnienie parytetu w poszczególnych głosowaniach organu decyzyjnego, gwarantującego, że co najmniej 50% głosów podczas dokonywania wyboru wniosków do dofinansowania, pochodzi od członków, którzy nie są przedstawicielami sektora publicznego oraz zapewnienie braku dominacji w organie decyzyjnym przez jakąkolwiek grupę interesów.

3. Stworzenie przejrzystego podziału zadań i odpowiedzialności poszczególnych organów LGD w procesie oceny.
4. Opisanie sposobu oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji do dofinansowania, w tym:
 - a. sformułowanie mierzalnych i zrozumiałych kryteriów oceny i wyboru operacji, a w przypadku kryteriów jakościowych, opisanie podejścia do oceny tego kryterium.
 - b. zapewnienie stosowania tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru
 - c. określenie postępowania w przypadku, gdy kilka operacji otrzymało jednakową liczbę punktów, a limit dostępnych środków nie pozwala na dofinansowanie wszystkich
 - d. określenie zasad zachowania bezstronności w ocenie
5. Ustalanie zasad w zakresie określania kwoty wsparcia dla danej operacji.
6. Ustalenie zasad w zakresie określania kworum i systemu głosowania.
7. Określenie sposobu informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia skutecznego protestu.
8. Zasady publikowania protokołów z posiedzeń organu decyzyjnego.

6.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Zasady wyboru i oceny operacji, w tym kryteria wyboru zostały opracowane w wyniku uspołecznionego procesu. Kluczową rolę w określeniu kryteriów wyboru odegrały następujące partycypacyjne metody konsultacji społecznych, których wyniki opisano w rozdziale 3.4 (*metody nr 1, 2, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29*). Zmiana kryteriów odbywa się zgodnie z trybem przewidzianym dla aktualizacji LSR, tj. zgodnie z procedurą stanowiącą załącznik do niniejszej strategii. Procedura ta przewiduje w swoim toku analizę możliwości i potrzeby wprowadzenia zmian przez Zarząd przy uwzględnieniu takich czynników jak:

- badanie otoczenia prawnego związanego z funkcjonowaniem LGD i wdrażaniem LSR
- analizę potencjalnych skutków proponowanych zmian
- powiązania proponowanych zmian kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.

6.3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny

Dla potrzeb realizacji LSR przyjmuje się dwie wersje definicji innowacyjności (opierając się na definicji jaką stosują OECD i Eurostat w Podręczniku Oslo):

1. Definicja innowacyjności dla projektów realizowanych przez podmioty gospodarcze:

Innowacja to wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu lub usługi) lub procesu, nowej metody marketingowej lub nowej metody organizacyjnej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem. Przyjęto, że minimalnym wymogiem zaistnienia innowacji jest, aby produkt, proces, metoda marketingowa lub metoda organizacyjna były nowe (lub znacząco udoskonalone) dla firmy. Zalicza się tu produkty, procesy i metody, które dana firma opracowała jako pierwsza oraz te, które zostały przyswojone od innych firm lub podmiotów.

2. Definicja innowacyjności dla projektów realizowanych przez podmioty inne niż gospodarcze:

Innowacja to wdrożenie nowej lub znacząco udoskonalonej oferty, usługi lub procesu, nowej metody pracy, nowej metody organizacyjnej, nowego podejścia w stosunkach z otoczeniem, nowego rozwiązania lub formy realizacji działań w ramach prowadzonej działalności. Przyjęto, że minimalnym wymogiem zaistnienia innowacji jest, aby oferta, proces, metoda, podejście, rozwiązanie, forma, były nowe (lub znacząco udoskonalone) dla podmiotu wdrażającego innowację lub dla odbiorców projektu. Zalicza się tu ofertę, usługi, procesy, metody, podejście, rozwiązania, formy które dany podmiot opracował i stosuje po raz pierwszy oraz te, które zostały przyswojone od innych podmiotów ale po raz pierwszy stosuje się ją/je w stosunku do danej grupy odbiorców.

Kryterium innowacyjności zostało uwzględnione jako kryterium wyboru w ocenie operacji ubiegających się o wsparcie w ramach następujących zakresów wsparcia: 1.1.1.1, 1.1.1.2, 1.1.1.3 (z wyjątkiem sieci zielonych siłowni), 2.1.1.1, 2.1.1.3 oraz 2.1.2.1. W zakresie oceny innowacyjności operacji ocenie podlega głównie fakt czy projekt opiera się na stosowaniu rozwiązań innowacyjnych lub też dodatkowo ocenia się skalę innowacyjności – premiuje się projekty, w których stosuje się innowacje o znaczącej skali dla obszaru LGD, tj. wówczas gdy planowana innowacja nie była dotychczas stosowana na obszarze LGD.

6.4. Informacja o realizacji projektów grantowych i/lub operacji własnych

W ramach LSR przewiduje się realizację projektów grantowych oraz operacji własnych. W sumie na realizację projektów wyłącznie grantowych przeznaczona jest kwota 2 mln 100 zł oraz na projekty opcjonalnie własne lub grantowe dodatkowa kwota 500 tys. zł.

Wyłącznie projekty grantowe zostały przewidziane w ramach celu szczegółowego 1.1, przedsięwzięcia 1.1.1 oraz dla celu szczegółowego 2.1, przedsięwzięcia 2.1.2. dla następujących zakresów wsparcia:

1. zakres 1.1.1.2. Wspieranie aktywności społeczności lokalnej oraz integracji społecznej i zawodowej (1 mln 500 tys.)
2. zakres 1.1.1.3. Sieciowe projekty współpracy ale tylko dla sieci zielonych siłowni (300 tys.)
3. zakres 2.1.1.1. Wsparcie rozwoju produktów i usług lokalnych ale tylko dla projektów polegających na (300 tys.):
 - a. wspieraniu współpracy producentów lokalnych produktów i usług
 - b. wsparciu przedsięwzięć promujących lokalne produkty, usługi (w tym promocja lokalnych wytwórców, usługodawców, turystyki, rękodzieła, utworzenie zintegrowanej bazy produktów/usług lokalnych i producentów/usługodawców)

c. wsparciu specyficznym dla LSR imprezy w formie targu (tzw. Jarmark Pomorski)

Projekty własne lub opcjonalnie projekty grantowe (w przypadku zgłoszenia zamiaru realizacji operacji dla tych zakresów w przez potencjalnego wnioskodawcę kwalifikującego się do wsparcia) przewidziano dla celu szczegółowego 1.1, przedsięwzięcia 1.1.1 oraz dla celu szczegółowego 2.1, przedsięwzięcia 2.1.2. dla następujących zakresów wsparcia:

1. zakres 1.1.1.1. Wsparcie współpracy i samoorganizacji mieszkańców (200 tys.)
2. zakres 2.1.2.2. Rozwój marki lokalnej Zielone Serce Pomorza (300 tys.)

Pozostałe zakresy wsparcia w ramach LSR będą realizowane za pomocą konkursów tradycyjnych.

Rozdział VII Plan działania

Całkowita kwota budżetu na wdrożenie celów LSR wynosi 14.890.000 zł, w tym 240.000 zł to wartość projektów współpracy (19.3), 2.650.000 (19.4) to koszty bieżące i aktywizacji oraz 12.000.000 to kwota środków przeznaczona na wdrażanie poddziałania 19.2. Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Harmonogram osiągania poszczególnych celów i wskaźników zakłada intensywną realizację LSR w latach 2016-2018, w których planuje się realizację budżetu na poziomie 9.115.600 zł (w tym 8.760.000 zł w ramach poddziałania 19.2) i znaczne spowolnienie tej intensywności w latach 2019-2021 w których planuje się realizację budżetu na poziomie 3.287.100 zł (w tym 3.190.000 zł w ramach poddziałania 19.2) oraz 2022-2023 w których planuje się realizację budżetu na poziomie 56.700 zł (w tym 50.000 zł w ramach poddziałania 19.2). Taki harmonogram wdrażania LSR zapewni:

- wydatkowanie w pierwszym okresie (2016-2018) 50% budżetu LSR na tworzenie miejsc pracy,
- wydatkowanie w pierwszym okresie (2016-2018) 39% budżetu na wsparcie grup defaworyzowanych.

Szczegółowo postęp we wdrażaniu LSR wraz z określeniem postępów realizacji wskaźników został opisany w Planie Działania stanowiącym załącznik nr 3 do LSR.

Rozdział VIII Budżet LSR

8.1. Ogólna charakterystyka budżetu

Łączny budżet LSR opiewa na kwotę 14 mln 890 tys. zł, która będzie finansowana głównie z EFRROW oraz współfinansowana ze środków budżetu państwa oraz wkładu własnego JSFP w ramach przewidzianych do realizacji projektów z ich udziałem. 12 mln zł stanowi wartość poddziałania 19.2, 2 mln 650 tys. zł – wartość poddziałania 19.4 oraz 240 tys. wartość poddziałania 19.3.

8.2. Opis powiązania budżetu z celami LSR.

Z ogólnej kwoty budżetu LSR 14.890.00 zł na poszczególne cele LSR alokacja wynosi:

- kwota 10.140.000 zostanie zaangażowana w realizację celu 1, w tym:
 - kwota 7.250.000 zł pochodzić będzie z poddziałania 19.2
 - kwota 240.000 z działania 19.3 oraz
 - kwota 2.650.00 z działania 19.4, w tym kwota 219.400 przeznaczona jest na aktywizację.
- kwota 4.750.000 zostanie zaangażowana w realizację celu 2 i w całości pochodzić będzie z poddziałania 19.2.

Podział budżetu przeznaczanego na poddziałanie 19.2. na poszczególne przedsięwzięcia i zakresy wsparcia w ramach LSR oraz szacowane ilości projektów planowanych do dofinansowania i szacowane średnie wartości dofinansowania, przedstawiają się następująco:

	liczba projektów	średnia wartość projektu	alokacja budżetu poddz. 19.2
zakres 1.1.1.1. Wsparcie współpracy i samoorganizacji mieszkańców	4	50 000	200 000
zakres 1.1.1.2 Wspieranie aktywności społeczności lokalnej oraz integracji społecznej i zawodowej - szkolenia	30	10 000	300 000
zakres 1.1.1.2. Wspieranie aktywności społeczności lokalnej oraz integracji społecznej i zawodowej - pozostałe	65	18 462	1 200 000
zakres 1.1.1.3. Sieciowe projekty współpracy - społeczne centra aktywności	9	250 000	2 250 000
zakres 1.1.1.3. Sieciowe projekty współpracy - zielone siłownie	13	23 077	300 000
zakres 1.2.1.1. Infrastruktura turystyczna i rekreacyjna - NGO	8	158 750	1 270 000
zakres 1.2.1.1. Infrastruktura turystyczna i rekreacyjna - JSFP	6	140 000	840 000
zakres 1.2.1.2. Dziedzictwo lokalne - NGO	4	147 500	590 000
zakres 1.2.1.2. Dziedzictwo lokalne - JSFP	1	300 000	300 000
zakres 2.1.1.1. Zakładanie działalności gospodarczej	12	62 500	750 000
zakres 2.1.1.2. Rozwój działalności gospodarczej – utrzymanie miejsc pracy	10	20 000	200 000
zakres 2.1.1.3. Rozwój działalności gospodarczej – tworzenie miejsc pracy	20	150 000	3 000 000
zakres 2.1.2.1. Wspieranie przedsiębiorczości - rynki zbytu	1	200 000	200 000
zakres 2.1.2.1. Wspieranie przedsiębiorczości - promocja i współpraca	8	37 500	300 000
zakres 2.1.2.2. Promocja marki Zielone Serce Pomorza	6	50 000	300 000
		SUMA	12 000 000

Zakresy 1.1.1.1, 1.1.1.2, 1.1.1.3 realizują cel szczegółowy 1.1. – wartość środków poddziałania 19.2 na ten cel to 4.250.00 zł.
 Zakresy 1.2.1.1, 1.2.1.2 realizują cel szczegółowy 1.2. – wartość środków poddziałania 19.2 na ten cel to 3.000.000 zł
 Zakresy 121.1.1, 2.1.1.2, 2.1.1.3, 2.1.2.1, 2.1.2.2 realizują cel szczegółowy 2.1. – wartość środków poddziałania 19.2 na ten cel to 4.750.000 zł.

Rozdział IX Plan komunikacji

Celem głównym Planu Komunikacji (PK) jest szerokie włączenie społeczności lokalnej w proces planowania, wdrażania i ewaluacji działań prorozwojowych, w tym w szczególności podejmowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju.

Szczegółowe cele komunikacyjne PK odnoszą się do kilku wymiarów funkcjonowania LGD w środowisku lokalnym:

1. Zwiększenie „zakorzenienia” LGD PDS w środowisku lokalnym.
2. Budowanie pozytywnego wizerunku LGD PDS.
3. Pobudzanie społeczności lokalnej do działania oraz wzmacnianie jej roli w zarządzaniu rozwojem lokalnym.
4. Dostarczenie mieszkańcom niezbędnej wiedzy i umiejętności przydatnych w procesie zarządzania rozwojem lokalnym.
5. Zarządzanie procesem wdrażania strategii w sposób partycypacyjny i przejrzysty.
6. Umożliwianie wymiany doświadczeń i sieciowania partnerów na poziomie lokalnym.

PK przewiduje osiągnięcie następujących wskaźników:

1. Systematyczna aktualizacja strony www (częstotliwość)
2. Systematyczna wysyłka newslettera (częstotliwość)
3. Systematyczna aktualizacja profilu – w zależności od organizowanych wydarzeń (częstotliwość)
4. Systematyczna wysyłka SMS - w zależności od organizowanych wydarzeń (częstotliwość)
5. Systematyczna produkcja i udostępnianie materiałów informacyjnych i promocyjnych LGD (ulotki, broszury, biuletyny, gadżety promocyjne, filmiki, itp.) (częstotliwość produkcji/aktualizacji)
6. Publikacje w mediach lokalnych (ilość publikacji)
7. Cykl warsztatów (liczba cykli, liczba uczestników, odsetek uczestników oceniający warsztaty pozytywnie)
8. Spotkania informacyjne/konsultacyjne (min. liczba, spotkań, liczba uczestników)
9. Doradztwo grupowe oraz indywidualne (min. liczba godzin., ocena jakości)
10. Monitoring realizacji projektów (rejestr monitoringu projektów, ocena jakości „opieki” nad projektami)
11. Wydarzenia sieciujące (min. liczba)
12. Uczestnictwo w działaniach związanych z promocją marki lokalnej (Liczba uczestników systemu promocji marki lokalnej ZSP)
13. Baza danych producentów produktów lokalnych (liczba rekordów w bazie)
14. Komunikaty na witrynach gmin należących do PDS (podlinkowana strona PDS)

Wielkości poszczególnych wskaźników planowanych do osiągnięcia, docelowe efekty i sposób ich pomiaru przedstawiono w PK.

W ramach warsztatów strategicznych z udziałem przedstawicieli społeczności lokalnej przeprowadzono analizę interesariuszy, która zawiera informację o czterech podstawowych grupach docelowych działań komunikacyjnych oraz podstawowe wskazówki do planowania działań komunikacyjnych:

Rozdział X Zintegrowanie

10.1. Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi

Poniżej przedstawiono syntetyczne powiązania oraz spójność przygotowanej LSR z istniejącymi dokumentacją planistycznymi na poziomie lokalnym oraz regionalnym. Opracowana Strategia jest komplementarna i wpisuje się w realizację założeń innych, aktualnych dokumentów strategicznych dotyczących obszaru LGD. Biorąc pod uwagę istniejące dokumenty strategiczne, dokonano analizy komplementarności ze strategiami poszczególnych gmin obszaru LGD, strategią rozwoju powiatu bytowskiego oraz słupskiego oraz dokumentami planistycznymi dla poziomu regionu – województwa pomorskiego, jak również z osią priorytetową 4 PO Ryby 2015-2020.

Strategie gminne i powiatowe:

Dokonano przeglądu celów strategii wszystkich gmin i powiatów objętych LSR. Poprzez zestawienie ich celów strategicznych i kierunków rozwoju, stwierdzono, że LSR wpisuje się w założenia wszystkich wymienionych dokumentów planistycznych.

Strategie regionalne:

„Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020” – założenia przedmiotowej LSR są spójne i przyczyniają się do realizacji celów strategii rozwoju województwa pomorskiego. Spójność ta widoczna jest w zgodności celów LSR ze wszystkimi celami strategicznymi strategii wojewódzkiej:

- Cel strategiczny „Nowoczesna gospodarka” – w ramach przedmiotowego celu wyznaczono m.in. cel operacyjny mówiący o „Unikatowej ofercie turystycznej i kulturalnej” na który składają się dwa kierunki działań w postaci „Rozwoju sieciowych i kompleksowych produktów turystycznych” oraz „Stworzenia rozpoznawalnej, wysokiej jakości oferty kulturalnej”. Cele te mają swoje odzwierciedlenie w zapisach LSR w postaci celów/zakresów wsparcia dotyczących rozwoju infrastruktury turystycznej, zachowania dziedzictwa lokalnego oraz ukierunkowanie projektów (poprzez kryteria wyboru) na wykorzystaniem zasobów lokalnych. Dodatkowo ww. cele SRWP są zgodne z celem LSR dotyczącym rozwoju przedsiębiorczości - w tym zakresie realizacja LSR przyczynia się do realizacji tego celu poprzez wsparcie ukierunkowane m.in. na tworzenie i rozwój mikro i małych przedsiębiorstw ukierunkowane (za pomocą kryteriów wyboru) m.in. na wsparcie firm prowadzących działalność w zakresie usług turystycznych i przetwórstwa i dystrybucji produktów lokalnych. Tym samym realizacja celów LSR przyczynia się do spełnienia założeń celów określonych na poziomie województwa w tym zakresie,

- Cel strategiczny „Aktywni mieszkańcy” – w ramach przedmiotowego celu wyznaczono m.in. cel operacyjny „Wysoki poziom zatrudnienia” który ukierunkowany jest na wspieranie rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw – jako jeden z kierunków działań. W tym zakresie realizacja LSR przyczynia się do realizacji tego celu poprzez wsparcie ukierunkowane m.in. na rozwój mikro i małych przedsiębiorstw i tworzenie przez nich miejsc pracy – w strukturze LSR wyznaczono w tym przedsięwzięcie skierowane wprost do sektora przedsiębiorstw i ukierunkowane na wsparcie firm tworzących nowe miejsca pracy.

- Cel strategiczny „Atrakcyjna przestrzeń” – w ramach tego celu wyznaczono m.in. cel operacyjny „Dobry stan środowiska” i kierunek działania związany z „Zachowaniem walorów przyrody i poprawa spójności przyrodniczej” – w tym zakresie realizacja LSR jest spójna z zapisami strategii wojewódzkiej i odwołuje się także do kwestii ochrony walorów środowiskowych – widoczne jest w postaci zakresu wsparcia nr 1.1.1.2, w którym przewidziano wspieranie aktywności społeczności lokalnej związanej z realizacją akcji na rzecz środowiska naturalnego.

„Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020” – realizacja LSR jest komplementarna do zapisów RPO Województwa Pomorskiego, który to dokument jest wyznacznikiem interwencji funduszy UE finansowanych na szczeblu wojewódzkim ze środków EFRR oraz EFS. Spójność LSR z zapisami Programu Regionalnego odnosi się przede wszystkim do jej komplementarności z następującymi działaniami RPO:

- Oś priorytetowa 8 Konwersja – działanie „8.3. Materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe” - celem działania które polega na realizacji zadań inwestycyjnych oraz nieinwestycyjnych w dziedzinie kultury o zasięgu regionalnym jest „Zwiększona atrakcyjność turystyczna miejsc o szczególnych walorach kulturowych i przyrodniczych”. Realizacja LSR jest spójna i komplementarna z założeniami działania 8.3. przede wszystkim poprzez realizację celu szczegółowego „Rozwój przestrzeni publicznej obszaru LGD w zakresie turystyki, rekreacji i dziedzictwa lokalnego” i przedsięwzięcia „Zagospodarowanie turystycznej, rekreacyjnej przestrzeni publicznej obszaru LGD oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego”, które zakłada realizację operacji inwestycyjnych w zakresie kultury które będą stanowiły uzupełnienie działań realizowanych w ramach interwencji RPO,

- Oś priorytetowa 8 Konwersja – działanie „8.4. Wsparcie atrakcyjności walorów dziedzictwa przyrodniczego” - celem działania podobnie jak w przypadku działania 8.3. jest „Zwiększona atrakcyjność turystyczna miejsc o szczególnych walorach kulturowych i przyrodniczych” a jego zakres obejmuje budowę infrastruktury turystycznej poprzez m.in. realizację 3 przedsięwzięć strategicznych w tym przedsięwzięcia „Pomorskie trasy rowerowe o znaczeniu międzynarodowym”. Realizacja LSR stanowi w tym zakresie uzupełnienie planowanych do realizacji w ramach tego działania projektów o zasięgu regionalnym – LSR zakłada realizację celu szczegółowego „Rozwój przestrzeni publicznej obszaru LGD w zakresie turystyki, rekreacji i dziedzictwa lokalnego” i przedsięwzięcia „Zagospodarowanie turystycznej, rekreacyjnej przestrzeni publicznej obszaru LGD oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego”, które zakłada realizację operacji inwestycyjnych w zakresie zarówno kultury jak i turystyki, które będą stanowiły uzupełnienie działań realizowanych w ramach interwencji RPO, które to zadania będą stanowiły uzupełnienie infrastruktury powstałej w ramach RPO np. w odniesieniu do innego przedsięwzięcia strategicznego jakie będzie finansowe z tego działania – „Kajakiem przez Pomorze”.

- Oś priorytetowa 11 Środowisko - działanie „11.4. Ochrona różnorodności biologicznej” – celem działania są „Zabezpieczone zasoby i walory przyrodnicze oraz krajobrazowe” w ramach którego przewiduje się m.in. projekty o znaczeniu regionalnym w budowę, rozbudowę, przebudowę lub remont infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny. Realizacja LSR jest komplementarna z założeniami tego działania poprzez wyznaczony zakres wsparcia nr 1.1.1.2, w którym przewidziano wspieranie aktywności społeczności lokalnej związanej z realizacją akcji na rzecz środowiska naturalnego.

PO RYBY 2015-2020: Priorytet 4: Zwiększanie zatrudnienia i spójności terytorialnej. W zakres ww. priorytetu wchodzi następujące cele:

- a. podnoszenie wartości produktów, tworzenie miejsc pracy, zachęcanie młodych ludzi i propagowanie innowacji na wszystkich etapach łańcucha dostaw produktów w sektorze rybołówstwa i akwakultury oraz
- b. wspieranie różnicowania działalności w ramach rybołówstwa przemysłowego i poza nim
- c. wspieranie uczenia się przez całe życie i tworzeniu miejsc pracy na obszarach rybackich i obszarach akwakultury oraz
- d. powierzenie społecznościom rybackim ważniejszej roli w rozwoju lokalnym i zarządzaniu lokalnymi zasobami rybołówstwa i działalnością morską
- e. wspieranie i wykorzystanie atutów środowiska na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym działania na rzecz łagodzenia zmiany klimatu
- f. propagowanie dobrostanu społecznego i dziedzictwa kulturowego na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym dziedzictwa kulturowego rybołówstwa i akwakultury oraz morskiego dziedzictwa kulturowego.

LSR jest komplementarna względem ww priorytetu PO Ryby 2015-2020 w zakresie realizacji. Z wdrażania LSR wyłączone są działania, które potencjalnie mogą być przedmiotem finansowania w ramach LSR Lokalnej Grupy Rybackiej Pojezierze Bytowskie wdrażanej równolegle na większości obszaru objętego niniejszą LSR (takie jak działania związane z sektorem rybackim i akwakultury, zagospodarowanie turystyczne związane z turystyką wodną, rozwój produktów lokalnych w sektorze rybołówstwa i akwakultury, itp.).

10.2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej

O zintegrowaniu w ramach LSR świadczą następujące argumenty:

- zaplanowany cel szczegółowy 1.1. obejmuje realizowane przedsięwzięcie w sposób spójny i kompleksowy – obejmuje zarówno działania edukacyjne polegające na wsparciu współpracy i samoorganizacji mieszkańców (zakres 1.1.1.1), jak i daje możliwość wsparcia aktywnych grup w realizacji własnych zamierzeń poprzez samodzielną, niezależną realizację projektów. Dodatkowo cel przewiduje realizację sieciowych inicjatyw (zakres 1.1.1.3) – w tym sieci społecznych centrów aktywności, których wsparcie wymaga współpracy z sektorem publicznym. Współpraca ta wymaga aby samorząd lokalny zdecydował się na powierzenie organizacjom pozarządowym prowadzenia świetlic wiejskich ale w nowej, innowacyjnej dla obszaru LGD formule – społecznych centrów aktywności, z tym także, że po realizacji projektów w ramach realizacji programu współpracy z organizacjami pozarządowymi, działalność tych centrów będzie wspierana przez samorząd. Taka koncepcja wymaga strategicznej i długofalowej pomiędzy sektorami, wykraczającej mocno poza czas i zakres realizacji pojedynczego projektu i adresuje zidentyfikowaną w analizie SWOT potrzebę „17.Słabo rozwinięta współpraca pomiędzy 3 sektorami.” Oraz umożliwia wykorzystanie potencjału określonego w analizie SWOT jako „7.Duża liczba organizacji pozarządowych, wzrastające zaangażowanie społeczne grup formalnych i nieformalnych.”

Dodatkowo, zaplanowany w planie działania harmonogram wdrażania poszczególnych działań stanowi zapewniając odpowiednią sekwencję interwencji planowanych do przeprowadzenia w ramach realizacji LSR, i powodując trwałe oddziaływania LGD na poprawę współpracy między sektorami NGO i JST (w tym zakres 1.1.1.2 umożliwi wspieranie działalności sieci społecznych centrów aktywności w całym okresie programowania);

- w ramach celu szczegółowego 1.2 zaplanowano dwa zakresy wsparcia obejmujące wsparcie rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego, które są adresowane zarówno do NGO i „kościół”, jak i JSFP; inwestycje te wymagają współpracy pomiędzy sektorami i odpowiadają potrzebom określonym w SOWT jako „7.Niewykorzystany potencjał związany z rozwojem turystyki, lecznictwa uzdrowiskowego, odnawialnych źródeł energii.” A dodatkowo umożliwią wykorzystanie szeregu mocnych stron związanych z cechami obszaru predysponującymi go do rozwoju w oparciu o turystykę, która stanowi jeden z ważniejszych preferowanych kierunków działalności gospodarczej wspieranej w ramach LSR (ce 2.1). Efekty działań wspieranych w ramach celu 1.2 stanowią więc istotne zaplecze dla działań zarówno realizowanych w ramach celu szczegółowego 1.1 związanego z rozwojem kapitału społecznego jak i 2.1 związanego ze wsparciem rozwoju przedsiębiorczości.

- cel szczegółowy 2.1. obejmuje zakres wsparcia skierowany wprost do przedsiębiorców umożliwiający rozwój działalności gospodarczej i tworzenie miejsc pracy, z których do priorytetowych działalności należą turystyka, działalność produkcyjna oraz usługi skierowane do grup defaworyzowanych oraz zakres wsparcia skierowany do organizacji pozarządowych wspierających rozwój przedsiębiorczości, w tym wsparcie rozwoju rynków zbytu, wspieranie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami oraz promocję produktów i usług lokalnych oraz promocję obszaru, także pod wspólną marką Zielone Serce Pomorza. Cel integruje kilka branż gospodarczych, zarówno poprzez wspieranie szerokiego zakresu działalności w ramach zakresów 2.1.1.1, 2.1.1.2 oraz 2.1.1.3, z ustalonymi na poziomie kryteriów wyboru preferencjami, a także preferując projekty, które same w sobie łączyć będą różne branże gospodarczej na poziomie pojedynczego projektu, co dotyczy zakresów 2.1.2.1 oraz 2.1.2.2. Działanie te są ze sobą ściśle powiązane, jak również powiązane są z działaniami realizowanymi w ramach celu ogólnego 1, które w sposób istotny zaktywizują aktywność mieszkańców (a przez to wzmocnią też ich przedsiębiorczość) oraz spowodują rozwój infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i dziedzictwa lokalnego, które pozwolą na lepsze wykorzystanie zasobów lokalnych w działalności gospodarczej i rozwoju ekonomicznym obszaru LSR.

Rozdział XI Monitoring i ewaluacja

W ramach monitorowania wdrażania LSR przewidziano systematyczne zbieranie danych o realizacji LSR oraz dokonywanie regularnych – corocznych przeglądów tych danych, umożliwiających bieżącą obserwację procesu wdrażania LSR oraz

prowadzenia działań związanych z animacją i funkcjonowaniem LGD. Załącznik nr 2 do LRS określa procedury związane monitoringiem oraz ewaluacją działań realizowanych w ramach LSR oraz funkcjonowaniem LGD. Monitoringowi podlegać będą następujące elementy:

1. Monitoring wdrażania LSR:
 - a. Monitoring realizacji budżetu przeznaczanego na wdrażanie LSR
 - b. Monitoring stopnia realizacji wskaźników produktu określonych w LSR
 - c. Monitoring wdrażania projektów
2. Monitoring funkcjonowania LGD:
 - a. Monitoring działań komunikacyjnych
 - b. Monitoring funkcjonowania LGD

W ramach ewaluacji wdrażania LSR także przewidziano systematyczne zbieranie danych o realizacji LSR oraz dodatkowo zaplanowano regularną – wykonywaną co dwa lata ocenę zebranych danych, umożliwiającą cykliczne podsumowanie procesu wdrażania LSR oraz prowadzenia działań związanych z animacją i funkcjonowaniem LGD pod kątem jakości, skuteczności i wpływu na realizowanych działań obszar i mieszkańców. Ewaluacji podlegają:

1. Wdrażanie LSR:
 - a. Ocena systemu wdrażania LSR
 - b. Ocena wpływu projektów na obszar LSR i mieszkańców:
2. Funkcjonowanie LGD:
 - a. Ocena skuteczności działań komunikacyjnych
 - b. Ocena jakości wewnętrznych i zewnętrznych relacji partnerstwa.

Za działania monitoringowe odpowiadają struktury wewnętrzne LGD (w tym biuro, Zarząd). Przewiduje się korzystanie z zewnętrznego wsparcia eksperckiego w realizacji zadań ewaluacyjnych.

Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Na etapie planowania LSR LGD PDS wystąpiła 12 listopada 2015r. do RDOŚ i PWIS z wnioskiem o uzgodnienie odstępowania od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko lub wydanie opinii w zakresie braku konieczności sporządzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla lokalnej strategii rozwoju, uzasadniając swoje stanowisko w piśmie kierowanym do ww. instytucji. W odpowiedzi na wniosek LGD, RDOŚ stwierdziła iż:

„Przedmiotowa Strategia nie wyznacza zatem ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i nie jest dokumentem o charakterze sektorowym we wskazanym dziedzinach, o którym mowa w art. 46 pkt 2 ustawy OOS.” Oraz „(...) biorąc pod uwagę zawartość przedłożonego wniosku o odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego projektu dokumentu oraz stopień jego szczegółowości, należy uznać, iż realizacja jego założeń nie spowoduje znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000, tym samym projekt Strategii nie stanowi dokumentu, o którym mowa art. 46 pkt 3 ustawy OOS.” „Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku po przeanalizowaniu ww. wniosku, zawierającego cele przedmiotowej Strategii, stwierdza, iż projekt tego dokumentu nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, o których mowa w ww. rozporządzeniu, ani też realizacja wskazanych w nim przedsięwzięć nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko.” „Z uwagi na ogólny charakter dokumentu i jego zakres brak jest podstaw do uznania, iż realizacja jego ustaleń może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko, nie wyznacza on również ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, tym samym nie spełnia przesłanek art. 47 ustawy OOS i nie jest w jego przypadku wymagane przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Reasumując powyższe, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku po przeanalizowaniu treści przedłożonego w tut. organie ww. wniosku, zawierającego uzasadnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 49 ustawy OOS, stwierdza, iż projekt dokumentu pn. „Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru objętego działaniem Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi”, nie jest dokumentem, o którym mowa w art. 46 pkt 1 i 2, art. 46 pkt3 oraz art. 47 ustawy OOS, zatem nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, tym samym nie ma podstaw prawnych do uzgodnienia odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przedmiotowego projektu dokumentu w trybie art. 48 i 49 ustawy OOS.”

W odpowiedzi na wniosek LGD PWIS stwierdza: „Z informacji zawartych we wniosku wynika, że „Lokalna Strategia Rozwoju” opracowywana przez Lokalną Grupę Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi będzie stanowić instrument realizacji założeń Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 poprzez wykorzystanie środków tego programu w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (rozwój lokalny kierowany przez społeczność)” do realizacji przedsięwzięć, które prawdopodobnie nie będą wyznaczać ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.”

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Analiza porównawcza wybranych gmin objętych obszarem działania Fundacji Partnerstwo Dorzecze Słupi oraz wybranych gmin sąsiednich. Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie. Opracowanie współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Maszynopis. Wrzesień 2015. S.S. 113.

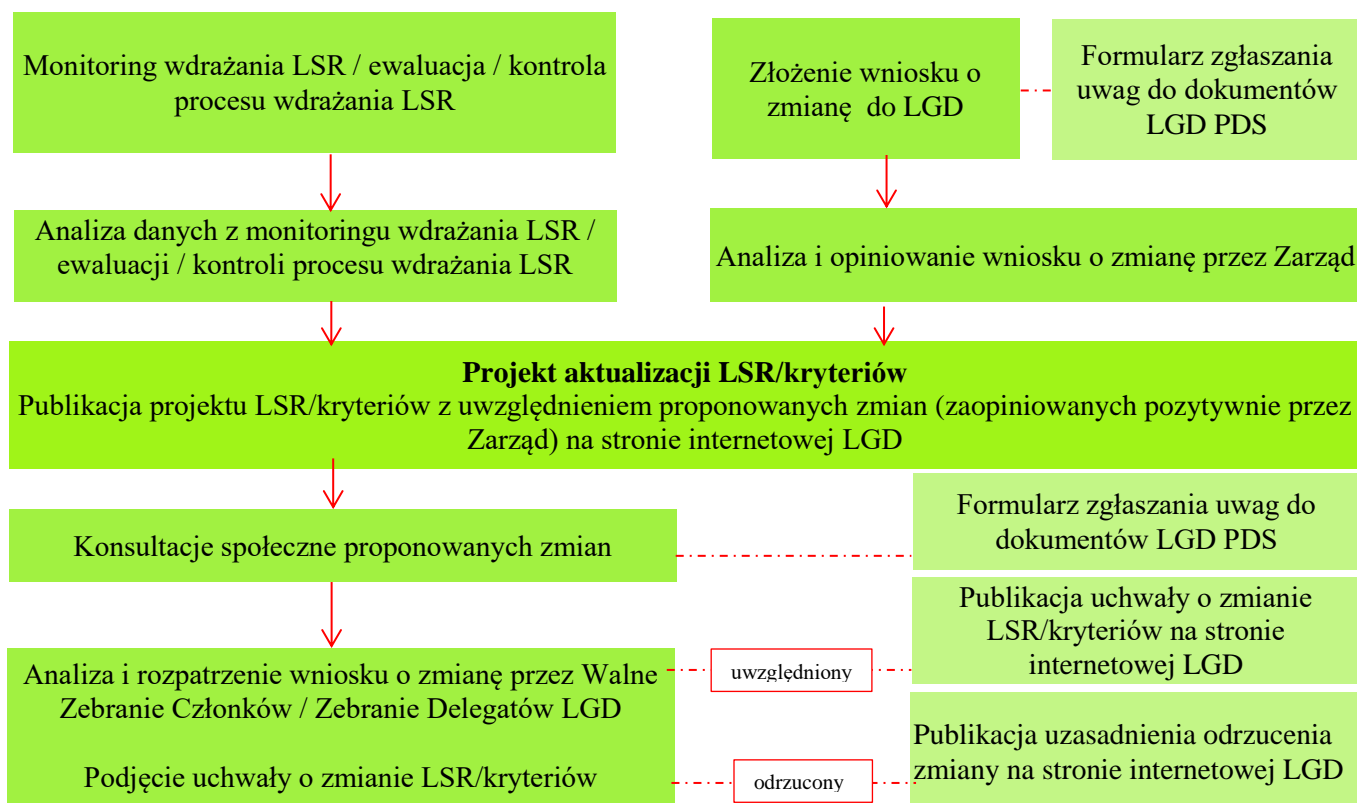
2. Raport końcowy z badania ewaluacyjnego: "Badanie trwałości efektów wsparcia skierowanego na rozwój przedsiębiorczości udzielonego uczestnikom projektów, którzy podjęli działalność gospodarczą w ramach Poddziałania 6.1.3, Działania 6.2 oraz Poddziałania 8.1.2 POKL 2007-2013 w województwie pomorskim"
3. Raporty z badań diagnostycznych „Liderów Zmiany”
4. Informacja o strukturze wydatków oraz gospodarce środkami Funduszu Pracy na realizację zadań z zakresu aktywnej polityki rynku pracy w województwie pomorskim w 2013 r., WUP Gdańsk.
5. Uchwała Zarządu Województwa Pomorskiego nr 283/337/14 z 20.03.2014
6. Uchwała Zarządu Województwa Pomorskiego nr 916/76/15 z 17.09.2015
7. Uchwała Zarządu Województwa Pomorskiego nr 914/76/15 z 17.09.2015
8. Uchwała Zarządu Województwa Pomorskiego nr 915/76/15 z 17.09.2015

Załącznik 1. Procedura aktualizacji LSR

PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR ORAZ KRYTERIÓW WYBORU - załącznik nr 1 do LSR

Procedura aktualizacji LSR odnosi się także do aktualizacji kryteriów dostępu i wyboru określonych dla operacji planowanych do wdrażania w ramach LSR i odbywa się zgodnie z poniższym schematem.

Schemat procedury aktualizacji LSR

Podstawowa inicjatywa proponowania zmian w LSR/kryteriach należy do Zarządu LGD, który odpowiada za przygotowywanie projektu aktualizacji LSR/kryteriów. Zarząd, przy pomocy biura LGD, zobowiązany jest do bieżącej analizy danych pochodzących z monitoringu stanu wdrażania LSR i stopnia realizacji wskaźników określonych w LSR, jak również z cyklicznej ewaluacji wdrażania LSR, na podstawie których proponuje wdrożenie niezbędnych działań naprawczych, w tym także wprowadzenie zmian w LSR/kryteriach. Ponadto, inicjatywę proponowania zmian w LSR/kryteriach mają także wszyscy członkowie LGD a także mieszkańcy obszaru, którzy mają możliwość składania do Zarządu LGD wniosków, uwag i propozycji zmian w dokumentach LGD oraz uwag do planowanych do wprowadzenia zmian. W tym celu służy formularz zgłaszania uwag zgodnie z załączonym wzorem. Zarząd zobowiązany jest do analizy wszystkich proponowanych zmian zgłaszanych za pośrednictwem biura LGD.

Analizując możliwość i potrzebę wprowadzenia zmian Zarząd, przy pomocy pracowników LGD, bada otoczenie prawne związane z funkcjonowaniem LGD i wdrażaniem LSR oraz potencjalne skutki proponowanych zmian i ustosunkowuje się do zgłoszonych propozycji poprzez zaopiniowanie pozytywnie lub negatywnie zgłoszonych propozycji. W przypadku propozycji zmian kryteriów wyboru w analizie uwzględnia się powiązania proponowanych zmian kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami. W przypadku, gdy w wyniku monitoringu lub ewaluacji powstaną rekomendacje do wprowadzenia zmian w LSR/kryteriach, jak również w przypadku pozytywnego zaopiniowania przez Zarząd uwag/propozycji zgłoszonych przez mieszkańców, organ ten przygotowuje projekt aktualizacji LSR/kryteriów, który podlega konsultacjom społecznym. Konsultacje społeczne projektu aktualizacji odbywają się w trybie e-konsultacji. Projekt aktualizacji LSR/kryteriów umieszczony jest na stronie internetowej wraz z podaniem terminu, do którego zbierane są uwagi. Do zgłaszania uwag również wykorzystuje się załączony formularz. W czasie trwania konsultacji społecznych LGD może także organizować spotkania informacyjno-konsultacyjne w celu objaśniania proponowanych zmian i zbierania uwag do projektu aktualizacji LSR/kryteriów. Po upływie

terminu na zgłaszanie uwag Zarząd, przy pomocy biura LGD, przygotowuje zestawienie wszystkich zgłoszonych uwag wraz ze swoją rekomendacją, tj. uwzględnienia propozycji lub odrzucenia – w przypadku odrzucenia, niezbędne jest podanie przyczyny. Ostateczną decyzję o zmianach podejmuje Walne Zebranie Członków /Zebranie Delegatów w formie uchwały. WZC/ZD może przychylić się do opinii Zarządu lub podjąć decyzję odmienną w stosunku do wszystkich lub wybranych proponowanych zmian. Każdorazowo, w przypadku odrzucenia zmiany podaje się przyczynę odrzucenia. Po podjęciu uchwały WZC/ZD publikuje się zaktualizowaną LSR/kryteria na stronie internetowej LGD wraz z zestawieniem zgłoszonych uwag zawierającym przyczyny odrzucenia.

KONSULTACJE SPOŁECZNE DOKUMENTÓW LGD PARTNERSTWO DORZECZE SŁUPI
FORMULARZ ZGŁASZANIA UWAG DO DOKUMENTÓW LGD PDS

Konsultowany dokument: z dn.

Imię i nazwisko/Nazwa instytucji zgłaszającej uwagi: Adres e-mail: Tel.:

Lp.	Dokument, strona (np. LSR-str 5, załącznik 1 nr do LSR - str 2, Kryteria wyboru, str - 8, itp...)	Istniejąca treść	Proponowana treść	Uzasadnienie uwagi
1.				
2.				
3.				
4.				
...				

Wypełniony formularz należy przesłać drogą elektroniczną do dnia (włącznie) na adres: biuro@pds.org.pl

Ważne: Uwagi do dokumentów LGD PDS przesłane drogą e-mail będą przyjmowane wyłącznie na niniejszym formularzu.

PROCEDURY DOKONYWANIA MONITORINGU I EWALUACJI – załącznik nr 2 do LSR

Monitoring. LGD PDS wprowadzi procedury związane zarówno z monitoringiem oraz ewaluacją działań realizowanych w ramach LSR oraz funkcjonowaniem LGD. Monitoringowi podlegać będą następujące elementy:

3. Monitoring wdrażania LSR:

a. Monitoring realizacji budżetu przeznaczanego na wdrażanie LSR

Kryteria uwzględniane w monitoringu:

- stopień realizacji budżetu LSR (wartość budżetu LSR przeznaczona na realizację projektów wybranych, zakontraktowanych i rozliczonych w stosunku do planowanej wartości budżetu ogółem oraz w stosunku do planowanej wartości budżetu na dany okres objęty monitoringiem),
- stopień realizacji budżetu LSR w podziale na cele, przedsięwzięcia i zakresy wsparcia (wartość budżetu LSR przeznaczona na realizację projektów wybranych, zakontraktowanych i rozliczonych w ramach każdego celu, przedsięwzięcia i zakresu w stosunku do planowanej wartości budżetu na dany cel, przedsięwzięcie i zakres w całym okresie programowania oraz w stosunku do planowanej wartości budżetu na dany cel, przedsięwzięcie i zakres przewidziany na dany okres objęty monitoringiem)
- stopień realizacji budżetu na operacje dedykowane w LSR grupom defaworyzowanym (w podziale na projekty wybrane, zakontraktowane i rozliczone)
- stopień realizacji budżetu na operacje związane z utworzeniem miejsc pracy (w podziale na projekty wybrane, zakontraktowane i rozliczone)

b. Monitoring stopnia realizacji wskaźników produktu określonych w LSR

Kryteria uwzględniane w monitoringu:

- stopień osiągnięcia wskaźników produktu (wartość wskaźników planowanych do osiągnięcia/osiągniętych przez projekty wybrane, zakontraktowane i rozliczone w stosunku do planowanej wartości wskaźników produktu ogółem oraz w stosunku do planowanej wartości wskaźników produktu przewidzianej na dany okres objęty monitoringiem)

c. Monitoring wdrażania projektów

Kryteria uwzględniane w monitoringu:

- stan wdrażania projektów (ilość projektów wybranych, zakontraktowanych i rozliczonych)
- skala i rodzaje problemów występujących na poszczególnych etapach realizacji projektów

4. Monitoring funkcjonowania LGD:

a. Monitoring działań komunikacyjnych

Kryteria uwzględniane w monitoringu:

- zainteresowanie działaniami komunikacyjnymi prowadzonymi przez LGD
- adekwatność proponowanych działań komunikacyjnych do potrzeb odbiorców
- jakość udzielanego przez LGD doradztwa (w tym analiza jaki udział projektów którym udzielono doradztwa to projekty wybrane przez LGD oraz zakontraktowane)
- jakość „opieki” sprawowanej przez pracowników LGD nad projektami (w tym analiza jaki udział projektów którym udzielono doradztwa to projekty pozytywnie rozliczone)

b. Monitoring funkcjonowania LGD

Kryteria uwzględniane w monitoringu:

- jakość pracy struktur LGD

W ramach monitoringu przewiduje się wykorzystanie następujących źródeł informacji

	Źródła danych	Czas i okres pomiaru (częstotliwość zbierania danych)	Odpowiedzialny
Monitoring stopnia realizacji budżetu przeznaczanego na wdrażanie LSR	1. Dane pochodzące z wniosków o dofinansowanie dla projektów wybranych. 2. Dane pochodzące z umów o przyznanie pomocy dla projektów zakontraktowanych*. 3. Dane pochodzące z ze sprawozdań/ankiet monitoringowych dla projektów rozliczonych*. (*dane wynikające z realizacji projektów grantowych pochodzą z dokumentacji LGD a w przypadku projektów wybieranych w trybie konkursowym pochodzą z informacji udostępnianych przez SW)	Zakłada się systematyczne gromadzenie danych przez LGD i przekazywanie danych przez SW, a w przypadku braku takiej możliwości przyjmuje się występowanie do SW z wnioskiem o udostępnianie danych min. 1 raz w roku. Podsumowanie stanu zebranych danych monitoringowych następować będzie w I kwartale roku następującego po roku ocenianym. Okres objęty pomiarem: cały rok kalendarzowy	Pracownicy biura LGD

Monitoring stopnia realizacji wskaźników LSR	1. Dane pochodzące z wniosków o dofinansowanie dla projektów wybranych. 2. Dane pochodzące z umów o przyznanie pomocy dla projektów zakontraktowanych. 3. Dane pochodzące z ze sprawozdań/ankiet monitoringowych dla projektów rozliczonych. (*dane wynikające z realizacji projektów grantowych pochodzić będą z dokumentacji LGD a w przypadku projektów wybieranych w trybie konkursowym pochodzić będą z informacji udostępnianych przez SW)	j.w.	Pracownicy biura LGD
Monitoring wdrażania projektów	1. Rejestr monitoringu projektów.	Zakłada się systematyczne prowadzenie przez pracowników rejestru z monitoringu projektów. Przegląd zebranych danych z monitoringu projektów następować będzie w I kwartale roku następującego po roku ocenianym. Okres objęty pomiarem: cały rok kalendarzowy (dotyczy tylko lat, w których realizowane będą projekty w ramach wdrażania LSR).	Pracownicy biura LGD
Monitoring działań komunikacyjnych	1. Lista działań komunikacyjnych podejmowanych w danym okresie oraz weryfikacja ich częstotliwości. 2. Dokumentacja z organizowanych spotkań i warsztatów: - programy spotkań - listy obecności - ankiety ewaluacyjne - notatki 3. Dokumentacja prowadzonego doradztwa: - rejestr doradztwa	Przegląd dokumentacji następować będzie w I kwartale roku następującego po roku ocenianym. Okres objęty pomiarem: cały rok kalendarzowy	Pracownicy biura LGD
Monitoring pracy struktur LGD i jakości partnerstwa	1. Monitoring pracy organów: - sprawozdanie Zarządu LGD - protokoły z posiedzeń Rady LGD oraz dokumentacja związana z oceną i wyborem operacji - protokoły z Zebrania Delegatów/WZC - protokoły i opinie Komisji Rewizyjnej LGD - analiza zgłaszanych do LGD wniosków 2. Monitoring pracy biura LGD: - arkusze systematycznej oceny pracowników	Przegląd dokumentacji następować będzie w I kwartale roku następującego po roku ocenianym. Okres objęty pomiarem: cały rok kalendarzowy	Zarząd LGD

Sposób wykorzystania wyników z analizy danych monitoringowych:

Analiza danych monitoringowych zostaną wykorzystane do wprowadzenia niezbędnych zmian usprawniających wdrażanie LSR oraz funkcjonowanie LGD, jeśli zajdzie taka potrzeba. Przewiduje się, iż w wyniku monitoringu wdrażania LSR LGD może podjąć następujące działania naprawcze:

- zmiana harmonogramu ogłaszania naborów (np. zwiększenie tempa ogłaszania naborów wniosków na poszczególne zakresy wsparcia w ramach LSR, szybsze uzgadnianie z SW terminów naboru, itp.)
- zmiana kryteriów oceny i wyboru operacji
- modyfikacja procedur
- przyspieszenie prac związanych z obsługą grantów (występowanie z wnioskiem o wsparcie projektu grantowego, kontraktowanie grantobiorców)
- intensyfikacja usług doradczych i szkoleniowych w zakresie wdrażania i rozliczania projektów
- kontakt z SW w celu identyfikacji zagrożeń związanych z opóźnieniami we wdrażaniu projektów

Przewiduje się, iż w wyniku monitoringu funkcjonowania LGD może podjąć następujące działania naprawcze:

- modyfikacja Planu Komunikacyjnego (w tym w zakresie planowanych działań, ich promocji, jakości i intensywności),
- modyfikacja planu szkoleń (zarówno skierowanych do pracowników LGD jak i Rady LGD)
- wykorzystanie narzędzi systemu motywacyjnego w celu motywowania pracowników do podnoszenia jakości swojej pracy

- usprawnienie przepływu informacji pomiędzy organami LGD (wzajemny udział w posiedzeniach)
- wprowadzenie niezbędnych zmian w dokumentach regulujących prace LGD (np. LSR, procedury, regulaminy).

Ewaluacja. LGD PDS prowadzić będzie ewaluację następujących elementów:

3. Wdrażanie LSR:

a. Ocena systemu wdrażania LSR

Kryteria uwzględniane w ewaluacji:

- adekwatność przyjętych zakresów wsparcia w stosunku do potrzeb
- adekwatność przyjętych trybów wyboru projektów w ramach poszczególnych zakresów wsparcia w stosunku do potrzeb i potencjału lokalnych podmiotów
- adekwatność alokacji budżetu na poszczególne cele/przedsięwzięcia/zakresy wsparcia oraz wysokości i poziomu dofinansowania w stosunku do lokalnych potrzeb i możliwości
- skuteczność kryteriów wyboru projektów – czy/na ile kryteria wyboru projektów pozwalają na wybór wystarczającej liczby operacji do spełnienia zaplanowanych wskaźników produktu i rezultatu

b. Ocena wpływu projektów na obszar LSR i mieszkańców:

Kryteria uwzględniane w ewaluacji:

- skuteczność projektów – czy projekty zaspokajają zidentyfikowane potrzeby lokalne i przynoszą spodziewane efekty; jakiego rodzaju zmiany wywołują realizowane projekty wśród wnioskodawców, odbiorców projektu i społeczności lokalnej; identyfikacja kluczowych czynników wpływających na wywołanie pożądanych zmian; identyfikacja barier utrudniających wprowadzanie pożądanych zmian
- trwałość efektów projektów – czy pożądane efekty projektu mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego oraz czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie czasu na grupę odbiorców; identyfikacja czynników które wpływają/mogłyby wpłynąć pozytywnie na wzmocnienie trwałości efektów projektów.

4. Funkcjonowanie LGD:

a. Ocena skuteczności działań komunikacyjnych

Kryteria uwzględniane w ewaluacji:

- skuteczność wybranych działań komunikacyjnych w kontekście jakości projektów na etapie wnioskowania o pomoc - wpływ oferty komunikacyjnej na ilość i jakość projektów składanych w ramach ogłaszanych konkursów (w tym identyfikacja kluczowych czynników wpływających na to, że projekt który jest przedmiotem doradztwa zostaje wybrany do dofinansowania i uzyskuje wsparcie)
- skuteczność wybranych działań komunikacyjnych w kontekście sprawności wdrażania i rozliczania projektów.

b. Ocena jakości wewnętrznych i zewnętrznych relacji partnerstwa

Kryteria uwzględniane w ewaluacji:

- rozpoznawalność i wizerunek LGD PDS wśród mieszkańców oraz partnerów zewnętrznych
- wpływ LGD na pobudzanie społeczności lokalnej do działania
- poziom zakorzenienia LGD PDS w środowisku lokalnym
- wpływ działalności LGD PDS na zwiększenie poziomu współpracy/sieciowanie

W ramach ewaluacji przewiduje się wykorzystanie następujących źródeł informacji

Elementy podlegające ewaluacji	Źródła danych	Czas i okres pomiaru (częstotliwość zbierania danych)	Odpowiedzialny za prowadzenie monitoringu
Ocena systemu wdrażania LSR	1. Dane pochodzące z wniosków o dofinansowanie 2. Dane pochodzące z ankiet oceny systemu wdrażania LSR wypełnianych przez podmioty korzystające z usług LGD (w szczególności doradztwa), wnioskodawców i beneficjentów. 3. Opinie organów LGD	Ewaluacja będzie dokonywana w I półroczu roku następującego po zakończeniu ocenianego okresu (pierwsza ewaluacja I półrocze 2019 r.) Okres objęty pomiarem: dwa lata kalendarzowe (pierwszy okres – 3 lata).	Podmiot zewnętrzny
Ocena wpływu projektów na obszar LSR i mieszkańców:	1. Dane pochodzące z raportów „samopomocy ewaluacyjnej”	„Samopomoc ewaluacyjna” będzie prowadzona w każdym roku, w którym zakończone zostaną projekty finansowane w ramach LSR. Czas pomiaru: pierwsze półrocze po zakończeniu każdego roku kalendarzowego, w którym nastąpi zakończenie projektów. „Samopomoc ewaluacyjna” zostanie przeprowadzona na próbie min. 10% wszystkich projektów zakończonych w danym roku oraz na wszystkich projektach, które zostaną dobrowolnie	Raporty „samopomocy ewaluacyjnej” - liderzy zmiany; podsumowanie – podmiot zewnętrzny

		zgłoszone do ewaluacji w tym trybie. Okres objęty pomiarem: podsumowaniem wyników „samopomocy ewaluacyjnej” obejmować będzie 2 lata kalendarzowe (pierwszy okres – 3 lata). Ewaluacja będzie dokonywana w I półroczu roku następującego po zakończeniu ocenianego okresu (pierwsza ewaluacja I kw. 2019 r.)	
Ocena skuteczności działań komunikacyjnych	1. Ankiety ewaluacyjne ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych 2. Narzędzie badające jakość doradztwa 3. Narzędzie badające jakość opieki nad projektami	Ewaluacja będzie dokonywana w I półroczu roku następującego po zakończeniu ocenianego okresu (pierwsza ewaluacja I półrocze 2019 r.) Okres objęty pomiarem: dwa lata kalendarzowe (pierwszy okres – 3 lata).	Podmiot zewnętrzny
Ocena jakości wewnętrznych i zewnętrznych relacji partnerstwa	Badanie ankietowe	Ewaluacja będzie dokonywana w I półroczu roku następującego po zakończeniu ocenianego okresu (pierwsza ewaluacja I półrocze 2019 r.) Okres objęty pomiarem: dwa lata kalendarzowe (pierwszy okres – 3 lata).	Podmiot zewnętrzny

Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji:

Wyniki ewaluacji również zostaną wykorzystane do wprowadzenia niezbędnych zmian usprawniających wdrażanie LSR oraz funkcjonowanie LGD, jeśli zajdzie taka potrzeba. Poza zmianami wymienionymi wcześniej (przy opisie monitoringu) przewiduje się, iż w wyniku ewaluacji wdrażania LSR LGD może podjąć dodatkowo następujące działania naprawcze:

- zmiana zapisów LSR w odniesieniu do przedsięwzięć, w tym zmiana zakresów wsparcia, zmiana alokacji budżetu, sposobu realizacji poszczególnych zakresów wsparcia – tj. granty/konkurs/projekt własnych/projekt współpracy, zmiana wysokości wsparcia i poziomu dofinansowania, przebudowanie kryteriów oceny i wyboru operacji, itp.)
- zwiększenie znaczenia ewaluacji projektów („samopomocy ewaluacyjnej”) w procesie wdrażania LSR
- wprowadzenie zasadniczych zmian w Planie Komunikacji
- zmiany składu struktur LGD i/lub zmiany w sposobie pracy tych struktur i inne.

Załącznik 3. Plan działania

PLAN DZIAŁANIA – załącznik nr 3 do LSR

Koszty bieżące

Rodzaj kosztów	Wartość w PLN
Koszty utrzymania biura LGD	2 430 600,00
Koszty zatrudnienia pracowników	
Koszty organów LGD	
Koszty szkoleń dla pracowników	
Koszty szkoleń organów LGD	
Pozostałe koszty związane z funkcjonowaniem LGD i wdrażaniem LSR	
Wskaźniki produktu	Wielkość wskaźnika produktu do osiągnięcia
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	100
Liczba spotkań informacyjno- konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	20
Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	125
Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	32
Wskaźniki rezultatu	Wielkość wskaźnika rezultatu do osiągnięcia
Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	50
Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych	100
Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD	75
Liczba uczestników szkoleń dla organów LGD	25
Liczba uczestników szkoleń dla pracowników	4

Cel ogólny 1. Wzmocnienie lokalnej społeczności poprzez budowę i rozwój kapitału społecznego, poprawę jakości życia i zachowanie dziedzictwa lokalnego.

CEL OGÓLNY 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Podziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)	
Cel szczegółowy 1.1. Wsparcie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, od demokracji przedstawicielskiej do partycypacyjnej.													
Przedsięwzięcie: 1.1.1.:Różnorodne formy aktywności lokalnej (w tym edukacja, animacja i aktywizacja), z uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych.													
	Liczba stosowanych metod komunikacyjnych (strona www, newsletter, SMS z PDS, materiały informacyjne i promocyjne, publikacje w mediach lokalnych, baza producentów produktów lokalnych)	6szt.	46%	54 600	6szt	92%	36 100	1szt.	100%	700	13szt	91 400	19.4
	Liczba badań	1szt.	33%	6 000	1szt	66%	6 000	1szt	100%	6 000	3szt	18 000	19.4
	Liczba objętych wsparciem inicjatyw na rzecz współpracy i samoorganizacji mieszkańców	2szt 3szt	50%	100 000 55 000	2szt 3szt	100%	100 000 55 000	-	-	-	4szt 6szt	200 000 110 000	19.2 19.4
	Liczba objętych wsparciem oddolnych inicjatyw lokalnych na rzecz animacji i aktywizacji mieszkańców realizowanych w formie szkoleń	-	-	-	30szt	100%	300 000	-	-	-	30szt	300 000	19.2
	Liczba objętych wsparciem oddolnych inicjatyw lokalnych na rzecz animacji i aktywizacji mieszkańców realizowanych w formach innych niż szkolenia	15szt	23%	300 000	50szt	100%	900 000	-	-	-	65szt	1 200 000	19.2
	Liczba społecznych centrów aktywności współpracujących w sieci	9szt	100%	2 250 000	-	-	-	-	-	-	9szt	2 250 000	19.2
	Liczba utworzonych zielonych siłowni stanowiących element sieci	-	-	-	13szt	100%	300 000	-	-	-	13szt	300 000	19.2
	Liczba współpracujących w sieci zaangażowanych organizacji/instytucji kultury z terenu LGD	10szt	100%	100 000	-	-	-	-	-	-	10szt	100 000	19.3
	Razem cel szczegółowy 1.1			2 865 600			1 697 100			6 700		4 569 400	
	Przedsięwzięcie 1.1.1.												
Cel szczegółowy 1.2. Rozwój przestrzeni publicznej obszaru LGD w zakresie turystyki, rekreacji i dziedzictwa lokalnego.													
Przedsięwzięcie 1.2.1. Zagospodarowanie turystycznej, rekreacyjnej przestrzeni publicznej obszaru LGD oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego.													
	Liczba objętych wsparciem nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej lub turystycznej	14szt	100%	2 110 000	-	-	-	-	-	-	14szt	2 110 000	19.2
	Liczba szlaków turystycznych objęta wsparciem	2szt	100%	140 000	-	-	-	-	-	-	2szt	140 000	19.3
	Liczba obiektów dziedzictwa lokalnego objętych	-	-	-	3szt	100%	890 000	-	-	-	3szt	890 000	19.2

wsparcie (w tym liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim)													
Razem cel szczegółowy 1.2			2 250 000			890 000			-			3 140 000	
Przedsięwzięcie 1.2.1													
Razem cel ogólny 1			5 115 600			2 587 100			6 700			7 709 400	

Cel ogólny 2. Przyspieszenie rozwoju gospodarczego przez wykorzystanie lokalnych zasobów.

CEL OGÓLNY 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)	
Cel szczegółowy 2.1. Wsparcie przedsiębiorczości oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy.													
Przedsięwzięcie 2.1.1. Tworzenie i utrzymanie miejsc pracy przez wsparcie zakładania i rozwoju działalności gospodarczej.													
	Liczba operacji, którym przyznano wsparcie, polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	12szt	100%	750 000	-	-	-	-	-	-	12szt	750 000	19.2
	Liczba operacji, którym przyznano wsparcie polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	20szt	67%	3 000 000	10szt	100%	200 000	-	-	-	30szt	3 200 000	19.2
	Razem przedsięwzięcie 2.1.1			3 750 000			200 000			-		3 950 000	
Przedsięwzięcie 2.1.2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawa dostępności do lokalnych produktów i usług.													
	Liczba operacji wspierających rozwój rynków zbytu usług i produktów lokalnych lub operacji polegających na współpracy i promocji.	6szt	40%	250 000	8szt	93%	500 000	1szt	100%	50 000	15szt	800 000	19.2
	Razem przedsięwzięcie 2.1.2			250 000			500 000			50 000		800 000	
	Razem cel szczegółowy 2.1, cel ogólny 2			4 000 000			700 000			50 000		4 750 000	
	Razem cel ogólny 1 i cel ogólny 2			9 115 600			3 287 100			56 700		12 459 400	
Całkowita kwota budżetu na wdrożenie celów LSR wynosi 12.459.400 zł, w tym 240.000 zł to wartość projektów współpracy (19.3), 219.400 (19.4) to koszty aktywizacji oraz 12.000.000 to kwota środków przeznaczona na wdrażanie poddziałania 19.2. Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.													

BUDŻET LSR – załącznik nr 4 do LSR

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)	
	PROW	Razem EFSI
Realizacja LSR (art. 35 ust 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	12 000 000	12 000 000
Współpraca (art. 35 ust 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	240 000	240 000
Koszty bieżące (art. 35 ust 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	2 430 600	2 430 600
Aktywizacja (art. 35 ust 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	219 400	219 400
SUMA	14 890 000	14 890 000

Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	6 910 218	3 949 782		10 860 000
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	725 382		414 618	1 140 000
RAZEM	7 635 600	3 949 782	414 618	12 000 000

Załącznik 5. Plan komunikacji

PLAN KOMUNIKACJI LGD PDS – załącznik nr 5 do LSR

Główne cele PK oraz przesłanki leżące u podstaw jego opracowania

U podstaw opracowania PK leżą następujące przesłanki:

- Głównym zadaniem LGD jest kierowanie rozwojem lokalnym. Zgodnie z zapisami aktów prawnych regulujących rolę LGD w okresie programowania 2014-2020 do zadań LGD należy:
 - rozwijanie zdolności podmiotów lokalnych do opracowywania i wdrażania operacji, w tym rozwijania ich zdolności zarządzania projektami;
 - opracowanie niedyskryminującej i przejrzystej procedury wyboru oraz obiektywnych kryteriów wyboru operacji, które pozwalają uniknąć konfliktów interesów, gwarantują, że co najmniej 50 % głosów w decyzjach dotyczących wyboru pochodzi od partnerów niebędących instytucjami publicznymi i umożliwiają wybór w drodze procedury pisemnej;
 - zapewnianie spójności ze strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność podczas wyboru operacji poprzez uszeregowanie tych operacji w zależności od ich wkładu w realizację celów i strategii;
 - opracowanie i publikowanie naborów wniosków lub ciągłej procedury składania projektów, w tym określanie kryteriów wyboru;
 - przyjmowanie i dokonywanie oceny wniosków o dofinansowanie;
 - wybór operacji i ustalanie kwoty wsparcia oraz, w stosownych przypadkach, przedkładanie wniosków do podmiotu odpowiedzialnego za ostateczną weryfikację kwalifikowalności przed ich zatwierdzeniem;
 - monitorowanie wdrażania strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność i operacji będących przedmiotem wsparcia oraz przeprowadzanie szczegółowych działań ewaluacyjnych związanych z tą strategią.
- Wsparcie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność obejmuje m.in. animowanie realizacji strategii kierowanej przez społeczność w celu ułatwienia wymiany między zainteresowanymi podmiotami, aby zapewniać informacje i propagować strategię oraz aby wspierać potencjalnych beneficjentów w celu opracowywania operacji i przygotowywania wniosków.
- Zgodnie z wynikami uspołecznionej diagnozy obszaru, realizowanej wielowątkowo przez różne grupy autorów i uczestników procesu (w tym „Liderów Zmiany”, tj. uczestników cyklu warsztatów poświęconych prowadzeniu partycypacyjnej diagnozy, przedstawicieli różnych grup społecznych na obszarze LGD oraz różnych sektorów wspieranych przez ekspertów Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz ekspertów Fundacji Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu) do najważniejszych wniosków odnoszących się do działań komunikacyjnych należą:
 - Obserwuje się zanik relacji i zaufania już na poziomie przekraczającym kręgi rodzinne. Ta charakterystyka polskiego społeczeństwa jest jedną z najpoważniejszych przeszkód w instytucjonalizacji i organizacji działań zbiorowych. Powoduje ona, że jakiegokolwiek działanie jednostek, organizacji pozarządowych czy sektora publicznego będzie początkowo natrafiało na mur nieufności osób, do których jest skierowane. Próby dotarcia do mieszkańców powinny bazować na lokalnych

liderach, osobach rozpoznawanych w środowisku. Przy takiej konfiguracji większość działań wykorzystujących pośrednie metody komunikacji (ulotki, ogłoszenia, strony internetowe) jest skazana na niepowodzenie.

- b. Ograniczony zasięg sieci relacji zaobserwowany na obszarze LGD negatywnie wpływa na postrzeganie podmiotów pochodzących spoza społeczności, czy regionu [pomimo wielu lat pracy na danym obszarze LGD PDS jest nadal postrzegana przez społeczności wiejskie rozumiane jako mieszkańcy poszczególnych miejscowości, jako organizacja z zewnątrz]. Zarówno krajowe organizacje pozarządowe, jak i przedsiębiorcy spoza obszaru objętego badaniem są wyraźnie rzadziej wskazywani jako podmioty, które mogą coś zrobić dla poprawy wsi, w której mieszkają respondenci. Specyficzna konfiguracja kapitału społecznego powoduje, że problematyczne staje się nawiązywanie relacji wykraczających poza region (pomostowych i łączących). Działając na obszarze objętym badaniem należy zadbać o odpowiednią rozpoznawalność i zakorzenienie własnej organizacji.
- c. Uczestnictwo w projektach partnerstwa i organizowanych przez nie wydarzeniach jest szczególnie ważne z perspektywy celów społecznych i gospodarczych, jakie zawiera Lokalna Strategia Rozwoju. Partnerstwo, jak sama nazwa wskazuje, stanowi podmiot społeczny - organizację, która ma znaczenie wspierające społeczność i wzmacniające lokalne zasoby. Aby taki proces wsparcia mógł być uruchomiony potrzebna jest określona sekwencja działań i zdarzeń:
- nawiązanie kontaktu ze społecznością,
 - wejście w obustronnie podtrzymywany proces interakcji z mieszkańcami, grupami, organizacjami i instytucjami,
 - definiowanie/diagnoza zakresu wspólnych celów, potrzeb i interesów,
 - ocena/diagnoza potencjału do współdziałania dla zaspokojenia potrzeb i realizacji wspólnych celów,
 - planowanie wspólnego, zintegrowanego działania,
 - działanie w partnerskiej współpracy,
 - monitoring i ewaluacja wspólnego działania,
 - rozwój partnerstwa i obszaru jako wspólny cel PDS i społeczności, w tym celowe, intencjonalne wzmacnianie tożsamości społeczności, jej coraz lepsza samoorganizacja
 - trwały wzrost kapitału społecznego.
 - umacnianie partnerstwa jako społeczności w lokalnej wspólnotcie

Wydaje się, że etap nawiązywania kontaktu ze społecznością i „zagnieżdżania się” w niej organizacji skupiającej aktywne podmioty (PDS) - jest tu kluczowy dla dalszego przebiegu tego procesu. Stąd, warto szczegółowo analizować zjawiska i czynniki sprzyjające i hamujące zaangażowanie w interakcje pomiędzy LGD i społecznością. Kolejnym, ważnym etapem jest przejście do obustronnie podtrzymywanej, wzajemnej interakcji partnerstwa ze społecznością. Powinna być ona zbudowana na zaufaniu i charakteryzować się jasno zdefiniowanymi celami i rolami jej uczestników. Z tego etapu mogą wyłaniać się kolejne elementy wspólnego działania. Dzieje się tak pod warunkiem uwspólnienia potrzeb i interesów oraz dookreślenia celów wraz z metodami ich osiągania. Rolą partnerstwa jest tu także edukacja i motywowanie, co stanowi duże wyzwanie dla organizacji, która, tak jak PDS, mimo już znacznego doświadczenia nadal sama podlega dynamicznym zmianom i stale się uczy.

- d. Głównym źródłem informacji pozostaje samo PDS. Równocześnie, w licznych wyborach pojawiają się media (głównie lokalne). Kluczowy jest tu także temat wizerunku PDS, jaki tworzy się poprzez kontakt z tymi mediami. Co ważne dla kontaktów z samymi mediami, PDS jest dużym, regionalnym partnerem, co oznacza, że wizerunek mediów może być zwrótnie kształtowany przez promocję Partnerstwa Dorzecze Słupi, co warto uwzględnić w Lokalnej Strategii Rozwoju.
- e. Do ważniejszych zachęt które mogłyby zwiększyć chęć współpracy należy zaliczyć lepszą integrację podmiotów o podobnych celach i wzajemne poznanie się. Dodatkowo motywujące do współpracy może być poznanie dobrych przykładów współpracy.
- f. Wymienione niżej bariery stanowią zestaw czynników, który prawdopodobnie zniechęca ludzi do działania: „myślę, że ludzie nie umieją rozmawiać o takich sprawach i to mnie zniechęca” (prawie 24%),
- „nie mam doświadczenia w takiej działalności” (ponad 21%),
 - „informacje i zaproszenia nie docierają do mnie, są umieszczone w nieodpowiednich miejscach, gdzie rzadko zaglądam lub nie zaglądam wcale (np. wywieszane na tablicy w urzędzie lub na stronie internetowej urzędu)” (ponad 20%)
 - „boję się, że ktoś mnie źle oceni, np. lokalna władza, samorząd, sąsiedzi” (ok. 16%),
 - oraz „myślę, że te sprawy mnie nie dotyczą” (ponad 12% odpowiedzi).

Istnieje wysokie ryzyko, że ten zestaw barier blokuje aktywność społeczną i obywatelską, zwłaszcza, gdy u danej osoby współwystępują dwa lub więcej z tych elementów. Opisane bariery wzajemnie się wzmacniają i utrwalają. Każdy z wymienionych elementów może podlegać usprawnianiu poprzez formalne i mniej formalne działania PDS. Warunkiem jest sprawna komunikacja ze społecznością i wewnątrz PDS, wzajemne zaufanie, stworzenie dopasowanych, skutecznych programów działań (edukacja społeczno-obywatelska, wzmacnianie kapitału społecznego) i zgoda na to, że zmiana postaw i aktywizacja to PROCESY DŁUGOFALOWE, nieomal WIELOPOKOLENIOWE.

- g. Skoro idee PDS są oparte na modelu partnerskiej współpracy na rzecz współdecydowania to aktualna trudność może dotyczyć tego, że partnerstwo nie może być „partnerem” dla mieszkańców, którzy nie spostrzegają siebie jako współtworzących lokalne środowisko (nie widzą się w roli pełnoprawnych partnerów tego procesu). Ich reakcje i oczekiwania oraz spostrzeganie roli PDS może być silnie związane z ich postawami i poglądami dotyczącymi tego, kto i na co realnie ma wpływ w danej społeczności. Jeżeli PDS będzie spostrzegany jako kolejny lokalny i regionalny „wpływowy” podmiot, jego relacje ze społecznością mogą być nacechowane dość wysoką biernością wielu mieszkańców. Na obecnym etapie działania

ważne dla rozwoju PDS i obszaru wydaje się unikanie nadmiernego obsadzania LGD w roli kolejnego DECYDENTA. By mieszkańcy stali się partnerami (uzyskali realny wpływ i wykorzystywali go), korzystniejsze jest tworzenie im okazji do działania i wspieranie ich inicjatyw, tak, jak to miało miejsce do tej pory lub z jeszcze większą intensywnością. Ważna będzie tu rola PDS jako koordynatora, orędownika idei oraz łącznika pomiędzy osobami, grupami, sektorami i społecznościami. Działania aktywizacyjno-edukacyjne wydają się równie ważne dla PDS, jak i dla całej społeczności regionu. Dzięki nim, dodatkowo mogą powstawać porozumienia ponad wąskimi grupami celów i potrzeb, by przekroczyć dotychczasowe bariery w sieciowaniu i granice miejscowości budując warunki dla wzmocnienia regionalnej współpracy.

- h. Największym ograniczeniem młodzieży w uczestnictwie w działaniach społecznych/kulturalnych, itp. jest brak wiedzy o nich (z powodu zastosowania nieskutecznych sposobów informowania)
- i. Niski poziom wiedzy wśród młodzieży o działaniach LGD. Potrzeba zwiększenia informacji o możliwościach jakie stwarza dla młodzieży udział w działaniach PDS (za pośrednictwem mediów internetowych jak i portalu FB oraz na bezpośrednich spotkaniach informacyjnych) oraz o tym, iż imprezy i inwestycje realizowane są przy udziale środków LGD.
- j. Inne rekomendacje:
 - Organizować warsztaty aktywizujące organizacje pozarządowe i przeciwdziałające wypaleniu w działalności społecznej
 - Więcej spotkań warsztatowych, żeby przyciągnąć nowe osoby, żeby pobudzić aktywność i zaangażowanie. „Wciąż zaczynać od początku.”
 - Spotkania organizacji pozarządowych w celu wymiany dobrych praktyk, poznania się nawzajem i nawiązania współpracy
4. Zgodnie z dotychczasowym doświadczeniem Fundacji Partnerstwo Dorzecze Słupi do przynoszących najlepsze efekty metod animacji należą sposoby pozwalające na połączeniu aktywnej edukacji warsztatowej z doświadczeniem (wykorzystanie nabytej wiedzy w praktyce, „w terenie”). Dotychczas kilkakrotnie LGD stosowała podobne podejście, zgodnie z którym w kolejnych krokach:
 - a. planowano cykl warsztatów pozwalających na nabywanie konkretnych umiejętności potrzebnych w pracy ze społecznością lokalną (np. liderowanie, diagnozowanie metodami partycypacyjnymi, aktywizacja kobiet, itp...) – warsztaty składają się zwykle z ok. 3 zjazdów, każdy zjazd to 2-3 dniowe spotkanie
 - b. zapraszano do udziału w cyklu warsztatów przedstawicieli społeczności lokalnej (o cechach/doświadczeniach/umiejętnościach/funkcjach adekwatnych dla danego cyklu)
 - c. organizowano warsztaty w taki sposób, aby wyposażyć uczestników w określoną wiedzę i umiejętności, a następnie zachęcić ich do współpracy pomiędzy sobą i z LGD nad konkretnymi zadaniami w terenie, w swoich środowiskach, w jakich działają uczestnicy, a które wymagają zastosowania nabytej wiedzy i umiejętności w praktyce
 - d. pomiędzy zjazdami uczestnicy realizują określone zadania we współpracy ze swoim najbliższym środowiskiem pracy, a doświadczenie zdobyte w ten sposób stanowi podstawę wymiany doświadczeń na forum grupy edukacyjnej i przedstawicieli LGD

Opisane podejście do działań animacyjnych przynosi szereg efektów, w tym:

- pozwala uczestnikom na nabywanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podnoszenia jakości pracy w społeczności lokalnej
- doświadczenie praktyczne umożliwia niemal natychmiastowe wykorzystanie nabytej wiedzy/umiejętności, co podnosi kompetencje uczestników i znacząco utrwala efekt edukacyjny
- realizacja konkretnych zadań „w terenie” umacnia daną osobę w środowisku (np. wzmacnia jej liderką rolę) oraz integruje środowisko lokalne dzięki realizacji wspólnego zadania i sieciuje inicjatywy podejmowane w różnych miejscach na terenie LGD
- bezpośrednia współpraca LGD z konkretnym środowiskiem lokalnym dostarcza LGD najbardziej wartościowej wiedzy o potrzebach, możliwościach i ograniczeniach tych środowisk
- cykl warsztatów powoduje sieciowanie liderów lokalnych, zaś realizacja podobnych zadań pobudza chęć wymiany doświadczeń pomiędzy uczestnikami tego procesu, uruchamia wspieranie się nawzajem
- powstaje w ten sposób sieć osób współpracujących w ramach LGD, co buduje jej większe „zakorzenienie”
- takie podejście wzmacnia wartości promowane przez LGD takie jak np.: partnerstwo, otwartość, gotowość niesienia pomocy, wiara w zdolność społeczności do samoorganizacji, odpowiedzialność, tożsamość lokalna, docenianie lokalnych zasobów, zrozumienie, życzliwość, zaufanie, szacunek, integracja, zaangażowanie, zrównoważony rozwój, itp.

Powyższe przesłanki doprowadziły do wyodrębnienia następujących celów PK:

Celem głównym Planu Komunikacji (PK) jest szerokie włączenie społeczności lokalnej w proces planowania, wdrażania i ewaluacji działań prorozwojowych, w tym w szczególności podejmowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju.

Szczegółowe cele komunikacyjne PK odnoszą się do kilku wymiarów funkcjonowania LGD w środowisku lokalnym:

1. Zwiększenie „zakorzenienia” LGD PDS w środowisku lokalnym.
2. Budowanie pozytywnego wizerunku LGD PDS.
3. Pobudzanie społeczności lokalnej do działania oraz wzmacnianie jej roli w zarządzaniu rozwojem lokalnym.
4. Dostarczenie mieszkańcom niezbędnej wiedzy i umiejętności przydatnych w procesie zarządzania rozwojem lokalnym.
5. Zarządzanie procesem wdrażania strategii w sposób partycypacyjny i przejrzysty.
6. Umożliwianie wymiany doświadczeń i sieciowania partnerów na poziomie lokalnym.

Cele operacyjne planowanych działań komunikacyjnych zostały przedstawione w rozdziale III w odniesieniu do zidentyfikowanych grup odbiorców.

Opis działań komunikacyjnych i grup docelowych oraz środków przekazu, wskaźniki i pomiar efektywności działań komunikacyjnych

W ramach warsztatów strategicznych z udziałem przedstawicieli społeczności lokalnej przeprowadzono analizę interesariuszy, opracowując mapę relacji LGD i wyróżniając grupy odbiorców wskazane w rozdziale IX. Zaprezentowany tam wykres zawiera informację o grupach docelowych działań komunikacyjnych oraz podstawowe wskazówki do planowania działań komunikacyjnych. Wśród określonych grup interesariuszy znajdują się także grupy defaworyzowane określone w LSR, a są to:

- organizacje pozarządowe
- osoby niepełnosprawne
- kobiety
- dzieci
- seniorzy
- młodzież.

Zgodnie ze schematem wyodrębniono podejście do grup odbiorców umieszczonych w każdej z czterech ćwiartek wykresu, tj.:

I. Grupa I – kluczowa z perspektywy wdrażania LSR i możliwości „zakorzenienia” LGD w terenie

Wskazówka w odniesieniu do komunikacji: ZAANGAŻUJ W GŁÓWNY OBSZAR DZIAŁAŃ I ZARZĄDZAJ KOMPLEKSOWO RELACJĄ

Szczegółowe cele komunikacyjne, jakie mają spełniać planowane działania komunikacyjne skierowane do tej grupy: wszystkie, tj. cele szczegółowe od 1 do 6.

Cele operacyjne działań komunikacyjnych skierowanych do tej grupy odbiorców to:

- zapraszanie do udziału w planowanych działaniach
- podtrzymywanie kontaktu i zachęcanie do obustronnego podtrzymywania kontaktu
- wspólne diagnozowanie potencjalnych obszarów współpracy i współdziałania w planowaniu działań
- budowanie partnerskiego podejścia w realizacji wspólnych zadań i ich monitorowaniu i ewaluacji,
- sieciowanie oraz celowe, intencjonalne wzmocnienie relacji partnerskich, budujących wspólną tożsamość lokalną i wspólny system wartości,
- włączanie w struktury LGD,
- zachęcanie do umacniania partnerstwa w lokalnej wspólnocie („zakorzenienie”).

II. Grupa II – ważna w perspektywie wdrażania LSR

Wskazówka w odniesieniu do komunikacji: DBAJ O ICH SATYSFAKCJĘ

Szczegółowe cele komunikacyjne, jakie mają spełniać planowane działania komunikacyjne skierowane do tej grupy: cele szczegółowe od 2 do 5.

Cele operacyjne działań komunikacyjnych skierowanych do tej grupy odbiorców to:

- aktywne informowanie o możliwościach związanych z udziałem we wdrażaniu LSR,
- zapraszanie do udziału w planowanych działaniach,
- podtrzymywanie kontaktu i zachęcanie do obustronnego podtrzymywania kontaktu,
- konsultowanie rozwiązań stosowanych w ramach wdrażania LSR odnoszących się do tej grupy i uwzględnianie wyników tych konsultacji w kształtowaniu/aktualizacji LSR,
- docenianie roli, aktywności i zaangażowania tych grup w działania związane z wdrażaniem LSR.

III. Grupa III – grupa opiniotwórcza, dysponująca istotnymi dla wdrażania LSR kanałami komunikacji oraz cechująca się dużą siłą oddziaływania

Wskazówka w odniesieniu do komunikacji: INFORMUJ

Szczegółowe cele komunikacyjne, jakie mają spełniać planowane działania komunikacyjne skierowane do tej grupy: cele szczegółowe 2, 4, 5.

Cele operacyjne działań komunikacyjnych skierowanych do tej grupy odbiorców to:

- informowanie o możliwościach związanych z udziałem we wdrażaniu LSR,
- udostępnianie informacji o postępach we wdrażaniu LSR, kolejnych zamierzeniach,
- konsultowanie rozwiązań stosowanych w ramach wdrażania LSR odnoszących się do tej grupy,
- okazjonalne włączanie się w realizowane przez te grupy działania informacyjne i wykorzystywanie ich kanałów komunikacyjnych,
- zachęcanie do realizacji przez tę grupę celów zbieżnych z celami LSR za pomocą dostępnych im metod i środków.

IV. Grupa IV – grupa opiniotwórcza, dysponująca istotnymi dla wdrażania LSR kanałami komunikacji, ale skorzystanie z ich opiniotwórczej roli wymaga dużego wysiłku LGD

Wskazówka w odniesieniu do komunikacji: MONITORUJ

Szczegółowe cele komunikacyjne, jakie mają spełniać planowane działania komunikacyjne skierowane do tej grupy: cele szczegółowe 2, 4, 5.

Cele operacyjne działań komunikacyjnych skierowanych do tej grupy odbiorców to:

- informowanie o obszarach działalności LGD,
- promowanie efektów działalności LGD i możliwościach korzystania z nich,
- okazjonalne włączanie się w realizowane przez te grupy działania informacyjne i wykorzystywanie ich kanałów komunikacyjnych,
- utrzymywanie pozytywnego wizerunku LGD.

Grupa docelowa	Planowane działania komunikacyjne i stosowane środki przekazu (sposób dotarcia do grup docelowych)	Wskaźniki	Docelowe efekty i sposób pomiaru efektywności
I,II,III,IV	<p>Działania komunikacyjne i środki przekazu stosowane w odniesieniu do wszystkich grup odbiorców:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Strona www LGD – publikowanie najważniejszych dokumentów LGD (Statut, Regulaminy, LSR, sprawozdania, itp.), ogłoszeń o naborach i dokumentów z nimi związanych, informacji o planowanych działaniach – w tym zaproszenia do udziału w spotkaniach, warsztatach, szkoleniach, 2. Newsletter – regularna wysyłka informacji o zrealizowanych działaniach i planowanych wydarzeniach za pośrednictwem poczty elektronicznej, promocja dobrych praktyk w ramach wdrażania LSR 3. Profil LGD PDS na portalu społecznościowym Facebook – relacje z organizowanych wydarzeń, zdjęcia, przypomnienia o wydarzeniach, dostępnej ofercie LGD, promocja dobrych praktyk w ramach wdrażania LSR 4. SMS z PDS – system przypominania o wydarzeniach organizowanych przez LGD, zapraszania do udziału, informowania o umieszczonych nowościach na stronie internetowej LGD, dostępnej ofercie LGD 5. Materiały informacyjne i promocyjne LGD (ulotki, broszury, biuletyny, gadżety promocyjne, filmiki, itp.) 6. Publikacje w mediach lokalnych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Systematyczna aktualizacja strony www 2. Systematyczna wysyłka newslettera 3. Systematyczna aktualizacja profilu – w zależności od organizowanych wydarzeń 4. Systematyczna wysyłka SMS - w zależności od organizowanych wydarzeń 5. Systematyczna produkcja i udostępnianie materiałów informacyjnych i promocyjnych LGD (ulotki, broszury, biuletyny, gadżety promocyjne, filmiki, itp.) 6. Publikacje w mediach lokalnych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Częstotliwość aktualizacji informacji – przynajmniej 1 raz w m-cu 2. Częstotliwość newslettera – przynajmniej 1 raz w m-cu 3. Częstotliwość aktualizacji informacji na profilu FB - przynajmniej 1 raz w m-cu 4. Częstotliwość wysyłki SMS – średnio przynajmniej 1 raz na kwartał 5. Częstotliwość produkcji/aktualizacji: - materiałów informacyjnych - 1 raz w roku - materiałów promocyjnych i gadżetów – 1 raz na 2 lata 6. Publikacje w mediach lokalnych – przynajmniej 18 publikacji w całym okresie programowania (średnio 3 publikacje rocznie)
I.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cykl warsztatów „Liderzy Zmiany”(dla potencjalnych beneficjentów: liderów lokalnych, przedstawicieli aktywnych grup, w tym grup defaworyzowanych: NGO, seniorów, kobiet, organizatorów działań dla młodzieży i dzieci) w zakresie diagnozowania potrzeb, planowania projektów i zarządzania nimi 2. Spotkania bezpośrednie z określonymi społecznościami, aktywnymi grupami z udziałem liderów lokalnych i wzmacniające ich rolę, w tym: - spotkania informacyjne (w szczególności o możliwościach związanych z wdrażaniem projektów w ramach LSR i obowiązujących zasadach) - spotkania konsultacyjne dotyczące zmian w LSR w kwestiach dotyczących poszczególnych grup (w tym defaworyzowanych) 3. Spotkania indywidualne z liderami organizacji, aktywnych grup, itp. w celu wspólnego planowania projektów, w tym: - doradztwo indywidualne i grupowe (w szczególności wsparcie potencjalnych beneficjentów w planowaniu projektów oraz ich realizacji), 4. Partnerska realizacja zadań przez aktywne grupy/beneficjentów we współpracy z LGD: - udział przedstawicieli PDS w wydarzeniach realizowanych w ramach projektów finansowanych przez LGD - pomoc w rozwiązywaniu problemów, itp. - życzliwy monitoring, ewaluacja i rozliczanie projektów - wspólne świętowanie sukcesów 5. Wydarzenia sieciujące (w tym cykliczne – np. konkurs Społeczni Aktywni oraz realizowane w ramach projektu współpracy) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cykl organizowany 1 x w okresie programowania; 2. Spotkania informacyjne/konsultacyjne - w zależności od potrzeb 3. Doradztwo grupowe oraz indywidualne - w zależności od potrzeb 4. Monitoring realizacji projektów 5. Wydarzenia sieciujące (np. w formie forum wymiany doświadczeń, warsztatów, wspólnej realizacji zadań „w terenie”, spotkań integracyjnych) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 1 raz w okresie programowania. Program/y warsztatów, listy obecności na warsztatach (liczba uczestników warsztatów – 20 osób); ankiety ewaluacyjne (co najmniej 75% uczestników ocenia warsztaty pozytywnie) 2. Listy obecności na spotkaniach informacyjnych/konsultacyjnych (liczba spotkań – min. 20 w okresie programowania, liczba uczestników – min. 100), notatki/protokoły ze spotkań konsultacyjnych 3. Rejestr doradztwa (min. 100 godz. doradztwa indywidualnego w okresie programowania); ankieta badająca jakość doradztwa 4. Rejestr monitoringu projektów (każdy projekt ma swojego opiekuna - pracownika LGD odpowiadającego za współpracę z beneficjentem), raporty monitoringowe pracowników LGD, ankieta badająca jakość opieki. 5. Program wydarzeń sieciujących (min. 1 wydarzenie w okresie programowania), listy uczestników.
II.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Spotkania bezpośrednio z określonymi grupami potencjalnych beneficjentów: - spotkania informacyjne (w szczególności o możliwościach związanych z wdrażaniem projektów w ramach LSR i obowiązujących zasadach) - spotkania konsultacyjne dotyczące zmian w LSR w kwestiach dotyczących poszczególnych grup (w tym defaworyzowanych) 2. Spotkania indywidualne z potencjalnymi beneficjentami (przedsiębiorcami, liderami grup defaworyzowanych) w celu wspólnego planowania projektów, w tym: - doradztwo indywidualne (w szczególności wsparcie potencjalnych beneficjentów w planowaniu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Spotkania informacyjne/konsultacyjne - w zależności od potrzeb 2. Doradztwo grupowe oraz indywidualne - w zależności od potrzeb 3. Uczestnictwo w działaniach związanych z promocją marki lokalnej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Listy obecności na spotkaniach informacyjnych/konsultacyjnych (liczba spotkań – min. 20 w okresie programowania, liczba uczestników – min. 100*) 2. Rejestr doradztwa (min. 100 godz. doradztwa indywidualnego w okresie programowania *); ankieta

	<p>projektów oraz ich realizacji),</p> <ul style="list-style-type: none"> - udział przedstawicieli LGD w spotkaniach przedstawicieli tej grupy organizowanych przy innych okazjach (informowanie o możliwościach wynikających z wdrażania LSR) 3. Zapraszanie do udziału w działaniach związanych z promocją marki lokalnej Zielone Serce Pomorza, w tym zaproszenie do współtworzenia systemu promocji marki ZSP oraz nagradzanie najciekawszych inicjatyw 4. Stworzenie bazy producentów produktów lokalnych i jej udostępnianie 	<p>4. Baza danych producentów produktów lokalnych</p>	<p>badająca jakość doradztwa.</p> <ul style="list-style-type: none"> 3. Liczba uczestników systemu promocji marki lokalnej ZSP - min. 36 osób/ podmiotów w okresie programowania. 4. Liczba rekordów w bazie producentów – min. 65 w okresie programowania.
III.	<ul style="list-style-type: none"> 1. Spotkania bezpośrednie z określonymi grupami potencjalnych beneficjentów: <ul style="list-style-type: none"> - spotkania informacyjne (w szczególności o możliwościach związanych z wdrażaniem projektów w ramach LSR i obowiązujących zasadach) - spotkania konsultacyjne dotyczące zmian w LSR w kwestiach dotyczących poszczególnych grup (w tym defaworyzowanych) 2. Spotkania indywidualne z potencjalnymi beneficjentami (gminami, parafiami) w celu wspólnego planowania projektów, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - doradztwo indywidualne (w szczególności wsparcie potencjalnych beneficjentów w planowaniu projektów oraz ich realizacji), - udział przedstawicieli LGD w spotkaniach przedstawicieli tej grupy (gminy, ODR) organizowanych przy innych okazjach 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Spotkania informacyjne/konsultacyjne - w zależności od potrzeb 2. Doradztwo grupowe oraz indywidualne - w zależności od potrzeb 3. Komunikaty na witrynach gmin należących do PDS 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Listy obecności na spotkaniach informacyjnych/konsultacyjnych (liczba spotkań – min. 20 w okresie programowania, liczba uczestników – min. 100*) 2. Rejestr doradztwa (min. 100 godz. doradztwa indywidualnego w okresie programowania*); ankieta badająca jakość doradztwa 3. Podlinkowana strona PDS na stronach wszystkich gmin należących do PDS
IV.	<ul style="list-style-type: none"> 1. Spotkania bezpośrednie z określonymi grupami : <ul style="list-style-type: none"> - spotkania informacyjne (rolnicy, organizacje zrzeszające przedsiębiorców i rzemieślników, OPSy) w szczególności o możliwościach związanych z wdrażaniem projektów w ramach LSR i obowiązujących zasadach) - spotkania konsultacyjne dotyczące zmian w LSR w kwestiach dotyczących poszczególnych grup interesariuszy 2. Udział przedstawicieli LGD w spotkaniach przedstawicieli tej grupy organizowanych przy innych okazjach (informowanie o możliwościach wynikających z wdrażania LSR) 3. Regularne informowanie mediów lokalnych o planowanych wydarzeniach, rozpoczęciu konkursów, sukcesach LGD. 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Spotkania informacyjne/konsultacyjne - w zależności od potrzeb 2. Publikacje w mediach lokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Listy obecności na spotkaniach informacyjnych/konsultacyjnych (liczba spotkań – min. 20 w okresie programowania, liczba uczestników – min. 100*) 2. Liczba publikacji w mediach lokalnych – min. 18 szt w okresie programowania *.

*wskaźnik wspólny dla działań komunikacyjnych adresowanych do różnych grup docelowych – wielkość podana w tabeli odnosi się do działań skierowanych do wszystkich grup docelowych łącznie.

Opis sposobu wykorzystania w procesie realizacji LSR wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, działania podejmowane w przypadku problemów z realizacją LSR oraz tryb korygowania planu komunikacji

Opisany plan działań komunikacyjnych zakłada określone efekty, które będą monitorowane za pomocą wskaźników ilościowych i jakościowych. Dane dotyczące wskaźników ilościowych będą pochodziły z dokumentacji gromadzonej przez LGD. Natomiast dane dotyczące wskaźników jakościowych pochodzą będą:

- ze źródeł gromadzonych przez LGD (raporty monitoringowe, notatki ze spotkań konsultacyjnych, itp.) oraz
- od odbiorców realizowanych działań komunikacyjnych.

Plan działań komunikacyjnych zawiera następujące elementy, które uwzględniają obustronną komunikację pomiędzy LGD oraz poszczególnymi grupami docelowymi:

1. Cykl warsztatów „Liderzy Zmiany”(dla potencjalnych beneficjentów: liderów lokalnych, przedstawicieli aktywnych grup, w tym grup defaworyzowanych: NGO, seniorów, kobiet, osób niepełnosprawnych, organizatorów działań dla młodzieży i dzieci) w zakresie diagnozowania potrzeb, planowania projektów i zarządzania nimi
2. Spotkania bezpośrednie, w tym spotkania konsultacyjne dotyczące zmian w LSR w kwestiach dotyczących poszczególnych grup (w tym defaworyzowanych)
3. Spotkania indywidualne, w tym doradztwo indywidualne (w szczególności wsparcie potencjalnych beneficjentów w planowaniu projektów oraz ich realizacji),

4. Partnerska realizacja zdań przez aktywne grupy/beneficjentów we współpracy z LGD:
 - pomoc w rozwiązywaniu problemów, itp.
 - życzliwy monitoring, ewaluacja i rozliczanie projektów
5. Wydarzenia sieciujące (w tym cykliczne oraz realizowane w ramach projektu współpracy)
6. Zapraszanie do udziału w działaniach związanych z promocją marki lokalnej Zielone Serce Pomorza, w tym zaproszenie do współtworzenia systemu promocji marki ZSP nagradzanie najciekawszych inicjatyw
7. Udział przedstawicieli LGD w spotkaniach przedstawicieli poszczególnych grup odbiorców grupy organizowanych przy innych okazjach.

Każde z ww. działań przewiduje obustronną komunikację – głównie w bezpośredniej rozmowie, która stanowi podstawowe źródło informacji dla LGD o potrzebach odbiorców. Dodatkowo przewiduje się wykorzystanie narzędzi badających efektywność podejmowanych działań komunikacyjnych, które zapewnią ocenę jakości prowadzonych działań, takich jak:

1. Ankiety ewaluacyjne z organizowanych warsztatów
2. Ankieta badająca jakość doradztwa,
3. Ankieta badająca jakość opieki.

Gromadzone dane ilościowe i jakościowe będą podlegały systematycznym przeglądom przez LGD, dokonywanym przynajmniej 1 raz w roku przez pracowników LGD. Dodatkowo jeden raz na 2 lata zostanie przeprowadzona Kompleksowa ocena efektywności działań komunikacyjnych LGD, która pozwoli na podsumowanie realizacji założonych celów wynikających z planu komunikacji i jego efektów. W przypadku uzyskiwania niezadowolających efektów w postaci:

- niewystarczającej liczby uczestników/odbiorców działań komunikacyjnych,
 - wystąpienia negatywnych ocen uzyskiwanych za pomocą narzędzi badających jakość działań komunikacyjnych,
 - problemy z realizacją LSR – np. niewystarczająca ilość beneficjentów w ramach ogłaszanych konkursów
- podejmowane będą działania zaradcze, takie jak:

1. Korygowanie planu komunikacji, w tym:

- zwiększona aktywność promująca poszczególne wydarzenia organizowane przez LGD takie jak konkursy dotacyjne, warsztaty, spotkania, itp., w tym: zwiększona częstotliwość informowania, zaproszenia telefoniczne
- eliminacja nieefektywnych lub wprowadzenie dodatkowych działań komunikacyjnych – w tym dodatkowych sposobów promocji wydarzeń typu zakup powierzchni reklamowej w mediach lokalnych, druk plakatów, wykorzystywanie pośrednictwa liderów lokalnych w upowszechnianiu informacji o organizowanych wydarzeniach, itp.

2. Dostosowywanie sposobu realizacji działań komunikacyjnych (programów spotkań i metod ich prowadzenia, sposobu prowadzenia monitoringu, jakości materiałów informacyjnych) do potrzeb potencjalnych beneficjentów,

3. Stosowanie dostępnych narzędzi motywacyjnych wobec pracowników odpowiadających za działania komunikacyjne do podnoszenia jakości pracy, w tym m.in.:

- modyfikacja planu szkoleniowego pracowników,
- wykorzystanie systemu premiowania.

Dodatkowo, dane z notatek ze spotkań konsultacyjnych i z raportów monitoringowych oraz ankiety badające jakość doradztwa oraz jakość opieki, umożliwią także zbieranie opinii respondentów w kwestiach związanych z wdrażaniem LSR i zasadami dofinansowania oraz warunkami realizacji projektów. Dane te także będą stanowić podstawę systematycznych przeglądów przez pracowników LGD, na bazie których przygotowane zostaną wnioski do Walnego Zebrania Członków/Zebrania Delegatów o wprowadzenie niezbędnych zmian w LSR lub innych dokumentach regulujących tryb przyznawania pomocy, o ile zmiany te będą zgodne z istniejącymi aktami prawnymi.

Elementy Planu Komunikacji podlegają konsultacjom z grupami docelowymi. Plan Komunikacji jest przyjmowany i korygowany przez Dyrektora Biura po uprzedniej konsultacji z Zarządem LGD.

Budżet przewidziany na działania komunikacyjne i harmonogram.

Działania finansowane z funkcjonowania	Koszt jedn.	Ilość jedn.	Wartość w okresie program.	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Strona www LGD – publikowanie najważniejszych dokumentów LGD (Statut, Regulaminy, LSR, sprawozdania, itp.), ogłoszeń o naborach i dokumentów z nimi związanych, informacji o planowanych działaniach – w tym zaproszenia do udziału w spotkaniach, warsztatach, szkoleniach,	700	7	4 900	700	700	700	700	700	700	700	
SMS z PDS – system przypominania o wydarzeniach organizowanych przez LGD za pomocą SMS, zapraszania do udziału, informowania o umieszczonych nowościach na stronie internetowej LGD, dostępnej ofercie LGD	1 500	5	7 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500			
Materiały informacyjne i promocyjne LGD	12 200	5	61 000	15 000	8 000	15 000	8 000	15 000			
Publikacje w mediach lokalnych	10	1 000	10 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000			
Cykl warsztatów „Liderzy Zmiany”	30 000	1	30 000			30 000					
Wydarzenia na rzecz współpracy i samoorganizacji - w postaci spotkania (np. forum)	5 000	1	5 000			5 000					
Szkolenia dla organów LGD	15 000	3	45 000	18 000		18 000		9 000			
Konkurs Społeczni – Aktywni	18 750	4	75 000		20 000		20 000	15 000	20 000		
Stworzenie bazy producentów produktów lokalnych i jej udostępnianie	2 000	4	8 000		2 000	2 000	2 000	2 000			
Badania ewaluacyjne	6 000	3	18 000			6 000		6 000		6 000	
			264 400	37 200	34 200	80 200	34 200	51 200	20 700	6 700	0